

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Vojtěch Ambrož

Dovolání v systému opravných prostředků

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D., LL.M.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): [30.6.2020]

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 283 772 znaků včetně mezer.

V Praze dne 30.6.2020

.....

Vojtěch Ambrož

Děkuji JUDr. Bohumilu Dvořákovi, Ph.D., LL.M. za jeho odborné vedení, poskytnuté konzultace a projevenou vstřícnost v průběhu formování této práce.

Obsah

Úvod	1
1 Opravné prostředky a dovolání	4
1.1 Opravné prostředky	4
1.1.1 Povaha opravných prostředků	6
1.2 Pojem dovolání	9
1.2.1 Účel dovolání	10
1.2.2 Dovolání v rámci opravných systémů	12
2 Historický vývoj institutu dovolání	14
2.1 Josefský Obecný soudní řád	14
2.1.1 Povaha dovolání	14
2.1.2 Přípustnost dovolání	15
2.2 Rakouský civilní řád soudní	16
2.2.1 Povaha dovolání	17
2.2.2 Přípustnost dovolání	18
2.2.3 Dovolací důvody	19
2.2.4 Další charakteristiky	20
2.3 Období první Československé republiky	21
2.4 Dovolání v letech 1948–1991	23
2.5 Dovolání dle zákona č. 519/1991 Sb.	25
2.5.1 Povaha dovolání	26
2.5.2 Přípustnost dovolání	27
2.5.3 Dovolací důvody	30
2.5.4 Další charakteristiky	31
2.6 Dovolání dle zákona č. 238/1995 Sb.	33
2.6.1 Přípustnost dovolání	34
2.6.2 Další charakteristiky	35
2.7 Dovolání dle zákona č. 30/2000 Sb.	35
2.7.1 Přípustnost dovolání	35
2.7.2 Dovolací důvody	38
2.7.3 Další charakteristiky	40
2.8 Dovolání ve světle nálezu Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 29/11	40

2.8.1	Požadavky na novou právní úpravu přípustnosti dovolání	42
3	Platná právní úprava dovolání	44
3.1	Pojem a účel dovolání.....	44
3.2	Přípustnost dovolání	44
3.2.1	Způsobilý předmět dovolání.....	45
3.2.2	Pozitivní podmínky přípustnosti	46
3.2.3	Negativní podmínky přípustnosti	50
3.2.4	Lhůta k podání dovolání.....	51
3.2.5	Subjektivní přípustnost.....	52
3.3	Dovolací důvody.....	54
3.3.1	Nesprávné právní posouzení věci.....	54
3.3.2	Kauzální nexus	56
3.3.3	Vady zmatečnosti	57
3.4	Advokátní přímus	57
3.5	Náležitosti dovolání.....	59
3.5.1	Obecné náležitosti	60
3.5.2	Kvantitativní náležitosti	60
3.5.3	Kvalitativní náležitosti	60
3.5.4	Změny a doplnění dovolání.....	62
3.5.5	Další náležitosti dovolání	64
3.6	Úkony soudu prvního stupně	65
3.6.1	Autonomní rozhodování.....	65
3.6.2	Další činnost.....	66
3.7	Řízení u dovolacího soudu	70
3.7.1	Vázanost soudu dovolacím návrhem.....	70
3.7.2	Účinky dovolání	73
3.7.3	Dovolací jednání	79
3.7.4	Další pravidla dovolacího řízení	80
3.8	Rozhodnutí o dovolání.....	82
3.8.1	Odmítnutí dovolání	83
3.8.2	Zastavení dovolacího řízení	87
3.8.3	Zamítnutí dovolání	87
3.8.4	Změna napadeného rozhodnutí	88
3.8.5	Zrušení napadeného rozhodnutí	90
3.8.6	Postup dovolacího soudu po zrušení napadeného rozhodnutí.....	91
3.8.7	Rozhodnutí o nákladech řízení	92

3.9	Náležitosti rozhodnutí dovolacího soudu	94
3.9.1	Proces rozhodování	94
3.9.2	Východiska rozhodnutí dovolacího soudu	96
3.9.3	Odůvodnění rozhodnutí	96
3.9.4	Forma rozhodnutí	99
3.10	Další průběh řízení	100
3.10.1	Vázanost názorem dovolacího soudu	100
3.10.2	Další pravidla řízení	102
3.10.3	Ochrana práv třetích osob	102
3.11	Zhodnocení dovolání v rámci současné právní úpravy	103
4	Dovolání dle zahraničních právních úprav	105
4.1	Slovenská republika	105
4.1.1	Dovolání	105
4.1.2	Dovolání generálního prokurátora	106
4.2	Rakouská republika	106
4.2.1	Řádná revize	107
4.2.2	Mimořádná revize	107
4.3	Spolková republika Německo	108
4.4	Zhodnocení zahraničních právních úprav	108
5	Dovolání v systému opravných prostředků z pohledu de lege ferenda	110
5.1	Dovolání dle Věcného záměru Civilního řádu soudního z roku 2017	111
5.1.1	Koncepce ČŘS 2017	112
5.1.2	Účel dovolání	113
5.1.3	Povaha dovolání	114
5.1.4	Způsobilý předmět dovolání	118
5.1.5	Přípustnost dovolání	119
5.1.6	Dovolací důvody	123
5.1.7	Dovolací jednání	124
5.1.8	Vázanost Nejvyššího soudu dovolacím návrhem	125
5.1.9	Další charakteristiky	125
5.1.10	Kritika věcného návrhu de lege ferenda	126
5.2	Vlastní návrh právní úpravy dovolání	126
5.2.1	Povaha a účel dovolání	127
5.2.2	Přípustnost dovolání	127
5.2.3	Dovolací důvody	129

5.2.4	Vázanost dovolacím návrhem	129
5.2.5	Další charakteristiky	129
	Závěr.....	131
	Seznam zkratek	134
	Seznam použitých zdrojů	135
	Seznam příloh.....	144
	Příloha č. 1.....	145
	Abstrakt	146
	Klíčová slova:.....	147
	Abstract	148
	Keywords:	149

Úvod

Dovolání v současnosti představuje v rámci civilního soudního řízení mimořádný opravný prostředek, jehož úpravu nalezneme především v ustanoveních § 236 až § 243g zákona č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ 1963“).¹ Dá se říci, že institut dovolání je již tradičním prvkem české, respektive československé, právní úpravy civilního soudního řízení. Základy současné podoby jak civilního procesu jako takového, tak i dovolání konkrétně, můžeme v právních úpravách spatřovat již od konce 18. století. Nicméně, dlouhodobá snaha tento institut do našeho civilního procesu zavést a udržet jej, nebyla a není sama o sobě zárukou kvality a koncepčnosti všech těchto pokusů. Stejně tak jako celý civilní proces, tak i dovolání prošlo v průběhu let několika fázemi a několika různými podobami. Jednalo se především o úpravu dovolání pro potřeby rakousko-uherské monarchie, následnou recepci do československého právního řádu nebo dokonce dočasný zánik dovolání po roce 1948 až po jeho znovuzavedení po roce 1989. Právě tato historická roztržitost a povahová neustálenost v současné době představuje jednu z překážek, která brání nalezení koncepční úpravy pro tento institut tak, aby řádně naplňoval svůj účel a zároveň nepředstavoval přílišné zatížení pro soud, do jehož věcné příslušnosti dovolací řízení náleží.

V obecnější rovině je stěžejním problémem především sám OSŘ 1963, který je v platnosti již více než 55 let a který mnoho let od svého vzniku právní úpravu dovolání ani neobsahoval. Tento předpis byl vytvořen především pro potřeby dohledu nad dodržováním socialistické zákonitosti a představoval umělý zásah do přirozeného procesně právního vývoje na našem území. Po roce 1989 však z různých důvodů nedošlo k úplné rekodifikaci civilního procesního práva. Namísto toho bylo upřednostněno provizorní řešení v podobě nespočtu novelizací OSŘ 1963², přičemž prostřednictvím jedné z nich se do civilního řízení vrátil po dlouhé odmlce také institut dovolání. Z počátku byly tyto novelizace prováděny spíše s cílem odstranit z úpravy civilního řízení nedemokratické prvky než s vidinou vytvoření komplexních procesních pravidel. Ačkoliv se v některých případech jednalo o novelizace zdařilé, nikdy nemohly samy o sobě napravit deficit v podobě nedemokratické, resp. zcela chybějící, koncepce celého OSŘ 1963. Již od devadesátých let 20. století je z výše uvedených důvodů voláno po nahrazení OSŘ 1963 zcela

---

1 Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále citováno jako „OSŘ 1963“).

2 V současnosti se jedná o více než 115 pozměňovacích zákonů.

novým procesním předpisem, který by zmodernizoval podobu českého civilního procesu a definitivně odstranil OSŘ 1963 jako nechtěné dědictví socialismu.³ Novelizací se zabývá především Ministerstvo spravedlnosti, které pro tento účel pověřilo pracovní skupinu pro vypracování věcného záměru nového občanského soudního řádu.⁴

V rámci této zásadní změny by mělo dojít také k přehodnocení koncepce a úpravy samotného institutu dovolání. Několikeré novelizace, ani derogační zásah Ústavního soudu v roce 2012 totiž zatím nepřinesly vytvoření právní úpravy dovolání, která by napomáhala k rovnoměrnému naplňování jeho zamýšlených účelů za současného uspokojení dalších žádoucích principů ovládajících fungování opravných prostředků. Ideálně by nová úprava měla přispět především k jasnému vymezení vzájemného vztahu mezi účely dovolání v podobě nalézání individuální spravedlnosti v konkrétních případech a sjednocování rozhodovací praxe civilních soudů a umožnit jejich rovnovážné naplňování bez dominance některého z nich. Procesní principy a požadavky, které mají být v tomto ohledu dále akcentovány, jsou především právní jistota účastníků řízení, rychlost řízení a odbřemenění dovolacího soudu, jehož rozhodování je dlouhodobě ovlivňováno vysokým nápadem podaných dovolání, kterými se musí zabývat.

Nejvíce diskutovanou je navrhovaná změna povahy dovolání z mimořádného na řádný opravný prostředek. Z dosavadního vývoje právní úpravy je však zřejmé, že daleko důležitějším faktorem, než je vliv opravného prostředku na právní moc napadeného rozhodnutí, je plánovaná úprava předpokladů přípustnosti dovolání. Teprve míra a způsob omezení přípustnosti dovolání totiž fakticky definují, zda se jedná o výjimečný opravný prostředek s možností vytváření vlivu na rozhodování civilních soudů jako takových, bez přílišného omezení nalézání individuální spravedlnosti v konkrétních případech.⁵

---

3 O nedostatečnosti právní úpravy a nutnosti její rekodifikace po roce 1989 hovoří např. BUREŠ, J., DRÁPAL, L. Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád? *Právní rozhledy*. 1999, č. 3. s. 105–114. ISSN 12106410. Dále také ELIÁŠ, K. Pár úvah nad návrhem novely občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 1999, č. 9. 12106410 s. 449–454. ISSN 12106410. V současnosti k podobným závěrům dochází např. LAVICKÝ, Petr. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita. 2014. s. 17-20. ISBN 9788021076013.

4 Právní prostor. *Aktuality o Ministerstvu spravedlnosti*. 29. 4. 2016. [online]. [cit. 7. 1. 2020]. Dostupné z: <<https://www.pravniprostor.cz/aktuality/aktuality/ministerstvo-spravedlnosti-ustavilo-pracovni-skupinu-k-rekodifikaci-procesniho-prava>>.

5 K tomu např. WINTEROVÁ, Alena. Třetí instance v civilním řízení ano či ne?. *Socialistická zákonnost*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČSFR. 1969, č. 1, s. 37-44. ISSN: 00378305.

Odborná debata vedená v rámci plánovaných změn nasvědčuje, že v otázce možné budoucí povahy institutu dovolání v systému opravných prostředků a úpravy jeho přípustnosti, napříč právním spektrem zdaleka nepanuje shoda. Naopak je zřejmé, že se jedná o živé téma, které je třeba podrobit bližšímu zkoumání. Problematika systémové, a na to navazující konkrétní úpravy dovolání, je v této práci přiblížena prostřednictvím analýzy historické a současné podoby tohoto institutu. Kritiku institutu dovolání v této práci představuje především Věcný záměr civilního řádu soudního z pera pracovní skupiny pověřené Ministerstvem spravedlnosti⁶ (dále jako „CŘS 2017.“) a na něj navazující odborné články, výstupy z konferencí a další polemiky nad problematikou dovolání, v neposlední řadě pak úvahy samotného autora práce.

---

6 DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Ministerstvo spravedlnosti*. Listopad 2017. [online]. [cit. 8.1.2020]. Dostupné z: <<https://crs.justice.cz/>>.

1 Opravné prostředky a dovolání

Předtím než bude možné přistoupit k podrobnějším úvahám o institutu dovolání v civilním řízení, je nutné nejprve samotný pojem náležitě vymezit. K tomu poslouží jednak charakterizace opravných prostředků jako takových, v jejímž rámci dojde také na upřesnění pojmu dovolání a jeho účelu, který by mělo v občanském soudním řízení naplňovat.

1.1 Opravné prostředky

Z Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) plyne, že primárním úkolem soudů je ochrana ohrožených nebo porušených subjektivních práv jednotlivce.⁷ A naopak této povinnosti soudů odpovídá ústavně zaručené právo jednotlivce na soudní ochranu dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).⁸ V tomto smyslu je ochrana subjektivních práv jednotlivce poskytována především prostřednictvím řízení před nezávislými soudy, resp. prostřednictvím vynášení meritorních rozhodnutí. Rozhodnutí ve věci (tzv. meritorní rozhodnutí) představuje procesní úkon, jímž soud zakládá, mění nebo ruší práva a povinnosti účastníků v konkrétním řízení.⁹ Stejně tak jako všechny ostatní činnosti i činnost soudů podléhá riziku selhání lidského faktoru. Nesprávná úvaha či nesprávný postup soudce v řízení může mít za následek vynesení vadného rozhodnutí ve věci z hlediska skutkového či právního. Navíc, účastníci řízení proti sobě zpravidla zaujímají kontradiktorní postavení (tedy prosazují navzájem protichůdné zájmy), a proto může mít bez ohledu na faktickou správnost rozhodnutí neúspěšný účastník řízení subjektivní pocit, že soud správně nepostupoval, čímž mu způsobil újmu na právech.¹⁰ A proto, „z důvodů právní jistoty, zajištění víry občanů v právo a spravedlnost a z podstaty demokratického právního státu je společensky žádoucí, aby soudní rozhodnutí podléhalo přezkumu.“¹¹ Opravné prostředky jsou v tomto smyslu procesními úkony osob dotčených rozhodnutím soudu, kterými

---

7 Čl. 90 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále citováno jako „Ústava“)

8 Čl. 36 usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. (dále citováno jako „Listina“). Právo na soudní ochranu je současně upravenou i zákonnou formou, a to v § 3 větě druhé OSŘ 1963.

9 SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: Academia iuris (C.H. Beck). 2014. s. 297. ISBN 9788074002793.

10 DRÁPAL, L., a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck. 2009. Velké komentáře. s. 1582. ISBN 9788-0740-0107-9.

11 JIRSA, Jaromír., a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2019*. 3. vydání. Praha: WoltersKluwer. 2019. Komentáře (WoltersKluwer ČR). s. 18. ISBN 9788075983756.

se v rámci příslušného opravného řízení domáhají přezkumu tohoto rozhodnutí, nebo řízení, jež mu předcházelo. Jinými slovy, funkcí opravných prostředků je náprava skutkových či právních vad soudních rozhodnutí.

V rámci občanského soudního řízení však musíme opravné prostředky, a to především ty mimořádné, pokládat pouze za projev respektu moci zákonodárné k zásadám právního státu a k subjektivním právům osob, a nikoliv jako základní, resp. ústavní právo.¹² Provedením řízení před civilním soudem první instance totiž dochází k vyčerpání obsahu výše zmíněného ústavního práva na soudní ochranu dle čl. 36 Listiny, které právo na několikainstanční přezkum v oblasti civilního práva neobsahuje.¹³

V rovině běžných (civilních) zákonů¹⁴ pak úvodní ustanovení OSŘ 1963 říká, že tento předpis „*upravuje postup v řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k dodržování smluv a zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob*“¹⁵. Opravné prostředky slouží jako vhodný nástroj ke splnění tohoto úkolu. Jejich úpravou zákonodárce uznává možnost výskytu vad řízení a rozhodnutí soudu, přičemž možnost účastníků řízení na vady upozornit, posiluje jejich víru v právo a právní jistotu.

Obecně se vychází z názoru, dle kterého budou soudní řízení a rozhodnutí vždy vykazovat určitý podíl vad, které je třeba se snažit eliminovat prostřednictvím kvalitní rozhodovací činnosti soudců v rámci omezeného počtu opravných řízení. Poskytování možnosti nápravy vad rozhodnutí, resp. soudního řízení, nemůže být v tomto holedu bezbřehé. Neomezená možnost podávání opravných prostředků by totiž vedla k nikdy nekončícímu hledání absolutní spravedlnosti, což by způsobilo naprosté zahlcení soudní soustavy opakovaným projednáváním

---

12 Tento závěr plyne jednak z Ústavy, Listiny a evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod za použití logického argumentu a *contrario*. Dále také z několikeré judikatury Ústavního soudu, např. Bod č. 9. nálezu Ústavního soudu ze dne 28. dubna 2011, sp. zn. II. ÚS 3591/10.

13 Sekce VII/b nálezu Ústavního soudu ze dne 31.10.2001, sp. zn. Pl ÚS 15/01. Dále také JIRSA, 2019, op. cit., s. 19.

14 Tedy nikoliv ústavních zákonů.

15 § 1 OSŘ 1963

již posouzených kauz.¹⁶ Počet opravných prostředků je proto stanoven jako kompromis mezi zájmem na rychlém, konečném a závazném vyřešení sporů a zájmem na nápravě vad konkrétních rozhodnutí.

Kromě prostého počtu opravných prostředků je také zásadní stanovení jejich povahy a vztahu mezi nimi. Dvěma nejběžnějšími koncepcemi v kontinentálním právním prostoru jsou civilní řízení se dvěma řádnými opravnými prostředky (např. Rakousko) a civilní řízení s jedním řádným a druhým mimořádným opravným prostředkem (např. Česká republika). Volba jedné z těchto koncepcí se odvíjí mimo jiné od zákonodárcem zamýšleného účelu řízení, probíhajícího před v pořadí třetím soudem, jenž se má věci zabývat.¹⁷

1.1.1 Povaha opravných prostředků

1. Řádné a mimořádné opravné prostředky

Opravné prostředky v českém civilním procesu jsou nejčastěji děleny do dvou kategorií, a to na řádné a mimořádné.¹⁸ Jako řádné jsou označovány takové opravné prostředky, jimiž lze napadnout rozhodnutí, které v okamžiku podání opravného prostředku ještě nenabylo právní moci, a jejichž podání zároveň zabraňuje, aby k tomu došlo dříve, než bude o řádném opravném prostředku rozhodnuto. Mimořádné jsou opravné prostředky, jimiž lze napadnout rozhodnutí, a to pouze taková, která již právní moci nabyla.¹⁹ Určení povahy opravného prostředku, při kterém je klíčovým kritériem formální právní moc napadeného rozhodnutí a které je přijímáno za vlastní většinou současné odborné literatury, vychází z teorie německé, rakouské a československé právní vědy přelomu devatenáctého a dvacátého století. Mezi tehdejší tuzemské zastánce takové systematiky se řadili např. Emil Ott²⁰ či Václav Hora.²¹

---

16 K tomu např. již HORA, V., SPÁČIL, J., ed. *Československé civilní právo procesní: I.-III. díl*. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2010. Klasická právníká díla (WoltersKluwer ČR). III. Díl. s. 7-12. ISBN 9788073575403.

17 Viz subkapitulu č. 1.1.1 a č. 1.2.

18 Např. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). s. 514. ISBN 978-80-7502-298-1.

19 SVOBODA, 2014, op. cit., s. 362.

20 OTT, E., SPÁČIL, J., ed. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního I.-III. díl*. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2012. Klasická právníká díla (WoltersKluwer ČR). III. Díl. s. 6-7. ISBN 9788073578961.

21 HORA, 2010, op. cit., III. Díl. s. 12.

Obecně je možné konstatovat, že jelikož řádný opravný prostředek směřuje proti rozhodnutí, které není považováno za konečné, závazné ani nezměnitelné, lze připustit možnost nápravy vad takového rozhodnutí v širokém rozsahu bez toho, aniž by takový postup nečekaně zasáhl do právního postavení některé z dotčených osob. Na druhou stranu, mimořádné opravné prostředky směřují výhradně proti konečným, závazným a zdánlivě nezměnitelným rozhodnutím, a umožnění přezkumu, resp. změny, takových rozhodnutí by mělo být v zájmu zachování právní jistoty účastníků řízení připuštěno pouze v malém množství odůvodněných případů. V rámci konkrétní podoby řádných i mimořádných opravných prostředků lze nicméně vymezit v obou případech předpoklady jejich přípustnosti tak široce, resp. tak úzce, že se fakticky stanou obdobným institutem. Za takové situace se významnost jejich vztahu k formální právní moci napadeného rozhodnutí může stát částečně marginální charakteristikou.²²

V odborné literatuře můžeme ale naléznout i kritiku dělicího kritéria povahy opravných prostředků dle jejich vztahu k formální právní moci napadeného rozhodnutí, kdy je označováno jako tautologické, tedy za tzv. definici kruhem.²³ Hynek Bulín v citované monografii dále upozorňuje, s odkazem na historický komentář k rakouskému občanskému soudnímu řádu²⁴, na existenci dalších kritérií, dělicích opravné prostředky na řádné a mimořádné dle toho, jak široce je upravena jejich přípustnost. Jako řádný je v tomto smyslu označován takový opravný prostředek, jehož podání zákon výrazněji nepodmiňuje splněním určitých předpokladů. Naopak jako mimořádný může být označován takový opravný prostředek, jehož přípustnost je zákonem podmíněna splněním více předpokladů (např. výskytem pouze určitého typu vad nebo minimální výší předmětu sporu).²⁵

2. Účinky opravných prostředků

Ať už jsou povahy řádné či mimořádné, lze dále opravné prostředky charakterizovat dle účinků, které jejich podání může za určitých okolností mít na rozhodnutí nebo další průběh řízení ve věci. Mezi nejčastěji zákonem upravené patří devolutivní a suspenzivní účinky. Devolutivní účinek vyjadřuje pravidlo, dle kterého o opravném prostředku, splňujícím předpoklady

---

22 WINTEROVÁ, 1969, op. cit., s. 40-41.

23. K tomu více např. již BULÍN, H. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. Brno, Praha: Orbis, 1935. s. 15-16.

24 NEUMANN, G. *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen*. 2. vydání, 2. Díl, Wien 1927/28. s. 1303.

25 BULÍN, 1935, op. cit., s. 16-17. K tehdejší podobě dovolání viz subkapitulu č. 2.2.

přípustnosti, rozhoduje soud nadřízený tomu, který napadené rozhodnutí vydal. Pokud má podání opravného prostředku centralizovaný devolutivní účinek, rozhoduje o všech opravných prostředcích s touto vlastností pouze jediný nadřízený soud bez ohledu na to, který soud ve věci rozhodoval v rámci nižšího stupně.

V případě, že má opravný prostředek, splňující předpoklady přípustnosti, zákonem stanovené suspenzivní účinky, způsobuje jeho podání odklad vykonatelnosti práv a povinností uložených výrokem napadeného rozhodnutí, případně odklad samotné právní moci napadeného rozhodnutí.²⁶

Pro úplnost je třeba dodat, že jediným řádným opravným prostředkem, který v široké míře naplňuje výše uvedené znaky, je v českém civilním řízení v současnosti odvolání (§ 201 a násl. OSŘ 1963). Odvoláním lze napadnout nepravomocná rozhodnutí soudu první instance, pokud to zákon nevyklučuje.²⁷ Občanské soudní řízení je na základě takové úpravy založeno na zásadě dvojinstančnosti. Zásada dvojinstančnosti vyjadřuje pravidlo, dle kterého právní řád umožňuje napadnout rozhodnutí vydané soudem první instance dříve, než nabude právní moci, pouze prostřednictvím jediného (řádného) opravného prostředku.²⁸ Poté, co opravný soud o řádném opravném prostředku rozhodne, lze toto rozhodnutí napadnout výhradně po nabytí jeho právní moci, a to prostřednictvím některého z mimořádných opravných prostředků.

Mezi mimořádné opravné prostředky, dle aktuální úpravy v OSŘ 1963, spadá dovolání (§ 236 a násl.), žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost (§ 228 a násl.), přičemž poslední dvě jmenované žaloby jsou někdy právními teoretiky namísto toho řazeny mezi tzv. jiné prostředky nápravy vadného rozhodnutí, jelikož se svou povahou částečně vymykají běžným charakteristikám řádných a mimořádných opravných prostředků.²⁹

A konečně, odpor proti platebnímu rozkazu (§ 174) a námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu (§ 175), často mylně podřazované pod řádné opravné prostředky, představují zbytkovou

---

26 K účinkům dovolání dle současné právní úpravy viz subkapitolu č. 3.7.2.

27 § 201 OSŘ 1963

28 WINTEROVÁ, 2018, op. cit., s. 514.

29 Např. SVOBODA, K., a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. K § 229. ISBN 9788074006739.

kategorii, ve které institut formální právní moci rozhodnutí nefiguruje jako primární směrodatné kritérium.³⁰

1.2 Pojem dovolání

Dle § 236 odst. 1 OSŘ 1963 „*lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští*“. Právní úprava dovolání obsažená v OSŘ 1963, resp. tento celý právní předpis, je subsidiárně použitelný kromě sporných také pro nesporná řízení, pokud zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále citováno jako „ZŘS“) neupravuje pravidla týkající se dovolání pro konkrétní nesporná řízení jinak, tedy speciálně.³¹ V praxi ZŘS stanovuje speciální pravidla pro dovolání pouze v § 30, a to pro některá řízení ve věcech rodinněprávních. Ostatní nesporná řízení se ve vztahu k dovolání tedy subsidiárně řídí ustanoveními obsaženými v OSŘ 1963.

Z hlediska vztahu dovolání k právní moci napadeného rozhodnutí jde o opravný prostředek mimořádný. Mimořádnost současné úpravy dovolání se ale neprojevuje pouze v možnosti domáhat se přezkumu pravomocných rozhodnutí, resp. možností zásahu do nich, ale také výrazným omezením univerzality tohoto opravného prostředku, čímž se podstatně liší od institutu odvolání. V tomto pojetí má být dovolání připuštěno pouze proti těm rozhodnutím, u nichž je zřejmý a opodstatněný zájem na jejich přezkumu a nápravě vad, jelikož připuštění široké míry zásahů do pravomocných rozhodnutí by zásadním způsobem narušovalo právní jistotu dotčených osob. Omezení univerzality je dosaženo prostřednictvím zákonných podmínek, které dle různých hledisek široce omezují libovůli podávání dovolání tak, aby byla k dovolacímu přezkumu připuštěna pouze vybraná rozhodnutí.³² Mezi tyto omezující podmínky patří zejména stanovení způsobilého předmětu dovolání (např. vymezením forem, způsobů a typů rozhodnutí, proti kterým lze dovolání podat); dále pak objektivní podmínky přípustnosti dovolání (např. výslovné vyloučení pro některé druhy rozhodnutí nebo stanovením časového omezení pro podání dovolání); subjektivní podmínky přípustnosti (např. stanovení okruhu osob s aktivní legitimací k podání dovolání); anebo omezení zákonného důvodu pro jeho podání (např. vady v právním

---

30 JIRSA, 2019, op. cit., s. 18.

31 § 1 odst. 3 ZŘS

32 Tím lze považovat za zaplněné obě možná dělicí kritéria opravných prostředků na řádné a mimořádné (viz subkapitolu č. 1.1).

posouzení věci). Tyto podmínky jsou upraveny primárně v OSŘ 1963³³, nicméně dovětek § 236 odst. 1 OSŘ 1963 „pokud to zákon připouští“ je koncipován tak, že přípustnost dovolání by mohl případně omezit i jiný zákon.³⁴

1.2.1 Účel dovolání

Účel dovolání, resp. dovolacího řízení, lze spatřovat v rámci civilního procesu dvojí, a to nalezení individuální spravedlnosti v konkrétní projednávané věci; a sjednocování rozhodovací praxe soudů v rámci občanského soudního řízení. Vztah panující mezi oběma uvedenými účely dovolacího řízení je klíčovým z hlediska nalezení koncepční úpravy tohoto institutu.³⁵ Preference jednoho nebo druhého účelu se liší především v závislosti na postavení jednotlivých zainteresovaných subjektů.

Z pohledu dovolatele, tedy neúspěšného účastníka předchozího řízení ve věci, je primárním účelem dovolání ochrana jeho subjektivních práv. Za tímto účelem dovoláním napadá rozhodnutí odvolacího soudu a žádá dovolací soud o jeho přezkum a nápravu tvrzených vad. V rámci tohoto přezkumu dochází k nalézání individuální spravedlnosti ve vztahu k dovolateli, čímž rozhodnutí dovolacího soudu působí především do minulosti, tedy retrospektivně. Logickým je v rámci tohoto účelu dovolání požadavek rychlosti řízení, jehož naplnění napomáhá k brzkému nastolení žádoucí právní jistoty dotčených subjektů.

Naopak, z pohledu dovolacího soudu, je v dovolacím řízení vedle nalezení individuální spravedlnosti akcentována také nutnost zajištění jednoty a zákonnosti rozhodování soudů v civilním řízení jako celku.³⁶ Jinými slovy jde o sjednocování judikatury soudů nižších stupňů prostřednictvím autoritativního výkladu sporných právních otázek, a to Nejvyšším soudem, do jehož výlučné pravomoci je rozhodování o dovolání svěřeno.³⁷ V tomto smyslu je tedy rozhodnutí dovolacího soudu orientováno spíše na budoucí rozhodování soudů, tedy

---

33 Viz subkapitulu č. 3.2.

34 Příkladem byla úprava v § 68a odst. 1 dnes již neúčinného zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku. V současnosti např. již zmíněný § 30 ZŘS. K tomu blíže např. JIRSA, 2019, op. cit., s. 185.

35 O tom např. již HORA, 2010, op. cit., III. Díl, s. 10-11.

36 § 14 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů. Dále také LAVICKÝ, P., a kol. *Civilní proces, Praktický komentář*. Praha: WoltersKluwer, 2016. s. 986. ISBN 9788074789861.

37 § 10a OSŘ 1963

prospektivně.³⁸ Kromě požadavku rychlosti řízení je v tomto případě akcentována také efektivní regulace nápadů dovolání na Nejvyšší soud, resp. jeho odbřemenění, což by poskytlo adekvátní časovou a personální kapacitu potřebnou pro kvalitní rozhodování.

Sjednocování rozhodovací praxe se v tomto smyslu netýká jakýchkoliv právních otázek, nýbrž pouze „základních otázek hmotného a procesního práva“³⁹, Za „základní“ lze označit takové právní otázky, které se s pravidelností a ve velké míře vyskytují v civilních řízeních a mají proto významový přesah pro rozhodování soudů jako takové. U těchto právních otázek je žádoucí, aby byly vykládány jednotně, bez ohledu na to, který soud ve věci zrovna rozhoduje. Sjednocování judikatury Nejvyšším soudem v tomto smyslu slouží k „systémové nápravě chyb, vznikajících aplikací práva soudy“⁴⁰ a k posílení víry občanů v právo a právní stát.

Výběr konkrétních základních právních otázek hodných dovolacího přezkumu probíhá na dvou úrovních. První výběr provádí sám dovolatel, do jehož výlučné sféry možnost podat dovolání spadá. Jedná se o projev dispoziční zásady ovládající civilní sporné řízení, podle které by se o iniciaci ochrany svých subjektivních občanských práv měli starat především sami účastníci předchozího řízení. Dovolací soud v tomto smyslu nemůže poskytovat výklad pouze hypotetických, nikým nevznesených, právních otázek netýkajících se žádného existujícího sporu, jelikož takový postup by nebyl v souladu s funkcí soudů vyjádřenou v Ústavě a Listině.⁴¹ Z pohledu dovolatele je však zpravidla každá jím vznesená právní otázka považována za „základní“, protože se dotýká jeho subjektivních práv. Objektivizace výběru „základních“ otázek by proto dále měla být zajištěna zákonem v podobě stanovení výše zmíněných podmínek přípustnosti kladených na dovolání, jejichž účelem je filtrovat podání dovolání ve věcech, kde se základní, nebo přinejmenším sporné, právní otázky nevyskytují.⁴²

Konkrétní podoba, rozsah a způsob aplikace podmínek přípustnosti dovolání vypovídá o tom, jaký vztah k sobě zaujímají oba uvedené účely dovolání. Pokud by byla přípustnost dovolání

---

38 K retrospektivní a prospektivní funkci blíže viz KÜHN, Z. Civilní dovolání v zákrutech ústavní justice. *Právní rozhledy*. 2012, č. 22, s. 771-777. ISSN: 12106410.

39 LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 219.

40 Ibid.

41 Viz subkapitulu č. 1.1.

42 K těmto podmínkám blíže viz subkapitoly č. 1.2, č. 3.2, č. 3.3 a č. 3.4.

nastavena příliš permisivně, byl by dovolací soud zahlcen nespočtem podání, fakticky by se z něj stal soud třetí instance, a pro sjednocování judikatury by nezbývalo příliš prostoru. Pokud budou naopak podmínky stanoveny příliš restriktivně, dojde k nežádoucímu potlačení nalézání individuální spravedlnosti.⁴³ Pokud má tedy být v českém civilním procesu zachováno stávající postavení dovolání, je nezbytné najít právní úpravu, která by umožňovala souběžné a vyvážené naplňování jeho retrospektivního i prospektivního účelu a souvisejících principů, bez výrazné dominance jednoho z nich. Nalezení takové úpravy je velice komplikovaným systémovým problémem, majícím ve výsledku vliv na celkovou kvalitu soudního rozhodování, nápad podání, rychlost řízení, ochranu práv, právní jistotu dotčených osob a víru v právo jako takovou.⁴⁴ Dle některých autorů je v tomto ohledu nalezení ideální úpravy dokonce zcela nemožné.⁴⁵ Komplikované problematice účelu a podmínek přípustnosti dovolání jsou blíže věnovány další kapitoly této práce zabývající se právní úpravou dovolání z pohledu *de lege lata* a *de lege ferenda*.

S ohledem na výše uvedené závěry o účelu sjednocování judikatury je logickým vyústěním i stanovení Nejvyššího soudu jako výlučného věcně příslušného orgánu veřejné moci pro rozhodování o dovolání. Pokud je totiž cílem judikaturu sjednocovat, bylo by nelogické, aby tak činilo více různých soudů najednou. Jednotu rozhodování zajišťuje Nejvyšší soud kromě samotného rozhodování o dovolání také přijímáním nezávazných, avšak vysoce autoritativních, stanovisek k rozhodovací činnosti soudů obecně a dále vydáváním Sbírek soudních rozhodnutí a stanovisek.⁴⁶

1.2.2 Dovolání v rámci opravných systémů

Všechna opravná řízení jsou, kromě pravidel pro konkrétní opravný prostředek, ovládána také obecnými principy. Skupiny těchto principů vytvářejí tzv. opravné systémy, pod které jsou jednotlivé opravné prostředky podřazovány. Právní teorie rozeznává tři druhy opravných systémů, a to apelační, kasační a revizní. Kritérii pro podřazení opravného prostředku pod

---

43 LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 217-219.

44 WINTEROVÁ, A. K opravným prostředkům v civilním procesu. In LAVICKÝ, P., ed. *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. s. 59-70. ISBN: 9788021076860.

45 LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 220.

46 § 14 odst. 3 a § 24 zákona o soudech a soudcích. Dále také STANISLAV, A. Rozhodování dovolacího soudu v civilních věcech po koncepční změně institutu dovolání. *Jurisprudence*. 2013 č. 7, s. 22-27. ISSN: 18023843.

konkrétní systém jsou jednak rozsah přezkumu co do skutkových a právních vad; dále možnost soudu zohledňovat v opravném řízení účastníkem nově uvedené skutečnosti a důkazy, tzv. nova; a za třetí, způsoby, kterými je opravný soud oprávněn rozhodovat.⁴⁷

Dovolání lze v současnosti řadit na pomezí kasačního a revizního opravného systému. Dovolací soud je oprávněn přezkoumávat napadené rozhodnutí pouze po stránce právní (kasační systém).⁴⁸ V dovolacím řízení zároveň nelze uplatňovat nové skutečnosti a důkazy, respektive soud není oprávněn je při svém rozhodování zohlednit (kasační systém).⁴⁹ Problematickými co do právní teorie jsou dnes způsoby rozhodování soudu. Do konce roku 2012 byl dovolací soud oprávněn napadené vadné rozhodnutí pouze zrušit a vrátit příslušnému soudu nižší instance k novému projednání⁵⁰, což odpovídá systému čistě kasačnímu. Novelou OSŘ 1963 č. 404/2012 Sb. však byla zakotvena možnost za určitých podmínek napadené rozhodnutí také změnit samotným dovolacím soudem⁵¹, což vneslo do dovolacího řízení také prvky systému revizního.

---

47 Viz WINTEROVÁ, 2018, op. cit., s. 515.

48 § 241a odst. 1 OSŘ 1963

49 § 241a odst. 6 OSŘ 1963

50 § 243b OSŘ 1963 ve zněních účinných od 1.1.1992 do 31.12.2013.

51 § 243d odst. 1 písm. b) OSŘ 1963

2 Historický vývoj institutu dovolání

Při úvahách nad možnou budoucí podobou úpravy dovolání je nezbytné se dívat také do minulosti. Jednotlivé vývojové etapy tohoto institutu nám mohou usnadnit pochopení jeho smyslu, a také ukázat, zda se určitá řešení osvědčila či nikoliv. Z hlediska dovolání několik důležitých časových etap představuje doba vlády Josefa II. a jeho Obecný soudní řád; dále pak účinnost zákona č. 113/1895 Ř.z., za existence rakousko-uherské monarchie s jeho následnou recepcí do československého právního řádu; následně vliv socialismu v letech 1948 až 1989; a konečně doba po roce 1989 až do současnosti.

2.1 Josefínský Obecný soudní řád

Obecný soudní řád byl vydán 1. května 1781 jako zákon č. 13 Sb., z.s. (dále jako „josefínský soudní řád“) a sjednotil civilní proces na velice dlouhou dobu. Tento předpis především dovršil rozdělení procesu před soudem na civilní a trestní řízení. Právě již dříve započatý proces diverzifikace mezi civilním a trestním procesem byla skutečnost, která tomuto předpisu umožnila vůbec vzniknout. V rámci josefínského soudního řádu bylo konečně možné postavit civilní řízení na principech, které se s těmi trestními zásadně rozcházejí. Mezi ně patřilo zejména výrazné zakotvení zásady projednací, eventuality a dispoziční, které průběh řízení a dispozici se sporem obecně, v extrémní podobě přenesly ze sféry soudů do sféry stran řízení. Co do způsobu řízení byl civilní proces stále veden v písemné formě.⁵²

2.1.1 Povaha dovolání

Josefínský soudní řád obsahoval také úpravu opravných prostředků, které z hlediska právní moci upravoval pouze ve formě řádné. Řádnými opravnými prostředky v tomto smyslu byly apelace a revize, uplatňující se skrze trojinstanční proces. Apelace, tedy forma odvolání, sloužila k opravě vadných nepravomocných rozhodnutí soudů první instance. V případě revize, tedy formy dovolání, se jednalo o prostředek sloužící k nápravě nepravomocných rozhodnutí soudů

---

⁵² CHELLEOVÁ, I. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. s. 54-55. ISBN 8086861090.

druhé instance (apelačního soudu). Pro oba opravné prostředky platily shodně suspenzivní a devolutivní účinky, zákaz novot a zákaz změny k horšímu.⁵³

2.1.2 Přípustnost dovolání

Podání revize bylo v původní úpravě přípustné výlučně proti rozsudkům apelačního soudu, kterým změnil rozhodnutí soudu první instance, a to v neprospěch jedné ze stran oproti původnímu rozhodnutí (tedy výhradně proti tzv. diformním rozsudkům). Pokud byla splněna podmínka diformity rozhodnutí, nebylo podání revize podmíněno splněním žádných dalších předpokladů.

Kromě diformních rozsudků bylo pozdější úpravou, konkrétně dvorským dekretem ze dne 15.2.1833 č. 2593 Sb. z.s. z roku 1883, umožněno revizi napadat i takové rozsudky, kterými apelační soud původní rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil (tzv. konformní, potvrzující rozsudky). Dle této nové úpravy byla původní forma revize proti diformním rozsudkům označována jako „řádna“ a nová forma revize proti konformním rozsudkům jako „mimořádná“.

Dělení revize na řádnou a mimořádnou nicméně nijak nesouviselo s právní mocí napadeného rozhodnutí, ale s tím, jak široce byla upravena přípustnost obou typů revizí.⁵⁴ Na rozdíl od řádné revize, kde při splnění podmínky diformity rozsudku nebylo její podání podmíněno splněním žádných dalších předpokladů, bylo mimořádnou revizi možné požadovat výlučně z důvodu existence vad způsobujících zmatečnost rozsudku, případně jinou zjevnou nesprávnost. Dodatečným omezujícím kritériem mimořádné revize byla také nepřípustnost projednání věcí, u nichž finanční hodnota předmětu sporu nepřesahovala zákonem stanovenou hranici (tzv. bagatelní spory).⁵⁵

---

53 STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 26. ISBN 8072391550.

54 K povaze opravných prostředků blíže viz subkapitulu č. 1.1.1.

55 BULÍN, Hynek. Dovolání v občanském soudním řízení podle novelizovaného občanského soudního řádu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1995, č. 4, s. 17. [Online]. [cit. 10.1.2020]. Dostupné z: <<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/9355>>.

2.2 Rakouský civilní řád soudní

Josefínský soudní řád zůstal v platnosti více než sto let, během kterých došlo k logickému společenskému a právnímu vývoji v podobě přechodu z éry feudalismu do období ranného liberálního kapitalismu. Na tento vývoj bylo reagováno ve formě mnoha novelizací⁵⁶ soudního řádu, což ale postupně způsobilo částečnou nečitelnost této právní úpravy a z hlediska moderního pojetí civilního procesu pouze dočasně oddálilo nutnost provedení kompletní reformy civilního procesu. Reformní krok byl realizován především prostřednictvím zákona č. 113/1895 Ř.z. o soudním řízení v občanských rozepřích právních, tzv. civilním řádem soudním (dále jen „CŘS 1895.“), který nabyl účinnosti 1.1.1898. Do nové podoby civilního procesu se promítnul také zákon č. 111/1895 Ř.z., tzv. jurisdikční norma, nově upravující soudní příslušnost a zákon č. 79/1896 Ř.z., exekuční řád.⁵⁷ CŘS 1895 byl na našem území účinný více než padesát let, měl vliv i na znění jemu následujících právních úprav včetně OSŘ 1963 a v současnosti se dokonce co do celkové koncepce stal vzorem i pro plánovanou rekonstrukci českého civilního procesu.

Úprava CŘS 1895 byla v některých principech částečně inspirována německým procesním právem⁵⁸ (např. zásadami ústnosti a veřejnosti řízení nebo volného hodnocení důkazů), nicméně jejich ideologické základy se výrazně rozcházejí. Německá (resp. také josefínská) úprava byla založena na tzv. liberální koncepci, s extrémním pojetím projednací a dispoziční zásady, omezující roli soudu v civilním řízení na minimum. Nová rakouská úprava byla oproti tomu založena na tzv. Kleinově sociální koncepci civilního procesu.⁵⁹ Podle této koncepce nemají na vyřešení civilního sporu zájem pouze strany řízení, ale také celá společnost, jejíž fungování je založeno především na hospodářských vztazích a rychlém toku peněžních prostředků. Je proto žádoucí v řízení postupovat co nejefektivněji s cílem rychlého prosazení práva, což umožní také rychlé vymáhání peněžních nároků. K rychlému projednání věci mělo sloužit částečné oslabení projednací zásady na úkor posílení role soudce, který díky tomu mohl řízení efektivně usměrňovat a dovést k rychlému konci.⁶⁰

---

56 Příkladem je dvorní dekret č. 2539 Sb. z.s. (viz subkapitolu č. 2.1.2).

57 HORA, 2010, op. cit., I. Díl. s. 13-14. Dále také SCHELLEOVÁ, 2006, op. cit., s. 54-59.

58 Především německým civilním řádem soudním z roku 1877.

59 Název odvozen od jména jednoho z tvůrců CŘS 1895 Franze Kleina.

60 MACUR, Josef. Základní teoretické otázky legislativní koncepce civilního procesu. *Bulletin advokacie*. 1998, č. 9. s. 6-17. ISSN 12106348. Dále také LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 11-14.

2.2.1 Povaha dovolání

Civilní proces byl v rámci ČRS 1895, stejně jako v předcházející rakouské úpravě, stanoven trojinstančně. Dovolání v něm z hlediska právní moci figurovalo jako řádný opravný prostředek proti nepravomocným rozsudkům odvolacích soudů. Nebylo rozhodné, jaký soud ve věci rozhodoval v druhém stupni a dovolání tak mohlo být podáno jak proti rozsudku krajského, tak vrchního soudu. Novinkou byla možnost podání opravného prostředku také proti nepravomocným usnesením odvolacího soudu, a to ve formě řádného (dovolacího) rekursu.⁶¹

Důvod, proč bylo dovolání ukotveno jako řádný opravný prostředek a civilní řízení stanoveno jako trojinstanční, lze odvodit zejména z účelu, který mělo dovolání v tehdejší podobě plnit, resp. z podoby úpravy předpokladů přípustnosti dovolání. Ačkoliv dispoziční zásada ovládající civilní řízení měla být v rámci Kleinovy sociální koncepce částečně oslabena, je z dobových odborných publikací zřejmé, že primárním účelem opravných prostředků jako takových bylo poskytnutí neúspěšným účastníkům civilního řízení možnost nápravy vad rozhodnutí, resp. nalezení individuální spravedlnosti ve vztahu k subjektivním právům účastníků civilního řízení. Zájem samotných účastníků řízení byl stavěn na pomyslné misky vah především se zájmem státu na co nejojedinejší využití opravných prostředků s cílem dosáhnout rychlého vyřízení sporu a dosažení víry v právo. Obou uvedených zájmů mělo být dosaženo, mimo jiné, také výchovným působením opravných soudů na soudy nižší instance vydáváním přesvědčivých rozhodnutí, což mělo být dovršeno rozhodovací činností Nejvyššího soudu jako strážce jednoty práva v praxi.⁶²

Stejně jako dnes, tak i z tehdejšího pojetí lze tedy spatřovat existenci dvou paralelně působících účelů dovolání v podobě nalézání individuální spravedlnosti a zajišťování jednoty aplikace práva.⁶³ Na rozdíl od současnosti, kdy je vzájemný vztah dvou účelů dovolání spíše nejasný až nevyvážený, zde sjednocování judikatury vystupovalo spíše pouze jako pozitivní externalita naplňování prvního z uvedených účelů, resp. prostředek k jeho dlouhodobému dosahování. Preference nalézání individuální spravedlnosti se promítla také do

---

61 HORA, 2010, op. cit., III. Díl. s. 11-12. Dále také BULÍN, 1935, op. cit., s. 21. Dále také SCHELLEOVÁ, Ilona. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. *Bulletin Advokacie*. 1997, č. 6. s. 26. ISSN 12106348.

62 HORA, 2010, op. cit., III. Díl. s. 10-12. Dále také BULÍN, 1935, op. cit., s. 92-93.

63 Viz subkapitolu č. 1.2.1.

předpokladů přípustnosti dovolání, které byly stanoveny velice univerzálně tak, aby se možnost přezkumu týkala širokého počtu případů.⁶⁴ Pokud tedy byl do středu pozornosti postaven zájem na nápravě konkrétních vad, dosažení individuální spravedlnosti a právní postavení neúspěšných účastníků řízení, bylo logickým krokem nepojímat rozhodnutí odvolacího soudu jako konečné, nezměnitelné a závazné. Dovolání, jehož přípustnost je nastavena spíše univerzálně, se totiž nutně bude dotýkat velkého počtu rozhodnutí, přičemž následný průlom jejich právní moci by výrazně narušoval právní jistotu dotčených osob. Stanovení dovolání jako řádného opravného prostředku s automatickým suspenzivním účinkem ve vztahu k právní moci napadeného rozhodnutí tak z tohoto pohledu bylo logickým krokem.

2.2.2 Přípustnost dovolání

V původní podobě ČRS 1895 byla přípustnost dovolání stanovena velice široce, kdy jej bylo možné podat téměř proti všem druhoinstančním rozsudkům (ať už konformním či diformním). Univerzalita dovolání byla částečně modifikována postupnými novelizacemi, kterými docházelo k negativnímu vymezení přípustnosti. V konečném pojetí tak bylo nepřípustné žádat přezkum rozhodnutí odvolacího soudu v případě:

1. Rozsudků v bagatelních sporech, tedy ve věcech, u nichž finanční hodnota předmětu sporu nepřesahovala zákonem stanovenou hranici (§ 502 odst. 2 ČRS 1895).

Toto omezení platilo jak pro dovolání proti rozsudku, tak pro rekurs proti usnesení, bez ohledu na jejich konformitu či diformitu.

2. Konformních rozsudků odvolacího soudu v bagatelních sporech a ve sporech týkajících se výměry zákonného výživného. (§ 502 odst. 3 ČRS 1895, ve znění čl. VI, č. 30 novely o úlevách soudům, resp. ve znění čl. I, č. 2 novely č. 251 /1934 Sb.). Rozhodná finanční hodnota předmětu sporu ve vztahu ke konformním rozsudkům byla upravena v jiné výši, než v bodu č. 1.

---

64 Viz subkapitolu č. 2.2.2.

V případě těchto konformních rozsudků (bod č. 1) však mohla být nepřípustnost prolomena v případě, že odvolací soud označil své rozhodnutí z hlediska projednávané problematiky za rozhodnutí zásadního významu.⁶⁵

2.2.3 Dovolací důvody

Limitací pro dovolatele byly dle § 503 ČŘS 1895 také čtyři důvody, pro které bylo dovolání možné výlučně podat, a to:

1. Zmatečnost napadeného rozsudku, resp. řízení, které mu předcházelo, v podobě alespoň jedné ze zákonem stanovených vad (např. pokud ve věci rozhodoval vyloučený soudce).;
2. Vady odvolacího řízení, jiné než zmatečnost, které byly způsobilé zabránit řádnému posouzení sporu.

Za konkrétní příklad takové vady byla soudem považována např. situace, kdy odvolací soud připustil výslech svědka, ale neuvědomil o tom stranu nepřítomnou při jednání o odvolání.⁶⁶ Taxativně však nelze takové okolnosti vypočíst, mohla je totiž tvořit široká škála vad, které bylo nutno posuzovat individuálně, v kontextu každého řízení. Obecněji lze ale říci, že se do této kategorie mohly řadit např. vady týkající se připouštění a provádění důkazů.⁶⁷

3. Situace, kdy byl rozsudek odvolacího soudu v podstatné části založen na skutkovém předpokladu, který byl v rozporu s procesními spisy první či druhé instance.

Termín „*v podstatné části*“ vyjadřoval okolnost, kdy mylně užitý skutkový předpoklad byl právně relevantní k aplikovanému hmotnému právu. Jinými slovy, vady ve skutkových zjištěních musely být kauzální příčinou nesprávného rozhodnutí. Takový předpoklad vylučoval méně závažné vady ve skutkových zjištěních jako podklad pro dovolání.⁶⁸

---

65 BULÍN, 1995, op. cit., s. 18.

66 OTT, 2012, op. cit., s. 95-96.

67 BULÍN, 1935, op. cit., s. 61-64.

68 Ibid. s. 65.

Základem tohoto dovolacího důvodu, na čemž se shoduje většina tehdejší odborné literatury, byl stav, kdy odvolací soud rozhodl na základě skutečnosti, která se v procesních spisech vůbec nenacházela.⁶⁹ Mohlo se jednat např. o situaci, kdy soud při svém rozhodování vzal v potaz kupní smlouvu, jejíž existence byla dříve v rámci dokazování vyvrácena. Mezi tehdejšími právními teoretiky však panovala neshoda v otázce, zda pod tento dovolací důvod spadal také případ, kdy soud při rozhodování naopak nevezal v potaz okolnost, která ze spisu plynula (např. soud nevezal v potaz existenci kupní smlouvy, jejíž pravost byla dokázána). Ott a Hora se stavěli za názor, dle kterého se v tomto případě jednalo o nesprávné právní posouzení věci, tedy jiný dovolací důvod (viz bod č. 4). Naopak Bulín, s odkazem na Neumanna, se klonil k názoru opačnému, podle kterého se i v tomto případě jednalo o dovolací důvod podřaditelný pod bod č. 3.⁷⁰

4. Nesprávné právní posouzení věci.

„Věcí“ nesprávně právně posouzenou měl být předmět řízení v podobě skutkových zjištění, na který bylo chybně aplikováno objektivní hmotné a procesní právo, případně také právo obyčejové.⁷¹ V tomto případě odvolací soud zcela správně zjistil skutkový stav, který odpovídal i záznamům v procesním spisu, ale při rozhodování tento skutkový stav podřadil pod nesprávnou právní normu, případně správně určenou právní normu nesprávně vyložil.

V závislosti na výkladu dovolacího důvodu č. 3 pod nesprávné právní posouzení věci spadal i případ vyvození nesprávných skutkových závěrů ze správně zjištěných skutkových okolností (blíže viz teoretický spor v posledním odstavci bodu č. 3).⁷²

2.2.4 Další charakteristiky

Dovolání mělo jednak účinky devolutivní, dále pak také suspenzivní, co do právní moci i vykonatelnosti.⁷³ Lhůta k podání dovolání činila čtrnáct dní od okamžiku doručení odvolacího

---

69 Ibid. s. 69.

70 Ibid. Dále také OTT, 2012, op. cit., s. 96. Dále také HORA, 2010, op. cit., III. Díl. s. 143.

71 BULÍN, 1935, op. cit., s. 75.

72 HORA, 2010, op. cit., Díl III. s. 142-144.

73 § 505 věta poslední ČRS 1895

rozsudku danému účastníku řízení.⁷⁴ O dovolání bylo zpravidla rozhodováno bez nařízení jednání, nicméně v odůvodněných případech mohl dovolací soud jednání nařídit.⁷⁵

Co do rozsahu přezkumu byl soud limitován mezemi a důvody návrhu dovolatele. Výrazně potlačena byla také možnost uplatňování novot, s výjimkou poskytnutí nových skutečností a důkazů relevantních k prokázání prvního nebo druhého dovolacího důvodu (zmatečnost rozsudku nebo jiné vady řízení).⁷⁶

Dovolací soud byl oprávněn především buď napadený rozsudek potvrdit anebo sám rozhodnout ve věci samé. Pouze v prokázaných případech zmatečnosti a vad řízení odlišných od zmatečnosti (1. a 2. dovolací důvod) bylo možné dané rozhodnutí pouze zrušit a věc vrátit odvolacímu soudu nebo soudu první instance k novému projednání. I v těchto případech však mohl na základě účelnosti dovolací soud sám rozhodnout.⁷⁷ V rámci dnešního pojetí opravných systémů se tak jednalo převážně o systém revizní. Názor dovolacího soudu byl pro soud nižší instance, před který bylo řízení vráceno, závazný.⁷⁸

2.3 Období první Československé republiky

Po vzniku první samostatné Československé republiky v roce 1918 se úprava civilního procesu, stejně tak jako další oblasti právní úpravy, vyřešila recepcí rakousko-uherských norem do nového právního řádu, a to především zákonem č. 11/1918 Sb., z.ř., nazývaného jako recepční zákon. Ačkoliv byl CŘS 1895 považován za velice kvalitní procesní úpravu, bylo požadováno jeho nahrazení zcela novým předpisem, odůvodněné především dvojkolejnou procesní úpravou. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku totiž platily převzaté zákony rakouské, zatímco na Slovensku a podkarpatské Rusi zákony uherské. Již počátkem 20. let začaly proto práce na zcela novém jednotném procesním předpisu, který byl v podobě vládního návrhu zákona o civilním řádu soudním předložen v roce 1937 Národnímu shromáždění (dále také jako „Osnova CŘS 1937“). Zákonodárný proces se ale v případě tohoto návrhu nejprve zkomplikoval z důvodů vnitropolitických, načež byl zcela přerušen událostmi předcházejícími druhé světové válce. Úprava dovolání obsažená v CŘS 1895 tak platila na našem území až do počátku roku 1948,

---

74 § 505 věta druhá CŘS 1895

75 § 509 CŘS 1895. Obdobně i v současné právní úpravě (viz subkapitulu č. 3.7.3).

76 § 504 CŘS 1895. Dále také BUREŠ, J., DRÁPAL, L. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. Praha: C.H. Beck, 1994. Právo a hospodářství (C.H. Beck). s. 6. ISBN 807049087X.

77 § 510 CŘS 1895

78 DRÁPAL, 2009, op. cit., s. 1864.

respektive do konce roku 1950.⁷⁹ Ačkoliv tedy nedošlo k faktické rekonstrukci civilního procesu, nahlédnutí do Osnovy ČŘS 1937 by mohlo přiblížit, jakým směrem by se úprava dovolání mohla za určitých historických okolností vyvíjet.

Za pozornost stojí především rozšíření dovolacích důvodů. Kromě totožné úpravy převzaté z ČŘS 1895 měly přibýt k původním čtyřem další tři důvody dovolání⁸⁰:

1. Odvolací soud došel k mylným skutkovým zjištěním na základě nepoužití nebo nesprávného použití právních předpisů;
2. Skutková zjištění odvolacího soudu jsou v rozporu se skutkovými předpoklady, z nichž při svém rozhodování vycházel;
3. Skutkové závěry odvolacího soudu, vycházející z jistě zjištěné skutečnosti, se zřejmě přičily rozumnému usuzování.

Ačkoliv se dovolací důvody značně rozšířily, což by se u řádného opravného prostředku sloužícímu primárně k nápravě vad rozhodnutí dalo považovat za kladný prvek, zároveň s tím se zvýšila jejich nejasnost a neurčitost.⁸¹ I bez bližšího zkoumání lze říci, že poslední jmenovaný důvod by v dnešní optice neobstál před Ústavním soudem pro svou významovou nejasnost a možnost dovolacího soudu libovolně zasahovat do rozhodnutí odvolacích soudů dle potřeby.⁸²

S dovolacími důvody souvisela i další novinka, a to pokuta pro svévoli, odrazující od podání dovolání opřeného o důvod zákonem neuznaný (§ 517 odst. 1 Osnovy ČŘS 1937). Hrozba udělení pokuty měla odradit účastníky řízení od bezdůvodného podávání dovolání, za účelem pouhého oddálení okamžiku nabytí právní moci napadeného rozhodnutí.

---

79 LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 14-15. Dále také HORA, 2010, op. cit., Díl I. s. 17.

80 § 508 odst. 2 Osnovy ČŘS 1937. K tomu také: Poslanecká sněmovna N. S. R. Č. 1937. IV. volební období. 5. zasedání. Tisk č. 850. Vládní návrh. Uvozovací zákon k civilnímu řádu soudnímu. s. 354 a násl. [online]. [cit. 22.3.2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0850_30.htm>.

81 BULÍN, 1935, op. cit., s. 89-90.

82 Viz subkapitulu č. 2.8.

2.4 Dovolání v letech 1948–1991

Stejně tak jako pro celý právní řád Československé republiky, tak i pro civilně procesní předpisy znamenal politický puč v únoru roku 1948 zásadní změnu. ČŘS 1895 byl nahrazen zcela novým občanským soudním řádem inspirovaným sovětskou právní úpravou. Za hlavní smysl procesního práva již nebylo považováno umožnění vyřešení občanských rozepří, nýbrž udržování veřejného pořádku a dohled nad dodržováním socialistické zákonnosti. Od toho se odvíjela i silnější role soudce a velice silná role státního prokurátora, a to na úkor postavení stran řízení. Do popředí se dostala především zásada materiální pravdy typická pro trestní řízení. Společně s omezením dispoziční zásady pak zmíněné faktory způsobili sblížení podstaty civilního a trestního procesu.⁸³

Samotné dovolání na dlouhá léta z civilního procesního práva zcela vymizelo. Nejprve byla zákonem č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, zavedena jako mimořádný opravný prostředek stížnost pro zachování zákona. Ta možnost iniciovat opravu pravomocného rozhodnutí svěřovala k volné úvaze primárně generálnímu prokurátorovi⁸⁴, respektive později i předsedovi Nejvyššího soudu a ministru spravedlnosti příslušné federální republiky. Po určitou dobu byli k podání stížnosti aktivně legitimováni v některých případech také krajszí a okresní prokurátoři společně s předsedy krajských a okresních soudů, nicméně tato úprava se z hlediska žádoucího účelu v podobě sjednocování judikatury příliš neosvědčila. Dotčeným účastníkům řízení aktivní legitimaci k podání stížnosti nová úprava zcela odebrala. Tento restriktivní prvek byl výrazem omezení dispoziční zásady, která je za jiných okolností civilnímu procesu vlastní. Kdo jiný než právě účastníci řízení by se měli starat o svá soukromá práva, do kterých by měl stát, na rozdíl od trestně právní sféry, zasahovat pouze minimálně v pozici nestranného arbitra. Jinými slovy, stížnost pro zachování zákona vyjadřovala možnost státu dle libovůle zasahovat do pravomocně rozhodnutých věcí, bez ohledu na vůli dotčených účastníků řízení.

---

83 KUKLÍK, J. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Praha: Auditorium, 2011. s. 375-376. ISBN 9788087284179.

84 § 55 zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví

Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ 1950“) následně tuto stížnost uzákonil ve stejné podobě, pouze s odlišným názvem, jako stížnost pro porušení zákona⁸⁵; přičemž úprava dovolání byla zcela vypuštěna. Stížnost pro porušení zákona jako mimořádný opravný prostředek převzal také OSŘ 1963, v tehdejšího znění, jakožto nový procesní předpis sjednocující právní úpravu civilního řízení po vzniku Československé socialistické republiky.

Jak vyplývá ze samotného názvu tohoto opravného prostředku, důvodem pro podání stížnosti bylo porušení zákona při rozhodování soudu. Kromě toho bylo možné namítat také jiné vady řízení, pokud jejich následkem mohlo být nesprávné meritorní rozhodnutí, případně pokud věc nenáležela do pravomoci československých soudů. Kromě omezení role stran řízení byla dalším negativním aspektem úpravy také nepřiměřená délka lhůty, ve které mohla být stížnost proti pravomocným rozhodnutím podána.⁸⁶ V původní úpravě byla tato lhůta dokonce časově neomezená, po nabytí účinnosti tehdejšího znění OSŘ 1963 pak došlo k jejímu omezení na 3 roky po právní moci rozhodnutí, což zcela zásadním způsobem narušovalo právní jistotu rozhodnutím dotčených osob. Tato právní úprava navíc nerozlišovala mezi řízením sporným a nesporným. Úprava opravných prostředků tak byla aplikována jednotně, bez ohledu na principy, ve kterých se sporná a nesporná řízení liší. Podání stížnosti mělo na řízení centralizovaný devolutivní účinek, a proto o ní rozhodoval výlučně Nejvyšší soud. Ten byl při projednávání stížnosti vázán rozsahem a důvody stížnosti tak, jak je uvedl některý z aktivně legitimovaných subjektů. Pokud soud stížnost shledal jako důvodnou, mohl napadené pravomocné rozhodnutí pouze zrušit a vrátit příslušnému soudu k novému řízení, ve kterém platila vázanost právním názorem Nejvyššího soudu.⁸⁷

Jak již bylo zmíněno výše, OSŘ 1963 je v České republice platný a účinný dodnes, ačkoliv ve výrazně změněné podobě. Po roce 1989 byl institut dovolání do OSŘ 1963 znovu vtělen novelizačním zákonem č. 519/1991 Sb., a to jako mimořádný opravný prostředek.⁸⁸ Tato

---

85 § 210 OSŘ 1950

86 §238 OSŘ 1963, v tehdejšího znění

87 BULÍN, 1995, op. cit., s. 19-21.

88 § 236 - § 243d zákona č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád (dále citováno jako „zákon č. 519/1991 Sb.“)

novelizace zároveň představovala předzvěst konce existence stížnosti pro porušení zákona, která na základě přechodných ustanovení postupně zcela vymizela.⁸⁹

2.5 Dovolání dle zákona č. 519/1991 Sb.

Po konci komunistického režimu v roce 1989 bylo třeba rychle upravit řadu zákonů a v nich obsažených institutů tak, aby odpovídaly požadavkům demokratického státního zřízení a liberálního tržního prostředí. Nutné změny se týkaly samozřejmě i OSŘ 1963. Požadavkem bylo především vytvoření pravidel pro moderní, rychlé a hospodárné řízení, což však dnešním pohledem do minulosti nebylo zcela naplněno.⁹⁰ Už v době přijímání zákona č. 519/1991 Sb., bylo do budoucna počítáno s vytvořením zcela nového procesního předpisu. Důvodová zpráva ke zmíněnému zákonu ve své obecné části podmiňuje vytvoření zcela nového základního procesního předpisu vydáním nových ústav národních republik a federace.⁹¹ Ani po téměř třiceti letech od této proklamace ale k žádné celkové rekonstrukci nedošlo.

Jedním ze staronově zavedených institutů bylo dovolání. Vystala diskuze o tom, zda úpravu dovolání převážně navázat na ČRS 1895 nebo zvolit cestu jinou. Bylo proto nezbytné vyřešit několik otázek týkajících se povahy dovolání z hlediska jeho vlivu na formální právní moci napadeného rozhodnutí (řádná vs. mimořádná povaha dovolání), předmětu dovolání, aktivní legitimace, přípustnosti dovolání, uplatňování novot, dovolacích důvodů, účinků dovolání, povinného zastoupení, lhůty k podání a způsobu rozhodnutí dovolacího soudu.⁹² Důvodová zpráva se sice o ideově historických východiscích nové úpravy dovolání zmiňuje spíše sporadicky, nicméně přinejmenším obsahová inspirace ČRS 1895 je ze samotného znění tehdejších novelizací zřejmá.⁹³

---

89 SCHELLEOVÁ, 1997, op. cit., s. 27.

90 K tomu např. BUREŠ, 1999, op. cit., s. 107.

91 Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, č. 519/1991 Dz. Obecná část. (dále citováno jako „DZ k zákonu č. 519/1991 Sb.“)

92 BULÍN, 1995, op. cit., s. 16-48.

93 DRÁPAL, 2009, op. cit., s. 1863. Dále např. viz subkapitolu č. 2.5.3.

2.5.1 Povaha dovolání

Po úvaze bylo dovolání upraveno jako mimořádný opravný prostředek, kterým „*lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští*“.⁹⁴ Z hlediska mimořádnosti se tedy jednalo o opravný prostředek, prostřednictvím kterého mohlo být vstoupeno do rozhodnutí, která již nabyla právní moci, což představovalo zásadní zásah do právních vztahů, jejichž řešení účastníci předchozího řízení považují za konečné, závazné a nezměnitelné. Pozitiva, která by stanovení mimořádné povahy dovolání odůvodňovala, přitom v době uzákoňování této úpravy artikulována nebyla. Z důvodové zprávy k zákonu č. 519/1991 Sb. je namísto toho volba dotčené úpravy odůvodněna naopak existencí tři negativních aspektů, na základě kterých nebylo vhodné dovolání upravit jako opravný prostředek řádný⁹⁵, a to:

1. Rozpor se zásadami týkajícími se rozdělení kompetencí mezi národními republikami a československou federací;
2. Rozpor s obecnou tendencí, vyskytující se v kontinentálním právním prostoru, soudní řízení zrychlovat, zefektivňovat a oklešťovat od nadbytečných finančních nákladů. Nutnost naplnění těchto požadavků byla opřena o doporučení Výboru ministrů Rady Evropy z roku 1984 číslo R (84) 5, které dle výkladu tuzemských zákonodárců, kromě zmíněných aspektů, doporučuje také omezit opravné prostředky, především pak prostředky dozorového typu;
3. Automatické odložení právní moci napadeného rozhodnutí svědčící nežádoucím narušujícím účinku pro právní jistotu účastníků řízení.

Otázka úpravy povahy dovolání z hlediska zásahu do právní moci napadeného rozhodnutí zůstává aktuální i dnes, a proto je na místě výše uvedené důvody pro existenci dovolání v podobě mimořádného opravného prostředku podrobit kritice. V této fázi práce se však jedná pouze o konstatování historických faktů. To, zda byla zmíněná argumentace v oné době oprávněná a

---

94 § 236 odst. 1 zákona č. 519/1991 Sb.

95 DZ k zákonu č. 519/1991 Sb. Obecný výklad k § 236 - § 243d.

ospravedlnitelná, resp. zůstává-li poplatná i dnes, je otázkou, již se zabývají další kapitoly této práce.⁹⁶

2.5.2 Přípustnost dovolání

Kromě jeho vztahu k právní moci napadeného rozhodnutí se mimořádnost dovolání projevovala také v tom, že neměl sloužit univerzálně, ale měl být připuštěn pouze v případech, kdy existoval zřejmý a opodstatněný zájem na opravě vadného rozhodnutí. Pro naplnění takového předpokladu ale bylo nutné stanovit objektivní podmínky přípustnosti (viz závěr § 236 odst. 1 OSŘ 1963 „*pokud to zákon připouští*“⁹⁷) tak, aby byla potlačena univerzalita opravného prostředku a opravdu se jednalo o mimořádný procesní úkon, jenž by příliš nezatěžoval dovolací soud při řešení základních otázek hmotného a procesního práva.⁹⁸ Tyto objektivní podmínky přípustnosti byly stanoveny jak v pozitivní, tak negativní formě.

1. Pozitivní podmínky přípustnosti

- a) Jelikož tehdejší OSŘ 1963 vůbec neobsahoval žalobu pro zmatečnost, existence vad zmatečnosti proto byla zařazena jako jedna z okolností aktivující přípustnost podání dovolání. O zmatečností vady se jednalo např. tehdy, pokud ve věci rozhodnul vyloučený soudce; dále také při odnětí možnosti účastníka řízení jednat před soudem a další.⁹⁹ Navíc, dovolací soud musel vady taxativně vypočtené v § 237 zákona č. 519/1991 Sb., a některé další vady, zohlednit z úřední povinnosti bez ohledu na to, co dovolatel ve svém podání uváděl.¹⁰⁰
- b) Dále bylo připuštěno dovolání proti diformním rozhodnutím odvolacího soudu.¹⁰¹ Existenci diformity bylo nutné posuzovat především podle obsahu rozhodnutím uložených práv a povinností, nikoliv pouze dle lišícího se právního posouzení.¹⁰² Pro úplnost je třeba dodat, že diformita zakládala přípustnost pouze v případě meritorních rozhodnutí. U procesních

---

96 Viz kapitolu č. 5.

97 § 236 odst. 1 zákona č. 519/1991 Sb.

98 BUREŠ. Dovolání. 1994. s. 50-51.

99 § 237 zákona č. 519/1991 Sb.

100 § 242 odst. 1 zákona č. 519/1991 Sb. Dále viz BUREŠ. Dovolání. 1994. s. 57 a 85.

101 § 238 odst. 1 zákona č. 519/1991 Sb.

102 BUREŠ, 1994, op. cit., s. 59.

diformních rozhodnutí (např. o předběžné vykonatelnosti) převážil nad absolutní správností řešení požadavek rychlosti a hospodárnosti řízení.¹⁰³

- c) Dovolání bylo přípustné i proti potvrzujícím rozhodnutím (rozsudku nebo usnesení) v těch případech, kde odvolací soud přímo ve výroku potvrzujícího rozhodnutí shledal, že napadené rozhodnutí je „*po právní stránce zásadního významu*“.¹⁰⁴

O významnosti právních aspektů napadeného rozhodnutí rozhodoval podle tehdejší úpravy výlučně soud odvolací, tedy soud, který vydal napadené rozhodnutí. Tato výlučnost byla pozdějšími úpravami prolomena, kdy do posuzování právního významu rozhodnutí byl nejprve částečně připuštěn také soud dovolací, který se nakonec v tomto ohledu stal výlučným arbitrem.¹⁰⁵

- d) Dále bylo dovolání přípustné v situaci, kdy odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, který o věci znovu rozhodoval a přičemž byl vázán právním názorem soudu vyššího stupně.¹⁰⁶ Toto ustanovení tak poskytovalo ochranu proti tzv. skryté diformitě.

- e) A konečně, dovolání je možné podat proti některým dalším potvrzujícím usnesením (např. usnesení o návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí na podkladě cizozemského rozhodnutí).¹⁰⁷

2. Negativní podmínky přípustnosti

- a) Negativně pak byla vytyčena přípustnost dovolání proti rozsudkům a usnesením ve většině věcí upravených zákonem o rodině, kdy rozhodující roli hrál druh předmětu sporu (tzv. *ratione causae*).¹⁰⁸ Zavedení tohoto pravidla vyplývalo z neexistence samostatné, nebo alespoň speciální, úpravy dovolání pro nesporná řízení.¹⁰⁹

---

103 Ibid. s. 62.

104 § 238 odst. 1, odst. 2 písm. a) a § 239 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona č. 519/1991 Sb.

105 DRÁPAL, 2009, op. cit., s. 1866.

106 § 238 odst. 2 písm. b) zákona č. 519/1991 Sb.

107 § 239 odst. 2 písm. b), c) zákona č. 519/1991 Sb.

108 § 238 odst. 3 a § 239 odst. 3 zákona č. 519/1991 Sb.

109 BULÍN, 1995, op. cit., s. 22.

Spornou otázkou se jevílo to, zda nepřipustnost ve věcech tohoto druhu byla stanovena plně (absolutně) či pouze částečně. Podle některých odborníků ze systematického zařazení negativní připustnosti ve věcech rodinněprávní povahy plynulo, že se jedná o speciální úpravu pouze ve vztahu k určitým případům. Pokud byla naopak připustnost dovolání založena podle ustanovení § 237, mohla jím být napadena i většina rozhodnutí týkajících se věci upravených zákonem o rodině, jelikož v tomto ustanovení se žádná výslovná speciální úprava negativní připustnosti nevyskytovala a dovolání bylo výslovně pro zmatečnostní vady připustné proti „každému rozhodnutí“.¹¹⁰ Našly se ale i opačné názory, podle kterých měla být všechna ustanovení o dovolání posuzována na základě systematického výkladu, ze kterého šlo vyvodit, že se negativní připustnost v rodinněprávních věcech měla vztahovat i na případy uvedené v ustanovení § 237.¹¹¹ Zpětně lze přiznat správnost spíše druhému z uvedených výkladu, jelikož v samotné důvodové zprávě k pozdější novele OSŘ 1963 č. 238/1995 Sb., bylo doporučeno výslovně zasadit ustanovení o nepřipustnosti dovolání ve většině rodinněprávních věcí i do ustanovení § 237, čímž by bylo jednoznačně vyjádřeno, že dovolání proti rozhodnutí o rozvodu manželství není připustné.

- b) Dále bylo dovolání nepřipustné proti některým usnesením procesní povahy, resp. pro předmět řízení ne příliš významným usnesením (např. usnesení o znalečném nebo o nákladech řízení).¹¹²
- c) Nepřipustné bylo také dovolání podané pouze proti důvodům rozhodnutí, jelikož právní moc nabývá pouze jeho výrok, a ten jediný má proto schopnost závazně zasáhnout do právního postavení účastníků řízení.¹¹³

Připustnost v tehdejší znění OSŘ 1963 nebyla vůbec omezena peněžitou výší předmětu sporu (tzv. *ratione valoris*), ani výší výrokem přiznaného peněžitého plnění, ačkoliv důvodová zpráva o omezení dovolání v bagatelních sporech hovoří jako o žádoucím prvku úpravy.¹¹⁴

---

110 BUREŠ, 1994, op. cit., s. 53-54. Dále také BULÍN, 1995, op. cit., s. 26-27.

111 WINTEROVÁ, A. Recenze. *Právní praxe*. 1994, č. 10, s. 623. ISSN 12100900.

112 § 239 odst. 3 zákona č. 519/1991 Sb.

113 § 236 odst. 2 zákona č. 519/1991 Sb. Dále BUREŠ, 1994, op. cit., s. 52.

114 DZ k zákonu č. 519/1991. K § 238 druhý odstavce.

Omezení přípustnosti dovolání hodnotou předmětu sporu se do OSŘ 1963 vrátilo až prostřednictvím pozdějších novelizací.

2.5.3 Dovolací důvody

Kromě mezi přípustnosti byla zavedena ještě druhá hráz proti přílišnému a neopodstatněnému podávání dovolání, a to v podobě povinnosti dovolatele vymezit a náležitě konkretizovat alespoň jeden z taxativně vypočtených důvodů, pro který bylo dovolání podáváno. Tyto důvody byly dle § 241 odst. 2 zákona č. 519/1991 Sb.:

a) Vady zmatečnosti předchozího řízení, taxativně vypočtené v ustanovení § 237;

V případě zmatečnostních vad nebyla vyžadována kauzalita mezi jejich existencí a nesprávností rozhodnutí ve věci, a jednalo se tak o tzv. absolutní dovolací důvod.¹¹⁵

b) Jiné vady řízení (jiné než zmatečnost), mající za následek nesprávné rozhodnutí ve věci;

U tohoto dovolacího důvodu je, na rozdíl od vad zmatečnosti, nutná existence příčinné souvislosti mezi vadami řízení a nesprávným rozhodnutím ve věci, a jedná se tak o tzv. relativní dovolací důvod.¹¹⁶

c) Vada spočívající v tom, že napadené rozhodnutí vycházelo ze skutkového zjištění, které nemělo v podstatné části oporu v provedeném dokazování;

d) Nesprávné právní posouzení věci.

V případě úpravy důvodů dovolání je možné vidět příklad zmiňované inspirace ČRS 1895. Toto ustanovení značnou měrou přejalo historickou předlohu, a to nejen z hlediska jazykového¹¹⁷, nýbrž i výkladového.¹¹⁸

---

115 BULÍN, 1995, op. cit., s. 31.

116 Ibid.

117 Viz § 503 ČRS 1895

2.5.4 Další charakteristiky

Rozhodování o dovolání v tehdejší úpravě bylo sice založeno na devolutivním principu, nikoliv však centralizovaném. Dovolací řízení tak probíhala před vrchními soudy¹¹⁹ nebo před Nejvyšším soudem v závislosti na tom, zda dovolání napadalo rozhodnutí krajského či vrchního soudu, a to až do konce roku 1995.¹²⁰ Ačkoliv takto upravená dvojí věcná příslušnost vedla k odbřemenění Nejvyššího soudu co do počtu projednávaných věcí, nemohla naproti tomu svědčit účelu sjednocování rozhodovací praxe civilních soudů, jelikož má-li být výklad právních otázek sjednocován, je nutné, aby tak činil pouze jediný soud. Na nevhodnost takové úpravy bylo upozorňováno odbornou veřejností už zpočátku její účinnosti.¹²¹

Oproti stížnosti pro porušení zákona mohlo být dovolání podáváno, v rámci tzv. subjektivní přípustnosti, zejména samotnými účastníky předchozího řízení, a to ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci rozhodnutí odvolacího soudu.¹²²

Tehdejší odbornou literaturou bylo dovozováno, že pokud zákon v rámci úpravy aktivní legitimace v případě vedlejšího účastníka odvolacího řízení a státního zastupitelství mlčí, mohou dovolání podat za určitých okolností také tyto subjekty.¹²³ V současnosti je tato problematika vykládána zcela opačně.¹²⁴ Kromě aktivní legitimace bylo na dovolatelích vyžadováno povinné zastoupení advokátem.¹²⁵

Jednání ve věci mělo být, až na určité výjimky, zpravidla nařízeno, pokud byl napadeným rozhodnutím rozsudek. Takový postup byl založen na předpokladu, podle kterého bude, na rozdíl od neveřejného projednávání věci za zavřenými dveřmi, právům účastníků řízení poskytnuta

---

118 DZ k zákonu č. 519/1991. K § 241 čtvrtý odstavec. Vliže viz subkapitolu č. 2.2.3.

119 Resp. fakticky pouze před Vrchním soudem v Praze, jelikož Vrchní soud v Olomouci zahájil svou činnost až dne 1.1.1996, kdy již rozhodování o dovolání do věcné příslušnosti vrchních soudů nenáleželo.

120 § 10a OSŘ 1963 ve znění účinných od 1.1.1993 do 31.12. 1995

121 SPÁČIL, J. Právní věda a právní praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1994, č. 3, s. 3-4. ISSN 18052789. [Online]. [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/10207>>. Dále také BULÍN, 1995, op. cit., s. 38, 39, 48.

122 § 240 odst. 1 zákona č. 519/1991 Sb.

123 BUREŠ, 1994, op. cit., s. 22. Dále také BULÍN, 1995, op. cit., s. 33-34.

124 Viz subkapitolu č. 3.2.5.

125 §241 odst. 1 zákona č. 519/1991 Sb.

dokonalejší ochrana v případě, že se jednání budou moci osobně zúčastnit, a díky tomu využít výhod plynoucích z kontradiktorní povahy sporného řízení.¹²⁶ Zmíněné „výjimky“ z nutnosti jednání nařídit nicméně v předmětném ustanovení pokrývaly tři ze čtyř dovolacích důvodů a jednání tak fakticky bylo nařizováno pouze v případě existence vady spočívající v tom, že napadené rozhodnutí vycházelo ze skutkového zjištění, které nemělo v podstatné části oporu v provedeném dokazování (dovolací důvod pod písm. c). V případě napadeného usnesení se jednání nenařizovalo nikdy.¹²⁷

Co se týče rozsahu přezkumu, dovolací soud byl, až na výjimky, omezen přezkumnou povahou řízení, a proto vázán rozsahem, v jakém byly dotčené výroky napadeny podáním dovolatele. Vymezenými dovolacími důvody byl soud vázán také, nicméně i v tomto případě existovaly zákonné výjimky. Z úřední povinnosti musely být uvedené dovolací důvody překročeny především v případě existence vad zmatečnosti vypočtených v § 237. Jednalo se o vady s absolutní povahou, které bylo nutno zohlednit bez ohledu na existenci kauzality mezi vadami a nesprávným rozhodnutím ve věci. Dále soud mohl zohlednit i další v podání neuvedené vady (s tzv. relativní povahou), a to pouze pokud jejich existence byla příčinou nesprávného rozhodnutí ve věci. Prvek vázanosti soudu dovolacím návrhem byl výrazem zásady projednací. Z toho plynula výrazně omezená možnost uplatňování novot, s výjimkou důkazů sloužících k prokázání tvrzeného dovolacího důvodu.¹²⁸

Dříve než bylo učiněno rozhodnutí o samotném dovolání, mohl soud, a to i bez návrhu dovolatele, odložit vykonatelnost napadeného rozsudku nebo usnesení, nikoliv však jeho právní moc).¹²⁹

Pokud dovolací soud shledal, že napadené rozhodnutí bylo postiženo vytýkanými vadami, či vadami, které je povinen zkoumat z úřední povinnosti, měl možnost rozhodnutí meritorně pouze zrušit a ve většině případů vrátit příslušnému soudu k novému projednání. Případně soud mohl rozhodnout nemeritorně, rozhodnutí pro některé vady zmatečnosti zrušit a řízení zastavit, nebo

---

126 DZ k zákonu č. 519/1991. K § 243a.

127 § 243a odst. 1 odst. 3 zákona č. 519/1991 Sb.

128 §241 odst. 2 a §242 odst. 1 odst. 2 zákona č. 519/1991 Sb. Dále také BUREŠ, 1994, op. cit., s. 81. Dále také BULÍN, 1995, op. cit., s. 40-41.

129 §243 zákona č. 519/1991 Sb.

dovolání pro procesní překážky odmítnout.¹³⁰ V tomto pojetí se jednalo o přezkum založený na ryze kasačním principu. Taková úprava byla ale některými odborníky na procesní právo kritizována už v jejím zárodku. Ryze kasační princip dle této kritiky principiálně neodpovídal všem tehdejšími dovolacími důvodům. V případech nesprávného právního posouzení věci (§ 241 odst. 2 písm. d) OSŘ 1963 v tehdejší znění) totiž výhradní možnost meritorně napadené rozhodnutí zrušit (nikoliv změnit), znamenala zbytečné průtahy řízení v situacích, kdy by bylo možné ve věci rozhodnout pouze na základě studia procesního spisu.¹³¹

Na základě přiměřeného užití ustanovení o řízení před soudem prvního stupně¹³² lze dovést, že předepsanou formou pro meritorní rozhodnutí měl být primárně rozsudek.¹³³

Následující vývoj dovolání byl jednak poznamenán několika novelami, především zákony č. 238/1995 Sb. a č. 30/2000 Sb. Za zmínku stojí také zákon č. 7/2009 Sb., tzv. souhrnná novela OSŘ 1963, která vnesla do institutu dovolání některé dílčí změny. Poslední fáze vývoje pak byla ovlivněna derogačním nálezem Ústavního soudu ze dne 21.2.2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, a na to navazujícím novelizačním zákonem č. 404/2012 Sb., resp. zákonem č. 296/2017 Sb.

2.6 Dovolání dle zákona č. 238/1995 Sb.

První důležitou změnu znamenalo posílení role Nejvyššího soudu ve vztahu k rozhodování o dovolání, který byl zákonem č. 238/1995 Sb. v tomto ohledu stanoven jako výlučně věcně příslušný bez ohledu na to, který soud rozhodoval ve věci v prvním a druhém stupni. Centrální devolutivní účinek dovolání byl zaveden s cílem důsledně promítnout do civilního řízení apelační a kasační princip. Vrchní soudy od této chvíle rozhodovaly pouze na základě apelačního systému (změna rozhodnutí), Nejvyšší soud pak pouze na základě kasačního (zrušení a vrácení rozhodnutí).¹³⁴

---

130 §243b zákona č. 519/1991 Sb. Dále § 218 odst. 1 OSŘ 1964 v tehdejší znění.

131 BULÍN, 1995, op. cit., s. 22. Dále také viz subkapitolu č. 3.8.

132 §243c zákona č. 519/1991 Sb.

133 BUREŠ, 1994, op. cit., s. 105.

134 Pozn. č. 6 k § 10a zákona č. 238/1995 Sb. Dále také obecná část důvodové zprávy k zákonu č. 238/1995 Sb.

2.6.1 Přípustnost dovolání

Další změnou pak bylo upravení, resp. rozšíření, negativních podmínek přípustnosti dovolání zdůrazňující jeho mimořádnou povahu. Dovolání tak nově nebylo možné podat také proti rozhodnutí v bagatelních věcech. „Bagatelnost“ byla odvozována od výše peněžitého plnění přiznaného výrokem odvolacího soudu.¹³⁵

Jako nepřipustné se dále stanovilo dovolání směřující proti některým typům usnesení odvolacího soudu (např. takovým, kterými se mění usnesení soudu prvního stupně o nákladech řízení, pořádkové pokutě a dalším), jejichž důsledky nedosahovaly takové významnosti, aby bylo žádoucí je podrobovat dovolacímu přezkumu.¹³⁶

Především ale došlo k modifikaci procesu posuzování přípustnosti dovolání směřujícím proti konformním rozhodnutím odvolacího soudu.¹³⁷ Primární úlohu při posuzování významnosti projednávaných právních otázek hrál stále odvolací soud, který v tomto ohledu o přípustnosti mohl rozhodnout i bez návrhu účastníků řízení. Nově byli do tohoto procesu částečně připuštěni jednak také samotní účastníci řízení, a to možností ve stanovené lhůtě po odvolacím soudu požadovat, aby rozhodl o přípustnosti dovolání proti konformnímu rozhodnutí. Dále mohl být zapojen také dovolací (nyní tedy výlučně Nejvyšší) soud, který o právní významnosti, resp. přípustnosti dovolání, rozhodoval tehdy, pokud odvolací soud nevyhověl včasné žádosti účastníka řízení o vyslovení přípustnosti přímo ve výroku rozhodnutí.¹³⁸ Právní významnost napadeného rozhodnutí řešil dovolací soud jako předběžnou otázku, kdy svůj názor neformuloval v žádném zvláštním rozhodnutí. Pokud došel k závěru, že právní otázka je zásadního významu a účastník předchozího řízení současně s žádostí o posouzení přípustnosti podal i dovolání, zahájil soud dovolací řízení ve věci samé.¹³⁹

---

135 Pozn. č. 38 k § 238 odst. 2 písm. a) zákona č. 238/1995 Sb.

136 Pozn. č. 39 k § 238a odst. 1 písm. a) zákona č. 238/1995 Sb. K tomu blíže viz subkapitolu č. 1.2.1.

137 K tomu blíže viz pozitivní podmínky přípustnosti v subkapitole č. 3.5.2, bod č. 3.

138 Pozn. č. 40 k § 239 odst. 1 odst. 2 zákona č. 238/1995 Sb.

139 BUREŠ, Jaroslav. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996. Komentované zákony (C.H. Beck). s. 625. ISBN 8071790400.

2.6.2 Další charakteristiky

Posun nastal také v úpravě nařizování jednání ve věci, kdy o dovolání mělo být rozhodnuto zpravidla bez jednání, až na případy, kdy dovolací soud považoval za vhodné jednání nařídít.¹⁴⁰ Z dovolací praxe totiž vyplynulo, že jelikož základ rozhodovací činnosti dovolacího soudu se nezakládá na skutkovém zjišťování a dalším dokazování, ale vychází především z právní analýzy již hotových spisů (tedy již zjištěné skutkové podstaty), není potřeba s ohledem na zásadu procesní ekonomie veřejné jednání zpravidla nařizovat.¹⁴¹

2.7 Dovolání dle zákona č. 30/2000 Sb.

Novela OSŘ 1963, s účinností od 1.1.2001, výrazně změnila úpravu institutu dovolání především co do jeho přípustnosti, důvodů a dovolací lhůty. Stejně jako po celá devadesátá léta, tak i před tímto pozměňovacím zákonem byla akcentována nutnost celkové rekodifikace civilního procesu. Nicméně, pomalý vývoj legislativních změn v oblasti hmotného civilního práva stále zavedení zcela nové procesní úpravy nedovoloval.¹⁴² Zákon č. 30/2000 Sb., tzv. velká novela, měl být prvním z pilířů rozsáhlých justičních reforem, ale tento záměr zůstal nenaplněn a civilní proces tak byl i nadále tříštěn dílčími novelizacemi.¹⁴³

2.7.1 Přípustnost dovolání

V zásadě bylo připuštěno dovolání proti čtyřem skupinám rozhodnutí, které společně s dovolacím důvodem zachovávali tzv. kombinovanou přípustnost dovolání.¹⁴⁴

1. V první skupině, kde byla přípustnost omezena pouze výší peněžitého plnění přiznaného výrokem odvolacího soudu a dále ve většině věcí upravených zákonem o rodině¹⁴⁵, bylo dovolání přípustné proti:

---

140 Pozn. č. 45 k § 243a odst. 1 zákona č. 238/1995 Sb.

141 DZ k zákonu č. 238/1995 Sb. Komentář k bodům 24-35, k § 243a.

142 DZ k zákonu č. 30/2000 Sb. Obecná část.

143 JIRSA, J. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck. 2008, č. 12. s. 427-434. ISSN 12106410.. Dále také K tomu např. BUREŠ, 1999, op. cit., s. 105–114.

144 MACKOVÁ, A. Opravné prostředky po novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin Advokacie*. 2000, č. 8. s. 23-38. ISSN 12106348.

145 Pozn. č. 315 k § 237 odst. 3 zákona č. 30/2000 Sb.

- a) Diformním meritorním rozhodnutím (tedy rozsudkům i usnesením) odvolacího soudu;
- b) Meritorním rozhodnutím potvrzujícím rozsudek nebo usnesení soudu prvního stupně, který byl při rozhodování vázán právním názorem odvolacího soudu, tedy v případech tzv. skryté diformity.

V případě přípustnosti dle bodu č. 1. písm. a), b) se jednalo o tzv. nárokové dovolání, na jehož podání měl dovolatel za splnění zákonných objektivních předpokladů právní nárok, bez ohledu na názor kteréhokoliv soudu.

- c) Potvrzujícím rozhodnutím odvolacího soudu tam, kde soud projednávanou právní otázku posoudil jako matérii zásadního právního významu.¹⁴⁶

Bod č. 1. písm. c) představoval tzv. nenárokové dovolání, u něž přípustnost nebyla stanovena na základě objektivních kritérií, ale odvíjela se od subjektivní diskrece soudu (v tomto pojetí tzv. subjektivní přípustnost dovolání¹⁴⁷). Posuzování právního významu u nenárokového dovolání již výlučně spadalo do pravomoci odvolacího, tedy Nejvyššího soudu.

Jako nefunkční bylo vypuštěno posuzování přípustnosti odvolacím soudem, stejně tak jako případné předběžné posuzování přípustnosti odvolacím soudem.¹⁴⁸ Na samotnou možnost posouzení právního významu a jeho následného uplatnění skrz dovolání měli totiž v minulosti výrazný vliv odvolací soud a účastníci řízení, namísto Nejvyššího soudu, jako předpokládaného sjednocovatele judikatury. Za takového režimu často nebylo možné přezkoumat některá rozhodnutí, u kterých to jejich právní význam z pohledu Nejvyššího soudu vyžadoval.¹⁴⁹

S cílem sjednotit posuzování přípustnosti novela nabízela odvolacímu soudu také výkladové vodítko v podobě demonstrativního výčtu případů, ve kterých by rozhodnutí odvolacího soudu mohlo být posouzeno co do obsahu jako zásadně právně významné.¹⁵⁰ Dle těchto kritérií mohla být zásadní právní významnost shledána u těch rozhodnutí, resp. právních otázek, která:

---

146 Pozn. č. 315 k § 237 odst. 1 zákona č. 30/2000 Sb.

147 K odlišné „subjektivní“ přípustnosti dovolání v současné právní úpravě blíže viz subkapitulu č. 3.2.5.

148 Viz subkapitoly č. 3.5.2 a č. 2.6.1.

149 DZ k zákonu č. 30/2000 Sb. K poznámkám č. 316 a 317 (§ 237-§ 239).

150 Pozn. č. 315 k § 237 odst. 3 zákona č. 30/2000 Sb.

- a) „řešila právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo;
- b) která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo;
- c) (řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem”), což bylo pozdější novelizací nahrazeno formulací: „má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak“.¹⁵¹

Body pod písm. a) a b) směřovaly na právní otázky dosud žádným soudem neřešené (písm. a), případně na takové, které již řešené byly, ale jejichž výklad zatím nebyl napříč soudy zcela ustálen (písm. b). Bod pod písm. c), v pozdějším znění, pak zahrnoval právní otázky, jejichž výklad byl v rámci judikatury Nejvyššího soudu doposud ustálený, nicméně právní a společenský vývoj zapříčinil nutnost přehodnocení tohoto výkladu.

I přes zákonem poskytnuté vodítko se v otázce vymezení pojmu „zásadní právní význam“ vedl více či méně otevřený spor mezi Nejvyšším a Ústavním soudem. Nejvyšší soud dlouhodobě podmiňoval zásadní právní významnost určité otázky také jejím judikatorním přesahem pro rozhodování soudů jako takové. Naproti tomu ÚS dovozoval, že v určitých případech nemusí být rozhodující pro přípustnost dovolání judikatorní přesah, nýbrž existence velice závažných vad rozhodnutí, způsobujících porušení základních práv účastníka řízení, kdy vyřešení dotčených právních otázek je zásadní pouze pro rozhodnutí v konkrétní věci.¹⁵²

2. Do druhé přípustné skupiny patřila usnesení odvolacího soudu měnící či potvrzující usnesení soudu prvního stupně o žalobě na obnovu řízení nebo o zamítnutí návrhu na změnu rozhodnutí.¹⁵³

Dle tehdejšího znění § 238 odst. 2 mělo ustanovení § 237 platit obdobně. To znamenalo jednak omezení přípustnosti výší peněžitého plnění přiznaného výrokem odvolacího soudu a omezení přípustnosti ve většině věcí upravených zákonem o rodině. Co však bylo často

---

¹⁵¹ Zákon č. 7/2009 Sb., Čl. I, bod 97.

¹⁵² K této názorové rozepři blíže viz subkapitolu č. 2.8.

¹⁵³ Pozn. č. 315 k § 238 zákona č. 30/2000 Sb.

opomíjeno, dokonce i odvolacími soudy v rámci poučení o opravných prostředcích, bylo to, že pro dovolání proti potvrzujícím (konformním) usnesením z této skupiny platí také pravidla pro tzv. nenárokové dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c), resp. odst. 3 (podmíněnost přípustnosti konstatováním významnosti právních otázek v těchto rozhodnutích obsažených).¹⁵⁴

3. Třetí okruh přípustnosti se dotýkal měnících či potvrzujících usnesení v některých věcech, např. usnesení ve věci zastavení výkonu rozhodnutí.¹⁵⁵ Možnost přezkumu byla ze zákona povolena z důvodu procesní významnosti takovýchto usnesení, ačkoliv se často nejednalo o rozhodnutí o žalobním předmětu samém.¹⁵⁶

Pro tuto skupinu platilo, dle tehdejšího znění § 238a odst 2, obdobné užití § 237 odst. 1 a odst. 3. Přípustnost tak sice nebyla omezena bagatelní hodnotou přiznaného plnění, nicméně pravidla pro tzv. nenárokové dovolání, týkající se potvrzujících usnesení odvolacího soudu, musela být splněna.¹⁵⁷

4. V poslední skupině figurovala další usnesení soudu druhé instance, např. usnesení odvolacího soudu, jímž bylo usnesení soudu prvního stupně zrušeno a řízení zastaveno.¹⁵⁸ Obdobně jako ve třetí skupině se jednalo o usnesení, u nichž byla přípustnost dovolacího přezkumu vyžadována jejich podstatným vlivem na procesní postavení účastníků řízení.¹⁵⁹ Na rozdíl od všech předchozích případů se zde ale s obdobným užitím ustanovení § 237 nepočítalo, a přípustnost tak nebyla ovlivněna žádnými dalšími pravidly.

2.7.2 Dovolací důvody

Do OSŘ 1963 byl zaveden další mimořádný opravný prostředek, žaloba pro zmatečnost.¹⁶⁰ Vady zmatečnosti proto mohly být vypuštěny jako dosavadní dovolací důvod a Nejvyšší soud

---

154 BUREŠ, Jaroslav. *Občanský soudní řád: komentář*. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. Beckova edice komentované zákony. K § 238 odst. 2. ISBN 8071793787.

155 Pozn. č. 315 k § 238a zákona č. 30/2000 Sb.

156 DZ k zákonu č. 30/2000 Sb. K poznámkám č. 316 a 317 (§ 237-§ 239).

157 BUREŠ, 2006, op. cit., k § 238a.

158 Pozn. č. 315 k § 239 odst. 1 písm. a) zákona č. 30/2000 Sb.

159 DZ k zákonu č. 30/2000 Sb. K poznámkám č. 316 a 317 (§ 237-§ 239).

160 Pozn. č. 313 k § 228–235 zákona č. 30/2000 Sb.

tímto krokem konečně získal adekvátní prostor pro sjednocování rozhodovací praxe obecných soudů.¹⁶¹ Mezi tři tehdejší dovolací důvody tak patřily¹⁶²:

1. Vady řízení (jiné než zmatečnost), které předcházelo napadenému rozhodnutí, jejichž následkem mohlo být nesprávné rozhodnutí ve věci.

O takovou vadu se například jednalo, pokud soud při provádění dokazování nepostupoval dle zákona nebo pokud odvolací soud vzal v potaz nově uvedené skutečnosti, které v rámci odvolacího řízení nebylo možné uplatnit.¹⁶³

2. Nesprávné právní posouzení věci.¹⁶⁴

3. Napadené rozhodnutí vychází ze skutkových zjištění, která nemají oporu v provedeném dokazování.

V rámci důvodu č. 3 se jinými slovy jednalo o případy, kdy odvolací soud bral při svém rozhodování v potaz skutková zjištění, resp. z nich plynoucí skutkové závěry, která z provedeného dokazování nevyplývala (např. pokud vzal v potaz kupní smlouvu, jejíž existence byla dříve v rámci dokazování vyvrácena).

První dva dovolací důvody (č. 1 a 2) mohly být uvedeny univerzálně jako odůvodnění dovolání proti jakémukoliv rozhodnutí, u kterého bylo dovolání přípustné (jak meritornímu, tak procesnímu). Nedostatkem opory ve skutkových zjištěních (č. 3) pak by bylo možné odůvodnit pouze dovolání proti rozhodnutí ve věci samé, přípustných na základě difformity nebo skryté difformity.¹⁶⁵

---

161 DZ k zákonu č. 30/2000 Sb. K poznámkám č. 316 a 317 (§ 237 - §239).

162 Pozn. č. 319 k § 241a zákona č. 30/2000 Sb.

163 DRÁPAL, 2009, op. cit., k § 241a.

164 Viz subkapitulu č. 3.4.1.

165 DRÁPAL, 2009, op. cit., s. 1917.

2.7.3 Další charakteristiky

Novinku, související s odůvodněním dovolání, ztělesňovala tzv. blanketní dovolání. Pokud v podaném dovolání zcela chyběl žádaný rozsah přezkumu nebo jeho důvod, mohly být tyto náležitosti doplněny pouze do konce zákonné dovolací lhůty.¹⁶⁶ V případě, že účastník řízení své podání nedoplnil do konce lhůty, z odstranitelné vady se stala neodstranitelná, soud již nevyzýval k její nápravě a rovnou dovolání odmítnul.¹⁶⁷ Toto ustanovení mělo sloužit k zamezení podávání cíleně neodůvodněných dovolání s vidinou prodloužení dovolací lhůty potřebné k doplnění podání.¹⁶⁸

Dovolací lhůta se novelou prodloužila z jednoho měsíce na dva, a to nikoliv od právní moci napadeného rozhodnutí, nýbrž od jeho doručení účastníku řízení.¹⁶⁹ Doručení rozhodnutí jako rozhodný okamžik pro začátek běhu dovolací lhůty mělo posílit právní jistotu účastníků řízení v povědomí o jejím počátku. K prodloužení lhůty bylo přistoupeno z důvodu komplikovanosti dovolací materie.¹⁷⁰

2.8 Dovolání ve světle nálezů Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 29/11

Posledním důležitým milníkem před vytvořením současné podoby institutu dovolání byl derogační nález Ústavního soudu ze dne 21.2.2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11 (dále také jako „Nález ÚS 29/11“), který zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ 1963 v tehdejšímu znění. Nejvyšší soud byl dotčeným ustanovením nadán možností na základě subjektivního uvážení závazně rozhodnout, zda dovoláním napadené konformní rozhodnutí odvolacího soudu obsahuje otázku zásadního právního významu, a je proto přípustné k věcnému přezkumu. Ustanovení § 237 odst. 3 OSŘ 1963 pak poskytovalo demonstrativní návod pro výklad napadeného ustanovení.¹⁷¹

---

166 Pozn. č. 319 k § 241b odst. 3 zákona č. 30/2000 Sb.

167 ŠNAJDEROVÁ, K. Některé změny v právní úpravě dovolání po novele o.s.ř. č. 30/2000 Sb. účinné od 1.1.2001. *Bulletin Advokacie*. 2005, č. 11-12. s. 19-23. ISSN 1210-6348. Dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 29 Odo 108/2002.

168 DZ k zákonu č. 30/2000 Sb. K poznámkám č. 321 (§ 241b).

169 Pozn. č. 316 k § 240 odst. 1 zákona č. 30/2000 Sb.

170 DZ k zákonu č. 30/2000 Sb. K poznámkám č. 318 (§ 240 odst. 1).

171 Viz subkapitulu č. 2.7.1

Ústavní soud (dále jen „ÚS“) založil náleží na několika problematických aspektech napadené úpravy:

1. Ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ 1963 poskytovalo Nejvyššímu soudu možnost neomezené subjektivní úvahy nad tím, které právní otázky mají pro civilní řízení zásadní význam. Bez adekvátně vymezených zákonných mantinelů tak docházelo k nepředvídatelnému rozhodování, kdy Nejvyšší soud napříč dovolacími senáty libovolně rozšiřoval nebo zužoval předpoklady definující právní významnost posuzované právní otázky. V tomto ohledu napadené ustanovení svou vágností a neseznatelností pro jeho adresáty, tedy účastníky řízení, odporovalo normativním nárokům právního státu dle čl. 1 Ústavy, kladeným na jednotlivé zákony, především nedodržením principů předvídatelnosti, jasnosti a určitosti zákona.¹⁷²
2. Konkrétněji pak, že prostřednictvím jednání uvedeným v bodu č. 1 Nejvyšší soud svévolně a libovolně užíval odmítnutí přípustnosti na základě negativního posouzení právního významu rozhodnutí, s primárním úmyslem snížit vysoký nápad dovolání, které by jinak musel projednávat meritorně. Napadené ustanovení tak bylo využíváno v rozporu s jeho pravým smyslem a účelem, kterým bylo zrychlení řízení v odůvodněných případech, na místo čehož jeho prostřednictvím docházelo k obcházení zákonné úpravy za účelem odbřemeňování dovolacího soudu. V rámci takového postupu mělo docházet k rozdílnému přístupu soudu k obdobným případům, navíc často jdoucím proti judikatuře ÚS. Tímto jednáním byl porušen princip předvídatelnosti zákona, resp. výkonu státní moci, a princip rovnosti všech osob před zákonem.¹⁷³

Pochybnosti o ústavnosti napadeného ustanovení vyplývaly především ze statistik znázorňujících vysoký počet odmítnutých dovolání pro jejich právní bezvýznamnost v poměru k počtu meritorně projednaných věcí. Samotná argumentace ÚS byla založena na zjištěné nekonzistentnosti judikatury Nejvyššího soudu ve výkladu toho, která rozhodnutí nesou zásadní právní význam. Výklad Nejvyššího soudu se navíc často rozcházel i s judikaturou Ústavního soudu týkající se této problematiky. ÚS několikrát vyslovil názor, dle kterého se o otázku

---

¹⁷² Nález ÚS 29/11, body č. 4, 5, 31, 38, 67-71

¹⁷³ Nález ÚS 29/11, body č. 46, 47, 67-71

zásadního právního významu jedná i v případech, kdy tato otázka sice nemá obecný přesah do rozhodovací praxe soudů jako takové, nicméně napadené rozhodnutí je zatíženo velice závažnými vadami, způsobujícími porušení základních práv účastníka řízení a vyřešení této otázky je proto zásadní pro rozhodnutí v konkrétní věci.¹⁷⁴ Nejvyšší soud tento názor ÚS ve velkém počtu případů nenásledoval, naopak rozhodoval v rozporu s ním, kdy v určitých případech dovolání odmítal právě pro absenci judikatorního přesahu.¹⁷⁵

Lze vyslovit závěr, že takový postup Nejvyššího soudu se negativně nedotýkal pouze subjektivních práv účastníků řízení, ale také samotného účelu dovolacího řízení. Tím je vedle sjednocování judikatury také nalézání subjektivní spravedlnosti, které v tomto případě nebylo upozaděno z vůle zákonodárce, ale prostřednictvím nevyváženého přístupu k oběma těmto účelům a prostřednictvím nepředvídatelné rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu, což je z hlediska právní jistoty a dělby moci nepřijatelné. Ke vztahu obou účelů dovolání navíc v minulosti ÚS již vyslovil svůj názor, dle kterého by mělo být vždy vyvíjeno úsilí k nalezení kompromisu mezi oběma uvedenými účely dovolacího řízení. Snaha o sjednocování judikatury by totiž nikdy neměla ochranu subjektivních práv zcela převážít a vyprázdnit tak, že by se z ní stal pouhý „*dodavatel materiálu*“.¹⁷⁶

2.8.1 Požadavky na novou právní úpravu přípustnosti dovolání

V samotném derogačním nálezu vyslovil ÚS v tomto smyslu také obecné požadavky na budoucí právní úpravu dovolání. Nová právní úprava by měla být především „*do té míry předvídatelná, že přípustnost dovolání musí být zřejmá každému potenciálnímu dovolateli ještě předtím, než opravný prostředek v podobě dovolání využije*“.¹⁷⁷ Pokud by se takovou úpravu podařilo najít, byla by bezpochyby posílená právní jistota účastníků předchozího řízení a dovolatelé by nečinili zbytečná podání s ohledem na jejich omezené finanční a časové zdroje a omezenou rozhodovací kapacitu Nejvyššího soudu.¹⁷⁸

---

174 Nález ÚS 29/11, např. body č. 47 a 58. Dále také nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05. Dále také nález Ústavního soudu ze dne 2. 12. 2008, sp. zn. II. ÚS 323/07.

175 Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2011, sp. zn. 23 Cdo 2703/2010, nebo ze dne 15.12.2011, sp. zn. 23 Cdo 1398/2010.

176 Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05.

177 Nález ÚS 29/11, bod č. 69.

178 JIRSA, J., a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: WoltersKluwer, 2016. s. 177-179. ISBN 9788075522719.

V neposlední řadě se ÚS dotkl také systémového problému týkajícího se stanovení účelu existence opravného prostředku dovolání, o němž bylo částečně pojednáno již v subkapitole této práce č. 1.2.1. Zákodárce by dle ÚS měl vytvořit takovou teoretickou koncepci právní úpravy, ze které by bylo seznatelné, jaký účel má dovolání plnit. Nová právní úprava by měla zároveň respektovat funkci Nejvyššího soudu jako zajišťovatele jednoty rozhodování obecných civilních soudů; a respektovat také dosavadní judikaturu a funkci Ústavního soudu, který v rámci soudní soustavy nemůže suplovat úlohu Nejvyššího soudu.¹⁷⁹ Zákodárce tím byl donucen znovu se zabývat vhodným vyřešením problému existence protichůdných zájmů subjektů zainteresovaných v dovolacím řízení, kterými jsou na jedné straně primární zájem dovolatele na nalezení individuální spravedlnosti a nápravě vad rozhodnutí (retrospektivní funkce dovolání) a na straně druhé primární zájem soudu na sjednocování judikatury (prospektivní funkce dovolání). Otázkou, zda bylo zvoleno vhodné řešení, resp. zda je vhodné řešení vůbec možné nalézt, se zabývají další kapitoly této práce věnující se platné a účinné právní úpravě dovolání a možné úpravě tohoto institutu z pohledu de lege ferenda.

---

179 Nález ÚS 29/11, body č. 67 a č. 69.

3 Platná právní úprava dovolání

Aby bylo možné se pustit do úvah nad možnou budoucí podobou dovolání, je nebytné znát, v jakém stavu se nachází tento institut v současnosti. Po derogačním zásahu ÚS 29/11 bylo třeba v relativně krátké době připravit nové řešení pravidel přípustnosti dovolání, které by splňovalo ústavněprávní nároky předestřené ÚS v dotčeném nálezu. Zároveň bylo třeba, aby nová úprava vytvořila efektivní nástroj k omezení příliš vysokého počtu nápadů dovolání na Nejvyšší soud, čímž byl dlouhodobě narušován jeho úkol zajišťovat jednotu a zákonnost rozhodování soudů v občanském soudním řízení. Snaha o naplnění těchto cílů byla realizována prostřednictvím novelizačního zákona OSŘ 1963 č. 404/2012 Sb.¹⁸⁰

3.1 Pojem a účel dovolání

Pojmu a účelu dovolání ve formě, v jaké ho známe dnes, již byla věnována subkapitola č. 1.2. Jako pomyslný můstek k podrobnějším úvahám nad dalšími aspekty úpravy je na místě jen připomenout, že dovolání je v ustanovení § 236 odst. 1 OSŘ 1963¹⁸¹, v platném znění, koncipováno jako mimořádný opravný prostředek, jímž „*lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.*“

3.2 Přípustnost dovolání

Ačkoliv dikce úvodního ustanovení je shodná s úpravou účinnou před datem 1.1.2013, dovětek „*pokud to zákon připouští*“ poskytnul možnost vytvoření zcela nové úpravy objektivních a subjektivních předpokladů přípustnosti dovolání proti pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu. Takové znění úpravy je vlastně opakem univerzálnosti odvolání, které lze podat naopak pouze tehdy, „*pokud to zákon nevylučuje*“.¹⁸²

Jako objektivní lze chápat takové předpoklady přípustnosti, které se obecně vážou ke každému zákonem vymezenému předmětu dovolání (tedy k rozhodnutí, resp. k právním otázkám

---

180 K cílům zákona č. 404/2012 Sb. blíže viz Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Obecná část. (dále jen jako „DZ k zákonu č. 404/2012 Sb.“).

181 Ve vlastním textu kapitoly č. 3 jsou všechny paragrafy OSŘ 1963 uváděny již bez označení tohoto zákona.

182 § 201 OSŘ 1963

v něm obsaženým), bez ohledu na osobu dovolatele a v ještě užším pojetí i bez ohledu na uvážení soudu. Jako subjektivní lze naopak chápat předpoklady přípustnosti, jejichž splnění se odvíjí především od procesního postavení každého konkrétního dovolatele, případně od subjektivního uvážení soudu. Konkrétně mezi objektivní podmínky přípustnosti dovolání v širším slova smyslu patří způsobilý předmět (§ 236 odst. 1 a § 237); pozitivní a negativní podmínky přípustnosti v užším pojetí (§ 237 až § 238a); a dodržení zákonné lhůty k podání dovolání (§ 240 odst. 1). Jedinou subjektivní podmínku představuje v současnosti aktivní legitimace dovolatele (§ 240 odst. 1).¹⁸³ Cílem nové úpravy měla být právě celková objektivizace předpokladů přípustnosti, a je proto otázkou, zda byl takový požadavek naplněn.

3.2.1 Způsobilý předmět dovolání

První část ustanovení § 237 říká, že „*Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí (...)*“.¹⁸⁴ Z ustanovení vyplývá, že zákonodárce založil pravidla pro způsobilý předmět dovolání na principu univerzality (na rozdíl od pojetí celého dovolání, které jde proti zásadě univerzality). V současné podobě již nezáleží na konformitě, diformitě, skryté diformitě, ani způsobu rozhodnutí odvolacího soudu. Rozhodující naopak je, aby se jednalo o (pravomocné) rozhodnutí odvolacího soudu (tedy rozhodnutí účinné soudem ve druhé instanci), kterým se řízení končí. Z uvozovací části ustanovení „*není-li stanoveno jinak*“ plyne možnost z odvolacího přezkumu zákonem vyloučit některá rozhodnutí, specifická z hlediska jejich formy, způsobu rozhodnutí a předmětu, která by jinak požadavky na způsobilý předmět dovolání splňovala.¹⁸⁵

Z pravidel pro způsobilý předmět je zřejmé, že lze dovoláním napadnout jak pravomocný rozsudek, tak usnesení, díky čemuž se lze domáhat přezkumu i některých usnesení odvolacího soudu procesní povahy.¹⁸⁶ Nicméně dílčí rozhodnutí v řízení o odvolání, ve kterých odvolací soudy fakticky vystupují v roli soudu první instance (např. usnesení o svědečném) nebo rozhodnutí, jimiž odvolací soudy vykonávají činnost tzv. nadřízených soudů (např. rozhodnutí o

---

183 SVOBODA, 2014, op. cit., s. 405.

184 § 237 OSŘ 1963

185 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb. K bodu č. 41.

186 JIRSA, 2019, op. cit., k § 237.

vyločení soudce nebo přisedícího pro podjatost), pravidla pro způsobilý předmět nesplňují a dovolání proti nim není přípustné.¹⁸⁷

Odvolací řízení se „končí“ především rozhodnutími meritorní povahy, kterými je napadené rozhodnutí potvrzeno, změněno nebo zrušeno, a dále pak také rozhodnutím o schválení soudního smíru.¹⁸⁸ Ačkoliv důvodovou zprávou k zákonu č. 404/2012 Sb. je uváděno jako rozhodnutí, kterým se odvolací řízení končí také usnesení o neúčinnosti zpětvzetí žaloby, do této skupiny se fakticky neřadí, jelikož po tomto rozhodnutí odvolací řízení pokračuje. Za situace, kdy dle § 236 odst. 1 o podmínkách přípustnosti rozhoduje „zákon“, nemůže být přípustnost dovolání proti rozhodnutím o neúčinnosti zpětvzetí žaloby založena ani soudním výkladem práva.¹⁸⁹

Univerzalita úpravy způsobilého předmětu dovolání byla kritizována za přípuštění přezkumu některých usnesení, jejichž význam nedosahoval potřebné intenzity pro projednávanou věc samotnou (např. usnesení o ustanovení zástupce účastníka).¹⁹⁰ Tento nedostatek byl napraven následnými novelizacemi, které některá usnesení tohoto typu již z možnosti podat dovolání vyloučily.¹⁹¹

3.2.2 Pozitivní podmínky přípustnosti

1. Přípustnost dle § 237

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva:

- a) *při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo;*
- b) *která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo;*
- c) *je dovolacím soudem rozhodována rozdílně nebo;*

---

187 LAVICKÝ, 2016, op. cit., k § 236, bod 2.

188 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb. K bodu č. 41.

189 PAVLIŠ, T., DEDUCH, J. Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání. *Právní rozhledy*. 2014, č. 5, s. 154. ISSN 12106410.

190 s. 221.

191 Bod 14 zákona č. 296/2017 Sb. Dále také důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb.

d) *má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.*¹⁹²

Z uvedeného ustanovení v první řadě vyplývá, že soudem řešená právní otázka může vyplývat jak z výkladu hmotného, tak i procesního práva. Očekávalo se, že výkladově sporných otázek bude mnoho, především pak z oblasti hmotného práva, s ohledem na nabytí účinnosti nového občanského zákoníku v roce 2014.¹⁹³

Největší pozornost však byla zaměřena na novou úpravu dalších podmínek, vypočtených v ustanovení § 237 v pomocných bodech pod písm. a) až d), které musí napadené rozhodnutí alternativně splňovat, aby proti němu bylo podání dovolání přípustné. Oproti derogované úpravě před rokem 2013 jsou tyto předpoklady vymezeny taxativně a společně se zvoleným zněním by měly posílit objektivitu rozhodování o přípustnosti dovolání a stát se jasnými a určitými pro své adresáty.

Předpoklad dostatečné objektivnosti splňují předpoklady výše uvedené pod písm. a) až c). Ty jsou založeny na faktické existenci, neexistenci nebo neustálenosti judikatury Nejvyššího soudu v určité právní otázce, na základě čehož může dovolatel předem relativně jistě odhadnout, zda jím napadené rozhodnutí podmínky splňuje. Objektivitu kritérií narušuje až podmínka uvedená výše pod písm. d), podle které je dovolání přípustné, „*má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak*“, a která umožňuje Nejvyššímu soudu subjektivně rozhodnout, že nastal čas se od své ustálené judikatury odklonit na základě právního a společenského vývoje. Není zcela jasné, zda toto ustanovení naplňuje předpoklady stanovené nálezem ÚS 29/11, tedy zda z něj dovolatel může předem seznat, zda je v jeho případě dovolání přípustné.¹⁹⁴ Požadovanou objektivnost a předvídatelnost právní úpravy přípustnosti dovolání a hráz proti libovůli rozhodování Nejvyššího soudu v této otázce by v nové právní úpravě měly zajišťovat různé instituty¹⁹⁵, jako je taxativnost výčtu podmínek přípustnosti; nutnost alespoň stručného

---

192 § 237 OSŘ 1963. Označení označení odrážek písm. a) - d) je pouze praktickou pomůckou pro lepší orientaci v následujícím textu.

193 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb. K bodu č. 41. Z tohoto vychází např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013.

194 Viz subkapitolu č. 2.8.1. LAVICKÝ, 2014, op. cit.

195 Např. SVOBODA, 2017, op. cit., k § 237.

odůvodnění odmítnutí dovolání pro nepřipustnost dle § 237¹⁹⁶; nebo odmítnutí pro nepřipustnost dle § 237 pouze se souhlasem všech členů soudního senátu.¹⁹⁷

Nalezneme však i názory, dle kterých i přes explicitní vypuštění kritéria přípustnosti na základě existence otázky „zásadního právního významu“, jej nová úprava prostřednictvím znění podmínky výše uvedené pod písm. d), implicitně stále obsahuje, resp. přípustnost podání dovolání zůstala i v rámci nové úpravy pro dovolatele částečně nepředvídatelná, jelikož je v tomto případě závislá na subjektivním posouzení Nejvyšším soudem.¹⁹⁸ Kromě toho se má libovůle rozhodování Nejvyššího soudu skrývat i v jiných aspektech, např. v odmítání dovolání dle § 243c odst. 1, pro jeho obsahové nedostatky, za využití přílišného formalismu v posouzení toho, zda dovolatel dostatečně konkrétně vymezil předpoklady přípustnosti, jak mu ukládá § 241a odst. 2.¹⁹⁹

Na místě je úvaha, zda v rámci postavení a účelů, které dovolání v systému opravných prostředků momentálně má²⁰⁰, bylo vůbec možné nálezu ÚS 29/11 z hlediska požadavků kladených na novou zákonnou úpravu zcela vyhovět. To, zda Nejvyšší soud má mít možnost subjektivně rozhodovat o přípustnosti dovolání, a tím logicky založit prvek nejistoty pro dovolatele, závisí primárně na tom, co od institutu dovolání očekáváme. Pokud by mělo být výhradním účelem dovolání nalézání individuální spravedlnosti prostřednictvím nápravy vad rozhodnutí soudů nižších instancí (retrospektivní funkce), pak by bylo na místě předpoklady přípustnosti stanovit absolutně objektivně, bez jakékoliv možnosti uvážení dovolacího soudu. Pokud má být ale jedním z účelů dovolání sjednocování judikatury v základních právních otázkách (prospektivní funkce), pak se zdá subjektivní ingerence Nejvyššího soudu v otázce přípustnosti jako nevyhnutelná, jelikož kdo jiný by měl mít vliv na výběr těchto základních otázek než právě soud, který má o jejich výkladu autoritativně rozhodovat, a o jehož myšlenkové

---

196 § 243f odst. 3 OSŘ 1963. K problematice stručného odůvodnění blíže viz subkapitulu č. 3.9.3.

197 § 243c odst. 2 OSŘ 1963

198 K tomu blíže např. viz usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. III. ÚS 772/13. Dále také KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K. Nad nálezem Ústavního soudu o ústavnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ a novou právní úpravou dovolacího řízení. *Právní rozhledy*. 2013, č. 5, s. 171-175. ISSN 12106410. Dále také WINTEROVÁ, 2014, op cit. (44), s. 68-70.

199 Např. LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 222-224. Kritika vychází z nálezu Ústavního soudu ze dne 11.11.2013, sp. zn. I. ÚS 2447/2013, resp. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.5.2013, sp. zn. 26 Cdo 1322/2013. Obdobně také v nálezem Ústavního soudu ze dne 18.12.2014, sp. zn. IV. ÚS 1256/2014.

200 Viz subkapitoly č. 1.2. a č. 2.5.1.

konstrukce se jedná. Předvídatelnost rozhodování dovolacího soudu by v takovém případě sice neplynula objektivně ze zákona, ale měla by plynout až ze samotné judikatury Nejvyššího soudu, která by postupně vytvářela pro rozhodování o přípustnosti určité mantinely.²⁰¹ Nicméně v tomto ohledu je nutné podotknout, že právě neustálenost výkladu Nejvyššího soudu v otázce, co lze považovat za otázky zásadního právního významu, byla jedním z důvodů derogace předcházející úpravy předpokladů přípustnosti dovolání. Faktem zůstává, že účel dovolání v České republice je stanoven spíše v podobě hybridu pohybujícím se mezi retrospektivní a prospektivní funkcí. Za takového stavu je nalezení vhodné úpravy přípustnosti dovolání velice komplikovaným, ne-li nemožným, úkolem.

2. Přípustnost dle § 238a

Zvláštní objektivní a pozitivní podmínku přípustnosti obsahuje § 238a. Na jeho základě je přípustné se dovolávat proti některým procesním rozhodnutím odvolacího soudu, ačkoliv jsou svou povahou prvoinstanční a řízení se jimi nekončí. Není ani nutné, aby splňovaly podmínky obsažené v ustanovení § 237 a § 238, a proto se jedná o přípustnost povahy objektivní a absolutní. Jde např. o dovolání proti souhlasnému rozhodnutí o přistoupení dalšího účastníka do řízení. V § 216 totiž, mimo jiné, zákon zakazuje do odvolacího řízení dalšího účastníka připustit a odvolací soud tedy takové rozhodnutí vůbec neměl vynést. Dovolání je v těchto případech přípustné s cílem zajistit věcnou správnost takových rozhodnutí.²⁰²

3. Přípustnost dle judikatury Ústavního soudu

V neposlední řadě pak z judikatury ÚS plyne povinnost Nejvyššího soudu připustit dovolání k meritornímu přezkumu také v situaci, kdy *„rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, závisí-li napadené rozhodnutí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva vztahující se k ochraně základních práv a svobod, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, popř. i Ústavního soudu, nebo jde o otázku, která v rozhodování dovolacího soudu, popř. Ústavního soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo je rozhodována dovolacím soudem odchýlně i po*

---

201 KÜHN, 2012, op. cit., s. 771-777.

202 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb. Bod 41 k § 238a. Dále také LAVICKÝ, 2016, op. cit., k § 238a.

*rozhodnutí Ústavního soudu, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak, není-li dosud o ní rozhodnuto vykonatelným rozhodnutím Ústavního soudu.*²⁰³

Ústavní soud touto cestou reagoval na případ, kdy podané dovolání bylo založeno na přesvědčení účastníka řízení, že právní otázka je odvolacím soudem řešena v rozporu s judikaturou ÚS. Nejvyšší soud dle § 243c odst. 1, odst. 2 takové dovolání odmítl s tím, že dovolatel dostatečně nevymezil předpoklady přípustnosti, jak mu ukládá § 241a odst. 2, jelikož dotčená právní otázka byla již v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.²⁰⁴ Nejvyšší soud tímto způsobem záměrně přehlížel protichůdnou judikaturu ÚS a svou vázanost jeho vykonatelnými rozhodnutími, čímž nerespektoval postavení ÚS jako ochránce ústavnosti a porušil svou povinnost, vyplývající z čl. 4 Ústavy, chránit základní práva a svobody občanů.²⁰⁵

3.2.3 Negativní podmínky přípustnosti

1. Přípustnost dle § 236 odst. 2

Dovolání není přípustné, pokud směřuje pouze proti odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu. Právní moci nabývá totiž pouze výrok rozhodnutí, čímž se stává závazný pro adresáty daného rozhodnutí, nikoliv pak důvody.²⁰⁶

2. Přípustnost dle § 238 odst. 1

Ačkoliv některá rozhodnutí by naplňovala předpoklady dle § 237, jejich přípustnost je zákonem speciálně vyloučena. Tato rozhodnutí lze dělit dle důvodu jejich nepřipustnosti:

- a) Rozhodnutí, u kterých další přezkum není žádoucí z hlediska jejich povahy. Sem patří nepřipustnost dle § 238 odst. 1 písm. a), b), tedy většina věcí týkající se rodinného práva a registrovaného partnerství.²⁰⁷ Jedná se o vztahy, jejichž charakter vyžaduje, aby podléhaly silnější právní jistotě, např. v otázce o existenci či neexistenci manželství. Umožnění

---

203 Nález Ústavního soudu ze dne 1.11.2016, sp. zn. III. ÚS 1594/16, Body 18-19, podepřený stanoviskem Pléna Ústavního soudu ze dne 28.11.2017, sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16.

204 Nález ÚS III. ÚS 1594/16, Body č. 4 a č. 16. V souvislosti s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 3. března 2016 č. j. 28 Cdo 3921/2015-491

205 Ibid. Bod č. 18.

206 Viz subkapitolu č. 2.5.2.

207 Výjimkou je např. rozhodnutí ve věcech majetkových práv manželů (dle OSŘ 1963) nebo určení rodičovství (dle § 30 ZŘS), proti kterým je dovolání přípustné.

dovolacího přezkumu by tuto právní jistotu svým potenciálním zásahem do právní moci rozhodnutí výrazně narušilo.

- b) V případě rozhodnutí vypočtených v ustanovení § 238 odst. 1 písm. c) až k) OSŘ 1963 (např. usnesení o tlumočném) je dovolání nepřipustné, jelikož tato rozhodnutí výrazně nezasahují do práv a povinností účastníků řízení týkajících se meritů projednávané věci. Z toho důvodu jejich přezkum není zcela nezbytný pro nalezení individuální spravedlnosti, ani sjednocování rozhodovací praxe.²⁰⁸
- c) Za zmínku také stojí nepřipustnost dovolání proti většině rozhodnutí v bagatelních věcech dle § 238 odst. 1 písm. c). Oproti předcházejícím úpravám, kde se bagatelnost věci odvozovala od výše rozhodnutím přiznaného finančního plnění²⁰⁹, se nově rozhodným kritériem stala výše peněžitého předmětu sporu v době, kdy bylo vydáváno rozhodnutí obsahující napadený výrok.

3.2.4 Lhůta k podání dovolání

Objektivní podmínky přípustnosti uzavírá nutnost podat dovolání, tedy učinit příslušný procesní úkon, v zákonem stanovené prekluzivní lhůtě. Od účinnosti zákona č. 30/2000 Sb. lhůta činí dva měsíce od doručení dotčeného rozhodnutí účastníku odvolacího řízení. V případě, že odvolací soud o možnosti podat dovolání účastníky řízení chybně poučil, může být lhůta i delší a začít běžet jiným okamžikem. Dovolání se primárně podává k soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni, nicméně toto pravidlo není absolutní.²¹⁰

Délka a počátek běhu dovolací lhůty nebyla nikdy ustáleným prvkem. V předešlých úpravách lze vidět vývoj délky od 14 dnů až po dva měsíce. Počátek běhu lhůty varioval mezi okamžikem nabytí právní moci či doručením dotčeného rozhodnutí.²¹¹ S ohledem na to, že dokonce i důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb.²¹², dle kterého byla nakonec uzákoněna lhůta

---

208 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb. K bodu č. 41 k § 238.

209 Viz subkapitoly č. 2.6.1 a č. 2.7.1.

210 § 240 OSŘ 1963.

211 Viz kapitoly č. 2.

212 Komentář k bodům č. 42 až č. 44.

dvouměsíční, doporučuje zkrácení lhůty na jeden měsíc, lze očekávat, že řešení této otázky není definitivní.

3.2.5 Subjektivní přípustnost

Subjektivní přípustnost dovolání se neváže k napadenému rozhodnutí, ale přímo k osobě dovolatele, který musí být v určitém procesně právním postavení, vyplývajícím z předchozího řízení a z napadeného rozhodnutí. Konkrétněji lze rozdělit předpoklady subjektivní přípustnosti na kritérium procesního postavení osoby a kritérium procesní újmy, která dovolateli byla napadeným rozhodnutím způsobena.

1. Procesního postavení osoby

a) Účastník řízení

Z prvního slova § 240 odst. 1 plyne, že jedinou aktivně legitimovanou osobou k podání dovolání je dle zákona „účastník“, a to účastník odvolacího řízení, v němž soud vydal dovoláním napadené rozhodnutí. Omezení okruhu aktivně legitimovaných osob k podání dovolání je dalším znakem mimořádnosti tohoto opravného prostředku²¹³ a zvýrazněním dispoziční zásady civilního řízení.

b) Právní nástupce účastníka řízení

Za účastníka se dále považuje v některých situacích také právní nástupce původního účastníka. Je tomu tak v případě, že původní účastník po zahájení odvolacího řízení ztratí způsobilost být účastníkem řízení a jiná osoba vstupuje na základě univerzální sukcese do jeho práv a povinností (např. v důsledku zániku právnické osoby). Dovolací soud na základě § 243b ve spojení s § 107 odst. 1, dle povahy projednávané věci z úřední povinnosti posoudí, zda je či není možné v řízení za této situace pokračovat. Pokud není možné v řízení pokračovat, soud řízení přerušuje. V opačném případě soud vydá usnesení o tom, kdo je novým účastníkem a v řízení pokračuje.

---

213 LAVICKÝ, 2016, op. cit., k § 240 odst. 1.

Naopak, v případě singulární sukcese (nastalé např. prostřednictvím smlouvy o postoupení pohledávky), se právní nástupce účastníkem dovolacího řízení stát nemůže. Taková situace je výslovně vyloučena zákonem dle § 243b ve spojení s § 107a odst. 1. Na základě singulární sukcese se právní nástupce může stát účastníkem řízení jen za předpokladu, že k převodu práv a povinností, spolu s podáním a žádostí o vstoupení do řízení, došlo před skončením odvolacího řízení.²¹⁴

c) Vedlejší účastník řízení

Velká část odborné literatury osobě v postavení vedlejšího účastníka v odvolacím řízení nepřiznává aktivní legitimaci k podání dovolání. Je tak dovozováno na základě užití logického argumentu a *silentio legi*, ze kterého plyne, že pokud aktivní legitimace vedlejšího účastníka pro podání dovolání není, na rozdíl od ostatních opravných prostředků v rámci OSŘ 1963, výslovně upravena, je tak učiněno záměrně s cílem ji vyloučit.²¹⁵ Kromě právních teoretiků tento výklad přijal za svůj i Nejvyšší soud.²¹⁶

d) Státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových

Na stejném základě (*argument a silentio legis*) jako v bodu písm. c) je posuzována aktivní legitimace těchto dvou organizačních složek státu, pokud do odvolacího řízení přistoupily v jeho průběhu jako vedlejší účastníci. Na druhou stranu, pokud bylo odvolací řízení zahájeno na návrh některého z nich, pak má takový subjekt postavení přímého účastníka a k podání dovolání je aktivně legitimován.

2. Procesní újma

Dalším, v zákoně nevysloveným, omezením subjektivní přípustnosti dovolání je dopad, který má výrok odvolacího soudu na práva a povinnosti účastníka řízení. Z povahy opravných prostředků dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu plyne, že aktivní legitimace k podání dovolání náleží pouze tomu účastníku odvolacího řízení, jemuž byla výrokem odvolacího soudu

---

214 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 1. 2004, sp. zn. 9 Cmo 568/2003 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.10.2015, sp. zn. 30 Cdo 2241/2015.

215 Názor vychází z DRÁPAL, 2009, op. cit., k § 240 odst. 1. Následně byl přebrán i do dalších odborných publikací.

216 Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.5.2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003.

způsobena „procesní újma“ na jeho postavení, a to s předpokladem, že takovou újmu lze odčinit zrušením či změnou napadeného rozhodnutí.²¹⁷ Procesní újma představující plné či alespoň částečné nevyhovění nároku účastníka odvolacího řízení, musí vyplývat pouze z výroku napadeného rozhodnutí. Existence procesní újmy je objektivní faktor, který není závislý na subjektivním názoru dovolatele.²¹⁸ Jelikož je možné, že soud podanému odvolání vyhoví zcela, zčásti či vůbec, může být k podání dovolání aktivně legitimován v různých situacích jen žalovaný, jen žalobce nebo dokonce oba najednou.

Pokud by dovolání podala osoba bez subjektivní příslušnosti co do postavení či osoba, jejímuž nároku odvolací soud v plném rozsahu vyhověl, soud prvního stupně, případně odvolací soud takové podání odmítne.²¹⁹

3.3 Dovolací důvody

Vedle objektivních a subjektivních podmínek přípustnosti je možnost podání dovolání omezena také prostřednictvím dovolacích důvodů. Dovolací důvody jsou „zákonem stanovené skutečnosti, pro které může dovolatel napadnout dovoláním rozhodnutí odvolacího soudu.“²²⁰ V současnosti jedinou takovou zákonem stanovenou skutečností je dle § 241a odst. 1 věty první, skutečnost „že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.“ Omezení dovolacích důvodů, oproti předcházející úpravě, ze tří na jediný bylo provedeno s cílem odbřemenit Nejvyšší soud a tím mu poskytnout adekvátní prostor ke sjednocování výkladu některých právních otázek.²²¹

3.3.1 Nesprávné právní posouzení věci

1. Věc

---

217 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.1997, sp.zn. 2 Cdo 1363/96. Z aktuálnějších rozhodnutí např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.3.2010, sp.zn. 29 Cdo 2280/2008.

218 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.8.2016, sp.zn. 20 Cdo 3703/2016. Dále také SVOBODA, 2017, op. cit., k § 240 odst. 1.

219 A to dle § 243c odst. 1, odst. 2, ve spojení s § 218.

BUREŠ, 1994, op. cit., s. 35.

221 STANISLAV, 2013, op. cit., s. 23.

„Věcí“ nesprávně právně posouzenou má být samotný předmět řízení v podobě skutkových zjištění (tedy skutkové podstaty).²²² Skutková podstata je v tomto případě odvolacím soudem zjištěna správně.

2. Právní posouzení

Právním posouzením je činnost, při níž soud aplikuje konkrétní právní normu na zjištěný skutkový stav, tedy dovozuje ze skutkového zjištění (skutkové podstaty), jaká mají účastníci řízení podle příslušného právního předpisu práva a povinnosti.²²³

3. Nesprávné právní posouzení

Při nesprávném právním posouzení věci jde o omyl při aplikaci práva. Taková situace alternativně nastala, jestliže odvolací soud:

- a) Posoudil věc podle právní normy, která na zjištěný skutkový stav nedopadá (tedy posuzovaná věc se nachází mimo věcnou působnost soudem použité právní normy);
- b) Odvolací soud správně určenou právní normu nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.²²⁴
- c) Kromě toho je dle judikatury Ústavního soudu dovolacím důvodem podřaditelným pod „nesprávné právní posouzení věci“ i jakákoliv námitka, jejíž podstatou je tvrzení porušení ústavně zaručených základních práv a svobod rozhodnutím nebo postupem odvolacího soudu v občanském soudním řízení.

Výklad uvedený pod písm. c) považuje ÚS za nutný z hlediska subsidiárního vztahu dovolání a ústavní stížnosti, kterou lze podat až po vyčerpání všech dostupných opravných prostředků poskytnutých zákonem. Předpokladem vyčerpání opravných prostředků je po účinnosti zákona č. 404/2012 Sb., oproti předchozí úpravě, i podání dovolání, které může Nejvyšší soud odmítnout

---

222 BULÍN, 1935, op. cit., s. 75.

223 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1339/96.

224 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1493/96.

na základě subjektivního uvážení.²²⁵ Pokud by tedy účastník odvolacího řízení spatřoval vadu rozhodnutí v tom, že bylo porušeno jeho ústavně zaručené základní právo, např. právo na spravedlivý proces, aniž by byla taková situace považována za nesprávné právní posouzení věci dle § 241a, nemohl by vyčerpat dostupný opravný prostředek a jím podaná ústavní stížnost by musela být odmítnuta.²²⁶

Právní norma, kterou soud v daném případě nesprávně aplikuje, může být zákon (resp. ústavní zákon), ale i podzákonný právní předpis. Specifickým nesprávným užitím podzákonné právní normy může být situace, kdy soud takovou normu aplikuje i přes její rozpor se zákonem, ze kterého, a v jehož mezích, by měla vycházet.²²⁷

Je nutné dodat, že důvodem dovolání je nesprávná aplikace hmotného, ale i procesního práva, což vychází, mimo jiné i z ustanovení § 237, které stanovuje, že napadené rozhodnutí musí záviset na otázce hmotného nebo procesního práva.²²⁸

3.3.2 Kauzální nexus

Nutným předpokladem naplnění dovolacího důvodu je také to, aby nesprávné posouzení právních otázek bylo příčinou nesprávnosti samotného výroku odvolacího soudu, resp. namítané právní vady musí mít podstatný vliv na obsah rozhodnutím uložených práv a povinností. Obecně mají podstatný vliv na rozhodnutí jednak právní otázky týkající se předmětu řízení, ale i další, např. některé předběžné otázky.²²⁹ V tomto světle by bylo dovolání neúspěšné, pokud by jím byly napadeny pouze podpůrné argumenty odvolacího soudu, bez jejichž užití by odvolací soud stále došel ke stejnému, resp. správnému, právnímu posouzení věci. Neúspěšné by bylo dovolání také tehdy, pokud by odvolací soud své rozhodnutí založil na výkladu několika na sobě nezávislých právních otázek, z nichž by každý samostatně vedl ke stejnému právnímu posouzení věci, přičemž dovolatel by napadl pouze některý z těchto výkladů.²³⁰

---

225 § 75 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

226 Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. III. ÚS 772/13.

227 SVOBODA, K., TRNĚNÁ, K. *Dovolání*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice právní instituty. s. 66-67. ISBN 9788074006852.

228 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 241a.

229 BUREŠ, 1994, op. cit., s. 46. Dále např. DRÁPAL, 2009, op. cit., k § 241a.

230 PAVLIŠ, 2016, op. cit., s. 154.

3.3.3 Vady zmatečnosti

Prakticky ve všech přecházejících úpravách civilního řízení, které obsahovaly institut dovolání, byly jako jeden z dovolacích důvodů označovány vady zmatečnosti napadeného rozhodnutí, resp. řízení rozhodnutí předcházejícímu. Novelou OSŘ 1963 č. 30/2000 Sb. však pro ně byl vyčleněn samostatný mimořádný opravný prostředek v podobě žaloby pro zmatečnost²³¹ a vady zmatečností přestali v zákoně figurovat jako samostatný dovolací důvod. Po účinnosti zmíněné novely docházelo ale často k tomu, že jako jediný dovolací důvod byla uvedena vada naplňující znaky zmatečnosti a Nejvyšší soud byl taková dovolání nucen odmítnout pro nesplnění obsahových požadavků dovolání.²³² Z toho důvodu bylo novelou OSŘ 1963 č. 296/2017 Sb. ustanovení § 241a odst. 1 doplněno o větu druhou, která výslovně vylučuje uvádět zmatečností vady jako samostatný dovolací důvod.²³³ Nicméně, zmatečností vady (např. pokud ve věci rozhodoval vyloučený soudce a další) představují natolik závažné procesní pochybení, že se zájem na jejich nápravě určitým způsobem promítá i do současné úpravy institutu dovolání.²³⁴

3.4 Advokátní přímus

Dle § 241 odst. 1 a odst. 4 musí být dovolatel, až na zákonné výjimky²³⁵, zastoupen advokátem, případně notářem, jimiž musí být dovolání také sepsáno. Tzv. advokátní přímus platí pouze pro samotného dovolatele a jedná se tak o jednostrannou procesní podmínku, kdy ostatní účastníci dovolacího řízení (resp. další osoby) mohou před soudem působit samostatně.

Jde o zvláštní procesní předpoklad s absolutní povahou, při jejíž absenci nelze v řízení pokračovat, resp. nelze vydat meritorní rozhodnutí. Jedná se o vadu odstranitelnou a k jejímu zhojení je dovolatel vyzván soudem.²³⁶ Pokud ani po výzvě soudu dovolatel podmínku nesplní,

---

231 § 227 až § 235i OSŘ 1963

232 Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 523/2002. K obsahovým náležitostem dovolání viz subkapitolu č. 3.5.

233 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 241a odst. 1.

234 Viz subkapitolu č. 3.7.1.

235 §241 odst. 2, odst. 3 OSŘ 1963

236 Viz subkapitolu č. 3.6.2.

případně nepožádá soud o ustanovení právního zástupce, řízení bude dle § 241b odst. 3 zastaveno.²³⁷

Spornou otázkou je, zda povinnost právního zastoupení dopadá na celé dovolací řízení, nebo pouze na sepsání dovolání a učinění procesního úkonu, kterým se dovolání podává. V některé odborné literatuře je dovozováno, že se povinné zastoupení nevztahuje na celé dovolací řízení, ale pouze na vypracování a podání dovolání s tím, že v širším smyslu se od těchto úkonu odvozuje povinnost právního zastoupení i pro případ doplnění podání, nápravy vad a další úkony. Názor je jednak zakládán na systematickém zařazení ustanovení o povinném zastoupení do části úpravy věnující se postupu podání dovolání a jeho náležitostí. Opodstatněnost takového výkladu má dále vyplývat z pravidla, dle kterého dovolací soud ve věci rozhoduje většinou bez jednání, kdy k žádným dalším procesním úkonům ze strany účastníka již nedochází, přičemž případný úkon zpětvzetí dovolání může dovolatel učinit sám. V takové situaci proto není právní zastoupení nadále nutné.²³⁸

Najdou se ale i opačné názory. Dle Bulína naopak ze systematiky umístění ustanovení o povinném zastoupení výše dovozené závěry neplynou. A ačkoliv nařízení jednání před dovolacím soudem je sice méně časté, přesto k němu může docházet. V takových případech je nutné, aby byl dovolatel při nařízeném jednání odborně zastoupen. Navíc, na základě ustanovení § 25 odst. 1 lze advokátu udělit pouze procesní plnou moc pro celé řízení. Dle Bulína je v této otázce klíčová pasáž zákona ve znění „*musí být dovolatel zastoupen*“. Dovolatelem se osoba stává okamžikem podání dovolání a takové procesní postavení jí zůstává po celé dovolací řízení. Je tedy logické, že advokátní přímus pro dovolatele platí i v době po podání dovolání.²³⁹

Vyřešení tohoto sporu může spočívat v jazykovém výkladu znění zákona a v analýze judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu. Dle ustanovení § 241b odst. 3 věty druhé a třetí vyzývá soud prvního stupně ke splnění chybějící podmínky povinného zastoupení, nebyla-li tato podmínka splněna „*v době podání dovolání*“. Z uvedeného nepřímo vyplývá, že ke zmíněné

---

237 JIRSA, 2019, op. cit., k § 241.

238 BUREŠ, 1994, op. cit., s. 30-31. Převzato do soudobých komentářů, např. SVOBODA, 2017, op. cit., k § 241 odst. 1.

239 BULÍN, H. Advokát jako nucený zástupce dovolatele v občanském řízení soudním. *Bulletin Advokacie*. 1996, č. 5, s. 17-23. ISSN 12106348.

výzvě soudu, případně k následnému zastavení řízení pro nesplnění výzvy, by nedošlo, pokud by dovolání bylo sepsáno a podáno právním zástupcem, přičemž poté už by dovolatel zastoupen nebyl. Takový výklad dokresluje judikatura Nejvyššího soudu, která se v této souvislosti o § 241 OSŘ 1963 často zmiňuje jako o ustanovení, „*keré určuje tzv. povinné (nucené) zastoupení dovolatele při podání dovolání*“²⁴⁰. Z judikatury Ústavního soudu lze dále vyvodit, že „*myslem a účelem povinného zastoupení je (...), aby dovolání koncipované jako opravný prostředek, jehož čerpání je připuštěno jen mimořádně, vyhovovalo všem formálním požadavkům, a dovolací soud o něm mohl rozhodnout bez zbytečných průtahů*“²⁴¹. Ačkoliv jazykový výklad, ani uvedená judikatura nutnost povinného zastoupení pro celé dovolací řízení výslovně nevyvrací, je zřejmé, že hlavním důvodem povinnosti odborného zastoupení je komplikovanost dovolací materie společně s požadavkem na rychlost a hospodárnost řízení. Bez pomoci advokáta by docházelo k neodborným podáním, ohrožujícím práva samotných podatelů a způsobujícím průtahy řízení. V tomto ohledu je nutné dát za pravdu spíše prvnímu z výše uvedených názorů, podle kterého se advokátní přímus vztahuje pouze na sepsání a podání dovolání a případně později i na některé následující dílčí úkony, které v rámci dovolacího řízení bude nutno učinit, nikoliv však na celé řízení v podobě jednoho časového úseku jako takové. V následujících úpravách by bylo vhodné tuto otázku výslovně upravit zákonem, aby nedocházelo ke zbytečné nejistotě ve výkladu ustanovení týkajících se advokátního přímusu.

3.5 Náležitosti dovolání

Jak vyplývá z předchozího výkladu, úkolem Nejvyššího soudu v rámci dovolacího řízení není náprava neúplných či argumentačně rozporných procesních úkonů, ani starost o iniciaci ochrany subjektivních práv osob. Naopak, z dispoziční zásady ovládající občanské soudní řízení vyplývá, že učinění uvedených úkonů patří předně do působnosti dovolatelů a jejich právních zástupců. Proto jsou v ustanovení § 241a odst. 2 až odst. 4, ve spojení s § 42 odst. 4 na procesní úkon dovolání jako takový stanoveny určité obsahové požadavky, jejichž splněním dovolatel vytyčuje meze přezkumné činnosti. Tyto požadavky lze rozdělit na náležitosti obecné, kvantitativní a kvalitativní.

---

240 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1923/2003. Obdobně také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4110/2007 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2016, sp. zn. 30 Cdo 837/2016 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5625/2017.

241 Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2000, sp. zn. Pl. ÚS 43/2000.

3.5.1 Obecné náležitosti

Dovolání obecně patří mezi procesní úkony uskutečňované podáním učiněným vůči soudu, pro jejichž formu, resp. podobu, platí určitá zákonná pravidla, stanovená především v ustanovení § 42 odst. 4. Podle těchto pravidel by mělo být vždy zřejmé především to, jakému soudu je podání určeno (např. soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni), kdo jej činí (jméno a podpis dovolatele), které věci se týká (spisová značka a jednací číslo napadaného rozhodnutí odvolacího soudu), co sleduje (dovolání), časový údaj (datum podání dovolání).

3.5.2 Kvantitativní náležitosti

Kvantitativní náležitostí je označení rozsahu, ve kterém dovolatel rozhodnutí napadá. Jelikož dovolání může směřovat primárně proti výroku rozhodnutí²⁴², musí dovolatel na základě tohoto požadavku označit, které výroky, případně části výroků, požaduje přezkoumat. Soud posléze při rozhodování o přípustnosti dovolání bere v potaz to, zda označené výroky dovolateli způsobily alespoň částečnou procesní újmu.²⁴³

3.5.3 Kvalitativní náležitosti

Pro splnění kvalitativních náležitostí je dovolatel povinen vymezit dovolací důvod; přiblížit, v čem spočívá jím tvrzená přípustnost dovolání dle § 237 nebo 238a; a uvést, čeho se svým dovoláním domáhá (tzv. dovolací návrh).

1. Vymezení dovolacího důvodu

S ohledem na existenci jediného dovolacího důvodu, nesprávného právního posouzení věci, není nutné tento důvod výslovně uvádět. Nicméně, dovolatel je povinen sdělit soudu, jakou konkrétní právní otázku obsaženou v napadeném rozhodnutí považuje za nesprávně právně posouzenou a z jakého důvodu.²⁴⁴ Pokud tedy dovolatel např. spatřuje nesprávně posouzenou právní otázku, jaká práva a povinnosti vyplývají z uzavřené pachtovní smlouvy, je zároveň povinen říci, v jakém smyslu tuto otázku odvolací soud nesprávně posoudil, a na základě

---

242 Viz subkapitolu č. 3.2.3.

243 Viz subkapitolu č. 3.2.5.

244 § 241a odst. 2 odst. 3 OSŘ1963. Dále DZ k zákonu č. 404/2012 Sb., k Bodům č. 45-49 k § 241a odst. 2 odst. 3.

relevantní právní argumentace naopak uvést, jaká práva a povinnosti dle jeho názoru z takové smlouvy vyplývají, a z jakého důvodu.

2. Splnění podmínek přípustnosti

Dále je dovolatel povinen uvést, v čem spatřuje splnění formálních předpokladů přípustnosti dle § 237, resp. 238a. Povinnost není možné splnit pouhou citací ustanovení zákona, ale je potřeba daný zákonný předpoklad podložit odůvodněním společně s doložením konkrétní judikatury Nejvyššího soudu (např. spisovou značkou), od které se odvolací soud odchýlil; nebo která určitou právní otázku řeší v několika případech rozdílně; nebo proč by měl Nejvyšší soud dosavadní ustálenou judikaturu změnit.²⁴⁵ Takový výklad vyplývá z úmyslu zákonodárce prostřednictvím novely č. 404/2012 Sb. zrychlit průběh řízení a šetřit finanční prostředky všech zúčastněných subjektů. Povinnost uvést konkrétní judikaturu měla přimět právní zástupce dovolatele, aby prostřednictvím analýzy této judikatury sami došli k závěru, že dovolání není přípustné a přesvědčili své klienty, aby ho nepodávali, čímž by automaticky došlo ke snížení nápadu dovolání.²⁴⁶

Nejvyššímu soudu je někdy vytýkán přehnaný formalismus v pojetí toho, co lze považovat za dostatečné odůvodnění splnění předpokladů přípustnosti dovolání. V tomto smyslu např. došlo ke zrušení usnesení, kterým Nejvyšší soud odmítl dovolání pro absenci dostatečného vymezení předpokladů přípustnosti v situaci, kdy dovolatel dotčenou judikaturu Nejvyššího soudu konkretizoval pouze slovním popisem, bez uvedení spisové značky.²⁴⁷ Požadavek omezení formalismu při posuzování splnění náležitostí podaného dovolání s nutností dovozovat závěry o jeho přípustnosti v kontextu jeho celého obsahu jistě svědčí širší ochraně práv dovolatele. Na druhou stranu, aplikace sníženého formalismu ve výše zmíněném smyslu se může dostat do rozporu se zásadou dispozitivnosti dovolání, resp. dovolacího řízení, kdy Nejvyšší soud

---

245 Výklad vyplývá např. z usnesení Ústavního soudu ze dne 21.1.2014, sp.zn. I. ÚS 3524/13, jenž vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu, např. usnesení ze dne 27.8.2013, sp.zn. 29 NSČR 55/2013, resp. usnesení ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013.

246 Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.6.2014, sp.zn. III. ÚS 1675/2014.

247 Nález Ústavního soudu ze dne 18.12.2014, sp. zn. IV. ÚS 1256/2014. K tomu blíže viz subkapitulu č. 3.2.2, bod č. 1.

dovozováním přípustnosti z obsahu podání bude suplovat roli samotných dovolatelů a jejich právních zástupců.²⁴⁸

3. Dovolací návrh

Poslední povinnou obsahovou náležitostí je vymezení petitu. Jinými slovy, dovolatel je povinen uvést, zda si přeje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil nebo změnil. V dovolacím petitu lze stanovit žádoucí způsoby rozhodnutí i alternativně.

3.5.4 Změny a doplnění dovolání

V případě, že některé kvantitativní či kvalitativní náležitosti²⁴⁹ v podání buď zcela absentují, nebo je již uvedené náležitosti třeba dodatečně změnit, je dovolatel omezen lhůtou, ve které tak může učinit.

1. Doplnění chybějících náležitostí

Pokud v podání některá z kvantitativních nebo kvalitativních náležitostí není uvedena vůbec, může jí dovolatel, na základě ustanovení § 241b odst. 3 věty první, doplnit pouze do uplynutí zákonné lhůty k podání dovolání. K prolomení tohoto pravidla dochází, dle § 241b odst. 3 věty druhé, ve dvou případech:

- a) Dovolání bylo podáno osobou, která nesplňuje požadavek povinného právního zastoupení dle § 241 odst. 1 odst. 4.

V takovém případě může dovolatel znovu podat dovolání a doplňovat jeho náležitosti až do konce tzv. soudcovské lhůty, která mu byla soudem poskytnuta pro zhojení absence povinného zastoupení, a to pouze prostřednictvím zvoleného právního zástupce.

- b) Dovolatel, jemuž byla stanovena lhůta dle bodu a) před jejím uplynutím požádal soud, dle § 30, o ustanovení právního zástupce.

---

248 COUFALÍK, P. Střet Nejvyššího soudu a Ústavního soudu v pohledu na současnou právní úpravu dovolání v civilním sporném řízení. *Právní rozhledy*. 2016, č. 6, s. 209-214. ISSN 12106410.

249 Viz subkapitoly č. 3.5.2 a č. 3.5.3.

Za této situace soudcovská lhůta stanovená dle bodu písm. a) běží znovu, a to od právní moci rozhodnutí (kladného či záporného) o takové žádosti a dovolatel může znovu podat dovolání a doplňovat jeho náležitosti až do jejího konce, a to opět pouze prostřednictvím ustanoveného či zvoleného právního zástupce.

Zjištění a včasná náprava vad spočívajících v absenci kvantitativních nebo kvalitativních náležitostí dovolání je plně v působnosti, resp. dispoziční sféře, dovolatele. Soud jej v tomto směru nijak neupozorňuje, ani nevyzývá k nápravě.²⁵⁰ V případě že dovolatel chybějící náležitost nedoplní v žádné z uvedených lhůt, dovolání se stává neprojednatelným, což vede k jeho odmítnutí.²⁵¹

2. Změna rozsahu a důvodů dovolání

V případě, že podání obsahuje řádně vymezený rozsah a důvody dovolání, může tyto náležitosti dovolatel, na základě ustanovení § 242 odst. 4, měnit pouze do uplynutí zákonné lhůty k podání dovolání. Po tomto okamžiku je již soud obsahem dovolání v těchto ohledech vázán a později uvedené skutečnosti při svém rozhodování nezohlední.

Dle judikatury Nejvyššího soudu by jedinou změnou, uskutečněnou po uplynutí dovolací lhůty, mohlo být „upřesnění“ včasné uplatněných důvodu dovolání.²⁵² O tom, co konkrétně takové upřesnění má představovat se ale judikatura nezmiňuje. O dovolenou změnu již provedeného procesního úkonu se jedná také v případě, že dovolatel po uplynutí lhůty vzal částečně své podání zpět.²⁵³

3. Změna předpokladů přípustností a dovolacího návrhu

Na základě užití logického argumentu a contrario ve vztahu k ustanovení § 242 odst. 4 (bod č. 2 písm. a) lze dovést, že po uplynutí dovolací lhůty již dříve uvedené předpoklady

---

250 Viz subkapitolu č. 3.6.2.

251 § 243c odst. 1. Díle JIRSA, 2019, op. cit., k § 241b.

252 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. 26 Cdo 309/2000.

253 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 242.

přípustnosti a dovolací návrh měnit možné je. Tomu svědčí i fakt že jimi dovolací soud není vázán, a proto by pozdější změna neznamenal pro průběh řízení žádné negativní následky.²⁵⁴

3.5.5 Další náležitosti dovolání

1. Dříve učiněná podání

Dle § 241a odst. 4 je zakázáno v dovolání poukazovat na podání, které daná osoba učinila v rámci řízení před soudem první nebo druhé instance. V předešlých podáních se totiž často k určité právní otázce vyskytuje vzájemně rozporná právní argumentace, a tak není patrné, jaké vymezení rozsahu a důvodu dovolání podatel momentálně požaduje.²⁵⁵

2. Nucené zastoupení

K uvedenému rozsahu ani důvodům pak dovolací soud nemůže přihlížet dle § 241a odst. 5 v situaci, kdy předmětné dovolání nebylo sepsáno a podáno prostřednictvím právního zástupce, jak příkazuje § 241.²⁵⁶ Z ustanovení o povinnosti právního zastoupení plyne také další náležitost samotného podání, a to je podpis právního zástupce, který dovolání sepsal.

3. Zákaz novot

Ustanovení § 241a odst. 6 výslovně vylučuje v dovolání uplatňovat nové skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem první či druhé instance. Pokud by takové skutečnosti nebo důkazy přeci jen uplatněny byly, dovolací soud je při svém rozhodování nesmí vzít v potaz. Zákaz novot vychází z existence jediného dovolacího důvodu, jímž je nesprávné právní posouzení věci. Nejvyšší soud tak zkoumá pouze aplikaci práva na již známý skutkový stav, jehož podoba nemůže být nově uplatněnými skutečnostmi ani důkazy nijak ovlivněna. Zákaz uplatňování a zohledňování novot nepřímou vyplývá také z ustanovení § 243f odst. 1, dle kterého dovolací soud věc posuzuje podle (skutkového) stavu, který panoval v době vydání napadeného rozhodnutí, nikoliv později.²⁵⁷

---

254 Viz subkapitolu č. 3.5.5.

255 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb., k bodům č. 45-49 k § 241a odst. 4.

256 Viz subkapitolu č. 3.3

257 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb., k bodům č. 45-49, k § 241a odst. 6. Dále SVOBODA, 2017, op. cit., k § 241a odst. 6. Dále viz subkapitolu č. 3.9.2.

3.6 Úkony soudu prvního stupně

Dle ustanovení § 239 je přípustnost dovolání oprávněn zkoumat pouze dovolací soud. Potřebnost takového pravidla vyplývá především ze znění podmínek přípustnosti dle § 237. Jedná se totiž o judikaturu dovolacího soudu, od které se odvolací soud odchýlil, nebo není ustálená, nebo má být posouzena jinak. Kdo jiný by měl tedy přípustnost dle těchto kritérií posuzovat, když ne Nejvyšší soud jako sjednocovatel judikatury, o jehož myšlenkové konstrukce, aplikované na konkrétní právní otázky, se jedná.

Nicméně, požadavek hospodárnosti řízení a snaha o odbřeměnění dovolacího soudu si žádá, aby byl do činnosti týkající se dovolacího řízení částečně zapojen i soud, který rozhodoval ve věci v prvním stupni. Činnost soudu prvního stupně lze rozdělit na možnost samostatně učinit některá procesní rozhodnutí a na přípravu dovolacího řízení.

3.6.1 Autonomní rozhodování

Bez ingerence dovolacího soudu je soud prvního stupně oprávněn především:

1. Odmítnout dovolání pro zmeškání prekluzivní lhůty k jeho podání²⁵⁸;
2. Zastavit řízení pro nezaplacení soudního poplatku.

Toto oprávnění plyne ze zákona o soudních poplatcích.²⁵⁹ Zastavení řízení pro tento nedostatek má přednost před jinými procesními rozhodnutími. Proti rozhodnutí v bodu č. 1 a 2 je zároveň možné podat odvolání.²⁶⁰

3. Zastavit dovolací řízení z důvodu zpětvzetí dovolání (pokud je vzato zpět v celém rozsahu).

Dle § 243c odst. 2 je zastavit řízení z důvodu zpětvzetí dovolání oprávněn Nejvyšší soud, nicméně je logické, aby tak mohl učinit i soud prvního stupně. Ten má v ostatních případech

---

258 §241b odst. 1 ve spojení s § 208 odst. 1 OSŘ 1963

259 § 3 odst. 2, § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

260 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 241b.

autonomního rozhodování především zrychlit řízení tam, kde není nutné do věci zapojovat soud dovolací. Takový předpoklad je splněn i u zpětvzetí dovolání, jelikož po takovém úkonu dovolatele řízení zcela postrádá svůj předmět.

3.6.2 Další činnost

1. Pokud nedojde ani k zastavení ani k odmítnutí dovolání v případech uvedených v subkapitole č. 3.6.1, měl by se soud prvního stupně o přípravu dovolacího řízení starat, mimo jiné, vyvíjením činnosti směřující k nápravě odstranitelných vad včasné podané dovolání.²⁶¹

Není však zcela zřejmé, konkrétně jaké vady by měl soud odstraňovat, případně jakým způsobem. Na jednu stranu totiž zákon ustanovením § 241b odst. 1 vyzývá soud prvního stupně, aby jednal obdobně dle ustanovení § 209, které samo odkazuje na jednání obsažené v ustanovení § 43, tedy na uskutečnění výzvy k doplnění podání, která neobsahují všechny zákonné náležitosti nebo jsou neurčitá či nesrozumitelná. Nicméně, ustanovení § 243b užití postupu dle § 43 pro „dovolací řízení“ výslovně vylučuje. Je tedy otázkou, jaký existuje vztah mezi ustanoveními § 241b odst. 1 a §243b, a zda vůbec může nastat situace, kdy by soud prvního stupně měl k nápravě vad podané dovolání činit nějaké kroky.

- a) Obecně uznávaný výklad vyplývá z názoru, dle kterého je ustanovení § 243b k § 241b odst. 1 v poměru speciality, a proto má aplikační přednost. O tom, že uvedená ustanovení jsou v poměru speciality a soud prvního stupně nikdy k odstranění vad podání nevyzývá, svědčí především důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., který aplikaci § 43 pro dovolací řízení vyloučil. Podle té se pro dovolací řízení sice přiměřeně užití ustanovení o řízení v prvním stupni, nicméně § 43 je z takového užití explicitně vyloučen, protože postup soudu v dovolacím řízení při výskytu vad dovolání je výslovně upraven samostatnými ustanoveními.²⁶² Příklon k tomuto výkladu lze spatřovat i v některých rozhodnutích Nejvyššího soudu.²⁶³

---

261 §241b odst. 1 ve spojení s § 209 a § 43 OSŘ 1963

262 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb., k bodům č. 50-51 k § 243b.

263 Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3.11.2015, sp. zn. 28 Cdo 2379/2015, nebo usnesení ze dne 18.8.2015, sp. zn. 23 Cdo 1589/2015.

Aby byl takový výklad akceptovatelný, je nutné chápat pojem „*dovolací řízení*“ jako jeden celistvý procesní úsek, začínající samotným podáním dovolání, jdoucí přes přípravu řízení soudem prvního stupně a končící rozhodnutím Nejvyššího soudu, kterým se dovolací řízení končí. A jelikož ustanovení § 243b, vylučuje užití § 43 pro „*dovolací řízení*“, je nutné jej v tomto smyslu považovat za pravidlo týkající se celého výše zmíněného úseku. Zákaz užití § 43 podle tohoto výkladu platí i pro úkony soudu prvního stupně při přípravě dovolacího řízení, a ten tak k nápravě vad nevyzývá. To, že „*dovolací řízení*“ v tomto celistvém pojetí probíhá i před soudem prvního stupně lze za užití jazykového výkladu také vyvodit např. ze znění § 241b odst. 3 věty druhé, která končí souslovím „*soud prvního stupně dovolací řízení zastaví*“, z čehož lze usuzovat, že i v této fázi se jedná o „*dovolací řízení*“.

Kromě toho, za speciální ustanovení, o kterých se důvodová zpráva výslovně zmiňuje, lze v tomto ohledu považovat také další ustanovení. Jak bylo uvedeno výše²⁶⁴, dovolatel musí v podání povinně vymežit rozsah, důvody a podmínky splnění přípustnosti dovolání. Pokud některá z těchto náležitostí v podání chybí, nebo je neúplná či nesrozumitelná, může být doplněna, dle § 241b odst. 3 věty první, pouze do konce zákonné dovolací lhůty. Stejně tak může dovolatel pouze do konce dovolací lhůty, dle § 242 odst. 4, uvedený rozsah a důvody dovolání měnit. A konečně, ustanovení § 243c odst. 1 říká, že pokud tyto vady nebyly odstraněny ve lhůtě uvedené v § 241b odst. 3, tedy do konce řádné dovolací lhůty, dovolací soud takové podání odmítne. Uvedené časové omezení pro nápravu vad, společně s vyloučením užití ustanovení § 43, je v obecné rovině produktem mimořádné povahy dovolacího řízení, která potlačuje některé běžné procesní postupy a klade důraz spíše na dispoziční zásadu, rychlost a hospodárnost řízení, právní jistotu účastníků. Právě s ohledem na tyto zásady byla uzákoněna povinnost právního zastoupení dovolatele²⁶⁵, aby se v dovolacím řízení soud nemusel zdlouhavě zabývat nápravou neodborně sepsaných dovolání. V případě existence povinnosti soudu prvního stupně činit výzvu k nápravě vad by takový postup byl v rozporu s uvedenými zásadami a ustanovení o povinnosti právního zastoupení by částečně postrádalo svůj smysl.

O správnosti tohoto názoru by mohl vypovídat i teleologický výklad dalších vyloučených ustanovení. Vyloučeno je pro dovolací řízení např. také užití ustanovení § 107a upravující

---

264 Viz subkapitulu č. 3.5

265 Viz subkapitulu č. 3.3

procesní nástupnictví na základě singulární sukcese. S ohledem na požadavek právní jistoty v tom, s kým se řízení vede a z toho vyplývající rychlosti řízení je zcela zřejmé, že výše zmíněné omezení platí nejen pro fázi řízení před dovolacím soudem, ale i pro přípravu řízení soudem prvního stupně. Z toho plyne jasný úmysl zákonodárce vyloučit z užití v celém dovolacím řízení všechna ustanovení taxativně vypočtená v § 243b.

b) Existuje ale i názor, dle kterého je vztah mezi ustanoveními § 241b odst. 1 a § 243b nutno vykládat jinak než na základě poměru speciality, a to proto, že každé z nich sleduje jiný účel. V rámci takového výkladu je dovolací řízení teoreticky rozděleno na dvě fáze, a to na řízení po podání dovolání probíhající před soudem prvního stupně (přípravná fáze), a na samotné „*dovolací řízení*“ probíhající před Nejvyšším soudem poté, co mu soud prvního stupně dovolání postoupí. Za takové situace by se na základě systematického uspořádání dotčené úpravy soud prvního stupně řídil ustanovením § 241b odst. 1 a byl tak povinen vyzývat dovolatele k doplnění podání, např. o chybějící vymezení dovolacího důvodu. Naopak, dovolací soud by se řídil ustanovením § 243b, a takovou výzvu by již nečinil.²⁶⁶

Takovému výkladu by pouze teoreticky mohla svědčit právě systematika umístění ustanovení § 243b, které se nalézá v sekci upravující „*řízení u dovolacího soudu*“ (§ 242 až § 243b) a podle výše zmíněné logiky by tedy mělo platit pouze pro tuto fázi řízení. Výše uvedená speciální ustanovení týkající se lhůt pro doplnění a změnu dovolání do konce řádné dovolací lhůty navíc nepřímou vylučují možnost soudu prvního stupně ve výzvě stanovit soudcovskou lhůtu pro nápravu vad a k výraznějším procesním průtahům by proto nemuselo docházet. Tento postup by znamenal zvýšení šance, že se před Nejvyšší soud budou dostávat materiálně i formálně perfektní dovolání, což by zvýšilo předvídatelnost rozhodování soudu a právní jistotu dovolatelů.

Nicméně, úmysl zákonodárce v současné právní úpravě dělit dovolací řízení na dvě fáze, a dle toho odvozovat práva a povinnosti daných soudů, nelze vyvodit z žádného relevantního zdroje. Navíc, výše zmíněné argumenty svědčící prvnímu z uvedených výkladů, nedávají za současné úpravy příliš prostoru k výkladu opačnému. Proti tomuto výkladu vystupuje i znění dřívější úpravy dovolání. Všechny novely OSŘ 1963, s účinností od počátku roku 1992 až do

---

266 K tomu více viz TRNĚNÁ., 2018, op. cit., s. 17-22

konce roku 2012, totiž výslovně vylučovaly užití některých ustanovení o řízení v prvním stupni pouze ve vztahu k „řízení u dovolacího soudu“²⁶⁷, a z jazykového hlediska proto výklad uvedený pod písm. b) mohl být teoreticky dovozen. Nicméně, pokud zákonodárce po letech určité podoby úpravy v novele č. 404/2012 Sb. změnil znění dotčeného ustanovení vylučující užití některých ustanovení pro „dovolací řízení“, je více než pravděpodobné, že tím chtěl pouze akcentovat aplikaci předmětného ustanovení pro řízení před oběma zainteresovanými soudy.

2. Výjimku z pravidla, dle kterého soud nevyzývá k nápravě vad, představuje existence nedostatku v podmínce povinného zastoupení dovolatele.²⁶⁸

Soud je v takové situaci naopak povinen vyzvat dovolatele, aby si zvolil právního zástupce a stanovit mu k tomu přiměřenou lhůtu.²⁶⁹ K prolomení zákazu užití § 43 (výzva k nápravě vad) však tímto postupem nedochází. Výzvu ke zhojení absence povinného právního zastoupení totiž soud činí, dle § 241b odst. 2, na základě obdobného užití ustanovení § 104 odst. 2, které z užití pro dovolací řízení vyloučeno není.

Nezvolil-li si dovolatel právního zástupce ve lhůtě mu stanovené, či nepožádá soud o ustanovení právního zástupce²⁷⁰, soud prvního stupně dovolací řízení, dle § 241b odst. 3 věty druhé, zastaví (což představuje třetí případ autonomního procesního rozhodnutí, viz subkapitola č. 3.6.1).

Nicméně, ani v tomto případě soud první instance k nápravě nedostatku nevyzývá v případě, kdy je dovolání opožděné; nebo je podáno osobou bez aktivní legitimace; nebo není přípustné dle § 238 (resp. také 238a).²⁷¹ Jedná se o případy, kdy lze bez úvahy Nejvyššího soudu objektivně určit, že jsou dané vady nezhojitelné, a proto není třeba vyvíjet snahu k jejich nápravě.

---

267 Např. § 243c OSŘ 1963 ve znění novely č. 519/1991 Sb. nebo ve znění novely č. 30/2000 Sb.

268 Viz subkapitulu č. 3.3

269 §241b odst. 2 ve spojení s § 104 odst. 2 OSŘ 1963

270 § 30 OSŘ 1963

271 241b odst. 2 za středníkem OSŘ 1963

3. Pokud soud prvního stupně dovolání neodmítne pro opožděnost nebo řízení nezastaví; a zároveň se mu nepodaří zhojit vady, bez jejichž odstranění nelze v řízení pokračovat; nebo dle jeho názoru dovolání podala osoba bez aktivní legitimace či je nepřipustné dle § 238 (resp. také 238a), postoupí po uplynutí dovolací lhůty věc Nejvyššímu soudu společně se zprávou o přípravě řízení.

S konečnou platností a závazností o přípustnosti dovolání totiž, dle ustanovení § 239 před středníkem, rozhoduje výlučně soud dovolací. Soud prvního stupně je zmocněn, dle § 239 za středníkem, posuzovat přípustnost pouze předběžně, co do objektivně seznatelných předpokladů, tedy nikoliv dle předpokladů obsažených v ustanovení § 237. Tímto předběžným posouzením logicky dovolací soud není vázán.²⁷²

4. V případě bezvadného (perfektního) dovolání soud prvního stupně rozešle dovolání všem dotčeným účastníkům řízení, zkontroluje úplnost obsahu spisu, případně učiní další potřebné úkony. Poté celý spis společně se zprávou o průběhu přípravy a prohlášením o včasnosti podání dovolání postoupí dovolacímu soudu.²⁷³

3.7 Řízení u dovolacího soudu

Po předložení věci Nejvyššímu soudu konečně dochází k samotnému řízení před dovolacím soudem, tedy k nejdůležitější fázi dovolacího řízení. Tento úsek dovolacího řízení má svá specifika, vyplývající z mimořádné povahy, resp. procesněprávních zásad, dovolání. Mezi tato specifika patří především částečná vázanost soudu dovolacím návrhem; účinky, které podání dovolání má, resp. může mít, na řízení nebo napadené rozhodnutí; podoba jednání dovolacího soudu; a způsoby rozhodování dovolacího soudu.

3.7.1 Vázanost soudu dovolacím návrhem

Nejvyšší soud je při přezkumu napadeného rozhodnutí vázán některými prvky, obsaženými v dovolacím návrhu tak, jak je vymezil sám dovolatel. Dle ustanovení § 242 odst. 1 a odst. 3 je Nejvyšší soud konkrétně vázán uvedeným rozsahem a důvody dovolání. Vázanost soudu

---

272 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 241b.

273 § 241b odst. 1 ve spojení s § 210

dovolacím návrhem je produktem zásady dispoziční a zásady projednací, jejichž působení je v rámci dovolání v pojetí mimořádného opravného prostředku zesíleno. To znamená, že o iniciaci ochrany subjektivních práv a vymezení předmětu dovolacího řízení se dle těchto zásad stará předně dovolatel a soud má pouze omezené možnosti, jak vymezený obsah dovolání překročit. Aby mohl být soud těmito aspekty vázán, má dovolatel předně povinnost je v podání uvést²⁷⁴, čímž naplní materiální předpoklady přípustnosti (definuje tzv. materiální jádro dovolacího řízení)²⁷⁵ a vymezí tak pomyslné mantinely pro rozhodovací činnost soudu. Vázanost rozsahem a důvody není absolutní, zákon v tomto ohledu upravuje určité výjimky.

1. Soud může dle OSŘ 1963 a ZŘS při přezkumu překročit dovolatelem vymezený rozsah v případě, že:
  - a) Na uvedeném výroku je závislý jiný výrok, který dovoláním napaden nebyl (např. rozhodnutí o nákladech odvolacího řízení)²⁷⁶;
  - b) Práva, jichž se dovolatel domáhá, se neoddělitelně dotýkají i práv dalších účastníků odvolacího řízení a výroků o nich (např. dovolání proti rozhodnutí o vypořádání podílového spoluvlastnictví);
  - c) Z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahů mezi účastníky (např. vypořádání spoluvlastnictví k nemovitosti)²⁷⁷;
  - d) Napadené rozhodnutí bylo vydáno v řízení, které lze dle zákona o zvláštních řízeních soudních, zahájit i bez návrhu (např. řízení o určení a popření otcovství).²⁷⁸

Překročení vymezeného rozsahu dovolání ve vztahu k uvedeným výjimkám je zároveň podmíněno tím, že dovolání bude v souvislosti s původně napadeným výrokem shledáno jako důvodné. Soud v takovém případě ale neposuzuje věcnou správnost souvisejících nenapadených výroků, ale pouze jejich vztah podmíněnosti s původně napadeným výrokem, a proto takové výroky nelze věcně změnit, ale pouze zrušit a vrátit příslušnému soudu k novému projednání.²⁷⁹

---

274 LAVICKÝ, 2016, op. cit., k § 241a odst. 2. Dále také viz subkapitolu č. 3.5.

275 TRNĚNÁ, 2018, op. cit., s. 65-66.

276 K pojmu „závislý výrok“ blíže viz subkapitolu č. 3.8.4.

277 § 242 odst. 2 písm a), b, c) OSŘ 1963

278 § 30 odst. 2 ZŘS, např. řízení o určení nebo popření otcovství dle § 418 odst. 2 ZŘS

279 DRÁPAL, 2009, op. cit., k § 242 odst. 2.

2. V případě dovolacího důvodu je Nejvyšší soud vázán výčtem právních otázek, které byly dle dovolatele posouzeny odvolacím soudem nesprávně. Odůvodnění toho, proč jsou dle dovolatele právní otázky posouzeny nesprávně, závazné není, a soud tuto otázku může posuzovat dle svého uvážení. Může proto nastat situace, kdy soud např. uzná, že napadená otázka hmotného nebo procesního práva byla odvolacím soudem vyložena mylně, nicméně z jiného důvodu, než uvedl dovolatel. I v takovém případě soud dovolání vyhoví.²⁸⁰

Důvod dovolání, uvedený v dovolacím návrhu jako výčet nesprávně posouzených právních otázek, nemůže Nejvyšší soud překročit nikdy. Nicméně, pokud Nejvyšší soud dovolání shledá ze všech hledisek jako přípustné, a zabývá se věcí samou, přihlédne dle ustanovení § 242 odst. 3 také ke zmatečnostním a dalším vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud je povinen takové vady brát v potaz z úřední povinnosti i v situaci, kdy nebyly dovolatelem vůbec uplatněny, což lze označit jako speciální výjimku z vázanosti soudu dovolacím návrhem, resp. důvodem. Pokud soud zjistí existenci takových vad, nadále se nezabývá vymezeným samostatným dovolacím důvodem a napadené rozhodnutí zruší.²⁸¹ Mezi tyto vady zmatečnosti patří např. situace, kdy o odvolání věcně rozhodoval dříve vyloučený soudce nebo přísedící²⁸². K jiným než zmatečnostním vadám tohoto druhu patří např. situace, kdy by odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně, ačkoliv odvolání proti němu by bylo podáno opožděně²⁸³.

Z judikatury Nejvyššího soudu dále plyne, že pokud má soud zmatečnost dovoláním napadeného rozhodnutí zohlednit, musí vada vyplývat z obsahu spisu, jelikož soud není v rámci dovolacího řízení oprávněn provádět dokazování ke zjištění takové skutečnosti.²⁸⁴

Existuje také názor, který přistupuje k pravidlu vázanosti soudu vymezeným dovolacím důvodem kriticky. Dle tohoto názoru pravidlo vázanosti nesvědčí účelu rozhodovací činnosti

---

280 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 242 odst. 3.

281 § 243e odst. 1. Dále DRÁPAL, 2009, op. cit., k § 242 odst. 3.

282 § 229 odst. 1 písm. e) OSŘ 1963

283 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 242 odst. 3.

284 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 59/2005. Dále také SVOBODA, 2014, op. cit., s. 413.

Nejvyššího soudu, kterým je především sjednocování výkladu základních právních otázek soudů nižších instancí (tzv. prospektivní funkce rozhodování). V rámci dovolacího řízení totiž někdy nastává situace, kdy Nejvyšší soud v rámci zkoumání přípustnosti dovolání sám zjistí, že některá právní otázka byla posouzena chybně, nicméně je nucen dovolání zamítnout dle § 243d odst. 1 písm. a), jelikož posouzení dotčené právní otázky nebylo dovolatelem vůbec napadeno. Pokud se navíc jedná o otázku s významovým přesahem do rozhodovací praxe soudů nižších stupňů, je dovolací soud zákonem odstřížen od jakékoliv možnosti tuto otázku zodpovědět, resp. poskytnout její výklad.²⁸⁵

3. Předpoklady přípustnosti a dovolací návrh

Užitím logického argumentu a *contrario* ve vztahu k ustanovení § 242 odst. 1 a odst. 3 lze naopak dovodit, že uvedenými předpoklady přípustnosti a dovolacím návrhem soud vázán není. Především v otázce dovolacího návrhu je Nejvyšší soud vázán zákonnými způsoby rozhodování dovolacího soudu²⁸⁶, které dovolatel návrhem nemůže nijak omezit ani rozšířit.²⁸⁷ Z toho vyplývá, že chybně uvedené předpoklady přípustnosti a dovolací návrh nejsou stíženy žádným procesním důsledkem. Na druhou stranu, jejich úplná absence, stejně tak jako u rozsahu a důvodů, je stížena odmítnutím dovolání dle § 243c odst. 1.²⁸⁸

3.7.2 Účinky dovolání

1. Centralizovaný devolutivní účinek dovolání

Dle § 10a je k řízení o dovolání výlučně funkčně příslušný Nejvyšší soud. Až na výjimky má tedy dovolání centralizovaný devolutivní účinek. To znamená, že ať už se odvolací řízení vedlo před kterýmkoliv soudem (krajským či vrchním), dovolací řízení se vždy vede a o dovolání definitivně rozhoduje vždy pouze jediný nadřízený soud, a to Nejvyšší soud. Centralizovaný devolutivní účinek napomáhá naplňovat již několikrát zmíněný úkol dovolacího soudu, kterým je sjednocování rozhodovací praxe civilních soudů.

---

285 DAVID, L. Má být dovolací přezkum limitován uplatněnými dovolacími důvody? *Právní rozhledy*. 2010, č. 10, s. 372-374. ISSN 12106410.

286 Viz subkapitulu č. 3.8.

287 WINTEROVÁ, 2018, op. cit., s. 554. Dále viz subkapitulu č. 1.3.

288 LAVICKÝ, 2016, op. cit., k § 241a.

Nicméně nelze tvrdit, že devolutivní účinek má každé učinění procesního úkonu podání dovolání. Pokud je totiž dovolání podáno opožděně, nebo dovolatel nezaplatil soudní poplatek, nebo si ve lhůtě nezvolil právního zástupce, soud prvního stupně dovolání odmítne nebo řízení zastaví.²⁸⁹ Za takové situace se řízení o dovolání před Nejvyšší soud vůbec nedostane a dovolání z faktického pohledu devolutivní účinek nemá.²⁹⁰

Devolutivní účinek se také může týkat pouze části napadeného rozhodnutí. Děje se tak za předpokladu, že dovolatel napadl pouze některý z výroků, který je na nenapadených výrociích nezávislý a zároveň dovolací soud není vázán dovolacím návrhem.²⁹¹

2. Suspenzivní účinek dovolání

Z dovolání v pojetí mimořádného opravného prostředku vyplývá, že jím napadané rozhodnutí je již vždy v právní moci, a případně je i vykonatelné. To znamená, že takové rozhodnutí je považováno za konečné, závazné a nezměnitelné (právní moc), a pokud povinnosti v něm obsažené nejsou doborovlně splněny ve lhůtě k tomu určené, oprávněné osoby se mohou výkonu svých práv domáhat prostřednictvím státního donucení (vykonatelnost). Za takové situace zásadně není žádoucí, aby byly samotnému procesnímu úkonu podání dovolání zákonem přiznány automatické suspenzivní účinky, a tím narušena právní jistota účastníků předchozího řízení. Existují však situace, kdy požadavek na zachování právní jistoty dotčených osob je převážen nutností zamezit nepříznivým následkům výkonu práv či trvání na existenci práv obsažených v pravomocném, resp. vykonatelném rozhodnutí. Splnění povinnosti nebo realizace práva by totiž musely být komplikovaně navraceny či uváděny v předešlý stav, pokud by pravomocná a vykonatelná rozhodnutí, ze kterých tato práva a povinnosti plynuly, byla později zrušena či změněna rozhodnutím dovolacího soudu. Ochrana účastníků řízení je v tomto smyslu realizována ustanovením § 243, dle kterého může dovolací soud před tím, než učiní rozhodnutí o dovolání, odložit vykonatelnost nebo právní moc napadeného rozhodnutí.

To, že samotné učinění procesních úkonů podání dovolání žádné suspenzivní účinky nemá, plyne především ze samotného znění ustanovení § 243, které říká, že dovolací soud „*může*“

---

289 Viz subkapitolu č. 3.6.1.

290 SVOBODA, 2014, op. cit., s. 415.

291 BUREŠ, 1994, op. cit., s. 48.

odložit vykonatelnost nebo právní moc, což vyjadřuje možnost budoucí diskrece Nejvyššího soudu. Tento závěr potvrzuje i judikatura Nejvyššího soudu, která k tomu dodává, že podání dovolání není ani důvodem pro automatický odklad výkonu rozhodnutí v rámci řízení o výkonu rozhodnutí dle § 266 bez dalšího.²⁹²

Specifickým předpokladem pro výběr mezi odkladem vykonatelnosti nebo právní mocí je povaha práv a povinností, které napadené rozhodnutí dotčeným osobám ukládá. Vykonatelnost může být odložena pouze tam, kde napadené rozhodnutí ukládá dotčené osobě splnění nějaké povinnosti, která může být fakticky vynucena (vykonání formou soudního výkonu rozhodnutí nebo exekucí). Může se jednat např. o povinnost zaplatit kupní cenu, vyklidit nemovitost apod. Není vyloučeno, aby soud u rozhodnutí této povahy odložil na místo vykonatelnosti právní moc. Stane se tak za situace, kdy podle uvážení soudu nebude odklad vykonatelnosti dostačující. Pokud uložená povinnost byla již dříve splněna povinným dobrovolně, nelze vykonatelnost rozhodnutí odložit.

Od počátku roku 1992 do konce roku 2013 bylo možné odložit pouze vykonatelnost, což vylučovalo z ochrany osoby, jimž rozhodnutí žádnou vynutitelnou povinnost neukládalo. Jednalo se například o případy rozhodnutí o určení vlastnictví, popření nebo určení otcovství apod., kde by odklad vykonatelnosti logicky k ochraně práv účastníků nevedl, jelikož podstata práv nespočívá v možnosti jejich vynucení, ale pouze v jejich existenci. Ochrana účastníků řízení byla v takových případech nevyhovujícím způsobem řešena prostřednictvím předběžného opatření, o kterém rozhodoval soud prvního stupně (dnes upraveným v § 74 a násl.). Tento deficit rovnosti před zákonem a práva na spravedlivý proces byl zhojen až zákonem č. 404/2012 Sb., který do OSŘ 1963 vtělil také možnost odložit právní moc napadeného rozhodnutí vztahující se právě na rozhodnutí tohoto druhu.²⁹³

Není možné, aby soud odložil vykonatelnost a právní moc rozhodnutí zároveň, vždy si musí vybrat pouze jednu „nebo“ druhou možnost, a pokud jsou k ochraně práv dostačující obě, má přednost odklad vykonatelnosti. Pravidlo vyplývá ze samotného účelu ustanovení § 243, což je

---

292 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.6.1996, sp. zn. 2 Cdon 336/1996, které je dále promítnuto např. do usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2010, sp. zn. 20 Cdo 5194/2008.

293 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb, k bodům č. 50 až 51, k § 243.

ochrana práv účastníků předchozího řízení. Proto pokud postačí k ochraně práv odložit vykonatelnost rozhodnutí, má takové řešení přednost před odložením právní moci, kterým by došlo k výraznějšímu zásahu do právní jistoty účastníků.²⁹⁴ Nicméně o zásadní zásah do právní jistoty účastníků předchozího řízení se jedná v obou případech, a proto lze k jakémukoliv z postupů dle § 243 přistoupit pouze ve výjimečných případech. Kromě již výše uvedených aspektů, předpoklady pro odklad vykonatelnosti a právní moci plynou ze zákona, z povahy práv a povinností obsažených v rozhodnutí a z judikatury Ústavního a Nejvyššího soudu.²⁹⁵

- a) O možném suspenzivním účinku dovolání může rozhodnout dovolací soud buď na návrh dovolatele, nebo z vlastní iniciativy, pokud shledá naplnění podmínek pro takový postup.²⁹⁶

Stejně jako dovolání samotné, i tento návrh dovolatele na odklad musí být náležitě odůvodněn. Navrhovatel musí především uvést, jaká konkrétní újma mu hrozí v případě, že jeho návrhu nebude vyhověno (viz předpoklad újmy pod písm. c). Návrh může být podán, respektive o suspenzivních účincích může být rozhodnuto v jakékoliv fázi dovolacího řízení, tedy od podání dovolání (i současně s ním) až do vynesení konečného rozhodnutí o něm.²⁹⁷

- b) Dalším předpokladem pro možnost odkladu vykonatelnosti nebo právní moci je existence způsobilého dovolání. Způsobilé je takové dovolání, které dle předběžného posouzení soudem prvního stupně a konečného posouzení dovolacím soudem, splňuje materiální i formální předpoklady přípustnosti a je možné jej projednat věcně. Nejsou-li takové předpoklady splněny, dojde k odmítnutí dovolání nebo zastavení řízení a o suspenzivních účincích již není třeba rozhodovat.

- c) Jediným zákonem zmíněným předpokladem přiznání suspenzivního účinku je buď existence hrozby závažné újmy, která by dovolateli byla způsobena, pokud by došlo k neprodlenému výkonu napadeného rozhodnutí nebo exekuci (odklad vykonatelnosti - §243 písm. a); nebo existence hrozby právům dovolatele (odklad právní moci - § 243 písm. b).

---

294 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243.

295 Předpoklady zohledněné v následujících bodech jsou shrnutím usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2017, sp. zn. 29 Cdo 78/2016. Příslušná judikatura ÚS je uvedena níže.

296 K vyslovení suspenzivních účinků dovolání bez návrhu však příliš často nedochází.

297 JIRSA, 2019, op. cit., k § 243.

O konkrétních příkladech zákon mlčí. Odborná literatura za rozhodující faktory v tomto smyslu považuje např. možnost „vratnosti“ stavu, pokud bude dříve vykonané rozhodnutí zrušeno; majetkové poměry povinného; nebo osoba oprávněného (např. její solventnost.)²⁹⁸ Na základě logické úvahy se např. může jednat o situace, kdy by původně oprávněný musel vrátet vysokou kupní cenu věci, ačkoliv by těmito prostředky už sám nedisponoval a z okolností by bylo zřejmé, že ani disponovat nebude. Obdobně by např. vlastník nemovitosti, zapsaný do katastru nemovitostí na základě pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu určující vlastnické právo k ní, dotčenou nemovitost zbořil, načež by došlo ke zrušení předmětného rozhodnutí.

d) Pokud soud přizná jeden z odkladných účinků, nesmí tento postup nikdy zasáhnout do právních poměrů třetích osob. U odkladu právní moci se jedná o výslovnou zákonnou podmínku (§ 243 písm. b); pro odklad vykonatelnosti tuto podmínku dovozuje výše zmíněná judikatura Nejvyššího soudu.²⁹⁹

Jedná se o užší pojetí ochrany třetích osob, která je pro dovolací řízení jako celek poskytnuta ustanovením § 243g odst. 2, které vylučuje, aby právní poměry třetích osob (tedy někoho jiného než účastníků předchozího řízení) byly negativně dotčeny v případě, že dovolací soud zruší či změní původní rozhodnutí ve věci samé.³⁰⁰

e) Dalším společným předpokladem přiznání suspenzivních účinků je pravděpodobnost, že dovolání bude úspěšné, což by mělo alespoň částečně vyplývat z obsahu spisu. Ačkoliv tímto myšlenkovým postupem soud nepředjímá pozdější rozhodnutí ve věci samé, je na místě tento aspekt vzít v úvahu dříve, než bude zasaženo do právní jistoty dotčených osob.

f) Judikatura Ústavního soudu dále na Nejvyšší soud klade určité procesní požadavky. Předně má dovolací soud povinnost o návrhu na přiznání suspenzivních účinků vynést rozhodnutí (ve formě usnesení), a to bez zbytečného odkladu, popřípadě i neprodleně. Usnesení má vydat i v případě, že suspenzivní účinky nepřiznává. Své rozhodnutí musí také náležitě

---

298 Ibid. K § 243.

299 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2017, sp. zn. 29 Cdo 78/2016.

300 Ibid.

odůvodnit. O návrhu nemusí činit samostatné rozhodnutí pouze v případě, že o něm v přiměřené době rozhodne v rámci rozhodnutí ve věci samé.

Ústavní soud tím reagoval na praxi Nejvyššího soudu, který v případě negativního posouzení předpokladů pro přiznání suspenzivních účinků o tomto svém závěru nevydával žádné rozhodnutí, ani o něm jinak navrhovatele neinformoval. Takový postup byl shledán v rozporu se zásadou enumerativnosti veřejnoprávních pretencí (čl. 2 odst. 3 Ústavy), ze které mimo jiné plyne povinnost soudu výslovně rozhodnout o každém učiněném návrhu.³⁰¹

g) Specifické jsou také následky případného nabytí právní moci rozhodnutí přiznávajícího některý ze suspenzivních účinků.

V případě odkladu vykonatelnosti nelze pokračovat v již nařízeném výkonu rozhodnutí nebo exekuci nařízených na základě napadeného rozhodnutí a výkon rozhodnutí musí být dle § 266 odst. 2 odložen. Přiznání suspenzivních účinků sice nebrání, aby byl dosud nezahájený výkon rozhodnutí nařízen, nicméně, i tomto případě v něm nelze pokračovat a musí být odložen. V případě odkladu právní moci již není napadené rozhodnutí pro své adresáty závazné.³⁰²

h) Společným faktorem je také trvání odkladu vykonatelnosti nebo právní moci, pokud je o něm soudem rozhodnuto kladně.

Běžnou praxí je, že rozhodnutí o účincích dovolání neuvádí konkrétní dobu, po kterou je vykonatelnost nebo právní moc odložena. V takovém případě suspenzivní účinky začínají od právní moci rozhodnutí o nich a končí právní mocí rozhodnutí dovolacího soudu, kterým končí samotné dovolací řízení. Ačkoliv se tak v praxi děje spíše výjimečně, může soud v usnesení stanovit, že suspenzivní účinky dovolání skončí již dříve. Soud zároveň své usnesení může zrušit, pokud dojde k závěru, že předpoklady k odkladu vykonatelnosti nebo právní moci už nejsou naplněny.³⁰³ Proti usnesení o odkladných účincích dovolání se nelze bránit žádným

---

301 Nález Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16.

302 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243.

303 JIRSA, 2019, op. cit., k § 243.

opravným prostředkem, jelikož rozhodnutí nesplňuje požadavky na způsobilý předmět odvolání ani dovolání.³⁰⁴

Závěrem je nutné zmínit, že jedním z témat, mezi odbornou veřejností nejvíce rezonujícím, je možná změna povahy dovolání z mimořádné na řádnou. V takovém případě by institut odkladu právní moci (resp. i vykonatelnosti) vyplýval přímo ze zákona, a byl spojen se samotným procesním úkonem podání dovolání. O tom, zda by takové pojetí bylo vhodným řešením pro úpravu dovolání, pojednávají následující kapitoly této práce.

3.7.3 Dovolací jednání

Dle § 243a odst. 1 dovolací soud rozhodne o dovolání zpravidla bez jednání. Považuje-li to za potřebné, nařídí k projednání dovolání jednání.

Jak již bylo řečeno, dovolací soud se zabývá výhradně přezkumem právních otázek týkajících se napadeného rozhodnutí, resp. řízení, které jeho vydání předcházelo. Jelikož tyto otázky posuzuje dle stavu věci, jaký panoval v době vydání napadeného rozhodnutí a v dovolání není dovolatel oprávněn uvádět nové skutečnosti nebo důkazy, je také vyloučena možnost dovolacího soudu provádět dokazování (a to ani o zmatečnostních, ani jiných vadách, ke kterým soud za splnění určitých podmínek přihlíží z úřední povinnosti). O právních otázkách je rozhodováno především na základě studia procesního spisu, který by měl pro potřeby rozhodnutí o dovolání obsahovat všechny potřebné skutečnosti a informace, kromě dovolání samotného např. vyjádření protistran apod. Na rozdíl od řízení před soudem první a druhé instance, u většiny dovolacích řízení výše zmíněné aspekty dovolují potlačit běžné procesní zásady ústnosti, bezprostřednosti a kontradiktornosti, a to ve prospěch zásady procesní ekonomie, rychlosti řízení a z toho plynoucí právní jistoty účastníků řízení. Za takové situace není třeba, aby bylo ve všech dovolacích řízeních nařizováno ústní jednání ve věci, namísto kterého proběhne řízení bez jednání v podobě neveřejného zasedání soudního senátu.³⁰⁵

Nicméně okolnosti umožňující provést řízení bez jednání nejsou dány vždy, a proto je zákonem umožněno v odůvodněných případech jednání nařídít. Odůvodněným případem může

---

304 § 201, § 236 odst. 1 a § 237 OSŘ 1963 a contrario. Dále také LAVICKÝ, 2016, op. cit., k § 243.

305 DZ k zákonu č. 238/1995 Sb, komentář k bodům 24-35, k § 243a. Také viz subkapitolu č. 2.6.

být např. situace, kdy by dovolací soud na základě svého volného uvážení v otázce výkladu relativně neurčité právní normy (např. určení míry spoluzavinění poškozeného), napadené rozhodnutí změnil. Změna rozhodnutí provedená při řízení bez jednání by mohla znamenat porušení práva na spravedlivý proces jednoho z účastníků řízení, a to potlačením zásady kontradiktornosti a z toho plynoucí zásady procesní rovnosti stran.³⁰⁶

Jednání je také možné nařídit v případě, že je třeba, aby dovolatel upřesnil právní argumentaci uvedenou v dovolání; nebo za situace, kdy je žádoucí, aby soud účastníky řízení seznámil s obsahem rozhodnutí dříve, než by se tyto informace dostali k širší veřejnosti (např. prostřednictvím médií).³⁰⁷

Nařídí-li dovolací soud jednání, postupuje obdobně podle ustanovení § 215 a § 216 odst. 3. Tato ustanovení upravují pravidla pro předvolání účastníků a průběh samotného nařízeného jednání. Pokud se účastníci k řízení nedostaví, není to důvodem k přerušení řízení. Postup ve formě přerušení řízení by byl v rozporu s mimořádnou povahou dovolání, která klade důraz na rychlost řízení.³⁰⁸ Ať už je soud jednání nařídí nebo rozhodne při neveřejném zasedání, rozsudek je dle ustanovení § 156 nutné vždy vyhlásit veřejně.

3.7.4 Další pravidla dovolacího řízení

Jako je tomu ve většině procesních předpisů, pravidla upravující určité postupy v řízení před soudem první či druhé instance se shodují s pravidly pro řízení o dalších opravných prostředcích. Jde především o obecně uplatnitelná pravidla, např. procesní postavení účastníků řízení, doručování apod.³⁰⁹ Není proto nutné výslovně uvádět opakující se pravidla u jednotlivých opravných prostředků, ale postačí odkaz na jejich obdobné nebo přiměřené užití. Takový postup je zvolen i pro dovolání v OSŘ 1963, kde ustanovení § 243b říká, že pro dovolací řízení platí „*přiměřeně*“ ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, není-li zákonem stanoveno jinak.³¹⁰

---

306 Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2017, sp. zn. IV. ÚS 216/16. Dále také SVOBODA, K. Aktuální otázky poučovací povinnosti soudu a koncentrace. *Soudní rozhledy*. 2017, č. 4. s. 310-314. ISSN 12114404.

307 JIRSA, 2019, op. cit., k § 243a.

308 DRÁPAL, 2009, op. cit., k § 243a.

309 Ibid. K § 243b

310 Tato ustanovení jsou výslovně zohledněna v příslušných subkapitolách této práce.

„Jinak“ v první řadě stanovuje sama druhá část ustanovení § 243b, která výslovně vylučuje pro dovolací řízení použití ustanovení § 43 (výzva soudu k nápravě vad podání); § 92 (přípuštění nebo záměna účastníka řízení); § 95 (změna návrhu na zahájení řízení); § 96 (zpětvzetí žaloby); § 97 a § 98 (vzájemný návrh); § 99 (uzavření soudního smíru); § 107a (singulární sukcese). Ačkoliv obsah toho, co je vyloučeno z ustanovení jasně vyplývá, problém může představovat jeho systematické zařazení. Z něj nemusí být zcela jasné, zda je užití vyjmenovaných pravidel vyloučeno pro celé dovolací řízení, či pouze pro jeho část.³¹¹ Z tohoto pohledy by proto bylo vhodné zařadit pravidlo o přiměřeném užití jiných ustanovení mezi úvodní ustanovení části čtvrté, hlavy třetí OSŘ 1963.

„Jinak“ dále stanovují některá ustanovení upravující pravidla výlučně pro dovolací řízení, což je vlastně logickým doplněním vyloučených obecných pravidel dle § 243b, která bylo v některých případech třeba nahradit speciální úpravou. Mezi taková speciální pravidla patří např. ustanovení a § 241b odst. 2 odst. 3, § 242 odst. 4, § 243c odst. 1, upravující postup soudu v dovolacím řízení při výskytu určitých vad dovolání a změny dovolacího návrhu, což je reakcí na vyloučení užití § 43 a § 95.³¹²

Dle § 241b odst. 1; § 243a odst. 2; § 243c odst. 3; § 243g odst. 1 se dále v dovolacím řízení „*obdobně*“ užití i některá pravidla pro řízení před odvolacím soudem. Jde např. o § 208 (odmítnutí dovolání soudem prvního stupně pro opožděnost); § 209 (odstranění vad dovolání soudem prvního stupně); § 210 (další povinnosti soudu prvního stupně); § 215 a § 216 odst. 3 (průběh nařízeného jednání); § 218 písm. b) (odmítnutí dovolání Nejvyšším soudem pro chybějící aktivní legitimaci); § 218a (odmítnutí dovolání dovolacím soudem pro opožděnost); § 224 odst. 1 odst. 2 (rozhodnutí o nákladech řízení); § 225 (doručení rozhodnutí); § 226 (vázanost právním názorem).

---

311 Viz subkapitoly č. 3.6.1 a č. 3.2.4

312 Ibid.

Ačkoliv to zákon výslovně nevylučuje, užití některých pravidel pro řízení před nižšími instancemi je vyloučeno samotnou povahou dovolacího řízení. Jde např. o vyloučení ustanovení o dokazování, které v řízení o dovolání nelze neprovádět.³¹³

3.8 Rozhodnutí o dovolání

Práva a povinnosti účastníků dovolacího řízení, resp. průběh řízení, jsou upravovány pomocí rozhodnutí soudu. Ta mohou mít v řízení o dovolání buď povahu procesní (odmítnutí dovolání; zastavení dovolacího řízení), nebo meritorní (zamítnutí dovolání, změna nebo zrušení napadeného rozhodnutí). Některá procesní rozhodnutí může učinit kromě Nejvyššího soudu také soud první instance, meritorně může rozhodnout pouze soud dovolací. Poté, co je dovolacímu soudu dovolání předloženo, nejdříve zkoumá přípustnost a jiné náležitosti dovolání³¹⁴, načež případně učiní některé z procesních rozhodnutí. V případě, že soud neshledá podmínky k odmítnutí dovolání nebo zastavení řízení, je dovolání věcně projednatelné a v takovém případě soud později učiní některé z meritorních rozhodnutí, kterým dovolací řízení zároveň ukončí.

Pro úplnost je třeba dodat, že pokud je dovolání shledáno ze všech hledisek přípustným a tříčlenný senát Nejvyššího soudu dojde při věcném přezkumu k právnímu názoru, odlišnému od názoru již dříve vyjádřenému Nejvyšším soudem (tedy pokud byla přípustnost založena dle § 237 na výskytu neustálené judikatury Nejvyššího soudu, nebo ustálené judikatury, kterou je nutné přehodnotit³¹⁵), postoupí věc velkému senátu Nejvyššího soudu. V případě otázek procesního práva je tento postup aplikován pouze pokud se dle tříčlenného senátu jedná o otázku zásadního právního významu. Ani jeden z těchto postupů nelze aplikovat v případě, že je dotčená právní otázka již řešena prostřednictvím stanoviska Nejvyššího soudu.³¹⁶

Ať už dovolací soud učiní jakékoliv rozhodnutí, kterým se dovolací řízení končí, práva a povinnosti v něm obsažené mají právní účinky vůči adresátům až okamžikem doručení tohoto rozhodnutí účastníkům řízení, kdy dochází k nabytí jeho právní moci.³¹⁷

---

313 Viz subkapitulu č. 3.7.3. Dále viz SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243b.

314 Viz subkapitulu č. 3.5

315 Viz subkapitulu č. 3.2.2.

316 § 20 zákona o soudech a soudcích. Dále také PAVLIŠ, 2016, op. cit., s. 158.

317 K nabytí právní moci rozhodnutí viz § 159 a násl. OSŘ 1963

3.8.1 Odmítnutí dovolání

Pokud již dříve nedojde k odmítnutí dovolání soudem prvního stupně³¹⁸, může tak učinit dovolací soud a dovolací řízení tím ukončit. Dle § 243c odst. 1 tak učiní, pokud dovolání:

1. Je nepřipustné;

Dovolání je nepřipustné, pokud napadá rozhodnutí, které je z dovolacího přezkumu zákonem vyloučeno. Především se jedná o rozhodnutí vypočtená v § 238 a rozhodnutí, u nichž lze nepřipustnost dovolání dovodit z § 236 odst. 1, resp. 238a za použití logického argumentu a *contrario*.³¹⁹ Dále je dovolání nepřipustné, pokud nesplňuje jeden z předpokladů vyjmenovaných v ustanovení § 237.

Pro posouzení přípustnosti dovolání, především podle § 237, je rozhodující stav, který panuje v době, kdy dovolací soud o přípustnosti dovolání rozhoduje. V době po podání dovolání, do doby posouzení jeho přípustnosti totiž může dojít ke změně okolností tak, že se původně přípustné dovolání stane nepřipustným a naopak. K tomu dojde např. za situace, kdy doposud nezodpovězenou právní otázku Nejvyšší soud v mezidobí vyřeší v rámci jiného řízení; nebo ustálenost výkladu některé právní otázky je narušena novým názorem Nejvyššího soudu v jiném řízení; a podobně.³²⁰ Naopak je tomu u rozhodování ve věci samé, kdy je pro úvahy dovolacího soudu rozhodující stav, který panoval v době vydání napadeného rozhodnutí.³²¹

2. Trpí obsahovými vadami, při jejichž existenci nelze v řízení pokračovat.

Dovolání trpí takovými vadami, pokud v něm zcela chybí některá z obligatorních náležitostí, a to obecné identifikační údaje dle § 42 odst. 4; rozsah dovolání; vymezení důvodů dovolání; předpoklady splnění podmínek přípustnosti; nebo dovolací návrh.³²²

3. Je zjevně bezdůvodné

---

318 K tomu blíže viz subkapitola č. 3.6.1

319 PAVLIŠ, 2016, op. cit., s. 153-160.

320 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 237.

321 Viz subkapitulu č. 3.9.2

322 V subkapitulu č. 3.5

Dovolání je zjevně bezdůvodné, pokud je shledáno jako přípustné, nicméně z jeho obsahu na první pohled vyplývá, že není nutné, aby bylo projednáváno věcně, a to jak z pohledu ochrany práv dovolatele, tak z pohledu sjednocování rozhodovací praxe. Takový výklad pojmu zjevné bezdůvodnosti poskytuje důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým byla tato možnost původně do OSŘ 1963 zavedena.³²³

Obdobně, v současném pojetí pojmu „zjevná bezdůvodnost“, opětovně vtěleného do právní úpravy zákonem č. 296/2017 Sb., by se mělo jednat o případy dovolání zjevně nadbytečných, opakovaných či zcela neodůvodněných, ze kterých je zřejmé, že dochází ke zneužití tohoto opravného prostředku.³²⁴ Odborná literatura dovozuje, že dovolání bude tímto způsobem odmítáno v případech, kdy se dovolání zcela míjí s podstatou věci nebo jsou použity v dovolacím řízení neuplatnitelné argumenty, např. zpochybnění důvodů pro nepřiznání osvobození od soudních poplatků.³²⁵

Ve starší i novější judikatuře je konkrétním důvodem pro odmítnutí zjevně bezdůvodného dovolání situace, kdy je napadáno rozhodnutí odvolacího soudu, jehož závěry zcela odpovídají („zjevně“ / „na první pohled“) ustálené judikatuře Nejvyššího soudu.³²⁶ Běžným případem zjevné bezdůvodnosti je také stav, kdy kvůli okolnostem vyskytnuvším se po zahájení dovolacího řízení, přezkum určité právní otázky pozbývá významu. Šlo např. o situaci, kdy dovolání proti rozhodnutí o procesním nástupnictví (singulární sukcesi) do řízení o vyklizení pozemku se stalo zjevně bezdůvodným, jelikož než došlo k samotnému dovolacímu řízení, původní žaloba byla vzata zpět.³²⁷

Odmítnutí dovolání pro zjevnou bezdůvodnost bylo původně do právní úpravy dovolání zahrnuto zákonem č. 30/2000 Sb., s cílem zamezit zbytečným průtahům řízení. Věcné projednání zjevně bezdůvodného dovolání by totiž pravděpodobně vedlo k zamítnutí dovolání, a proto bylo na místě takovou situaci vyřešit již dříve prostřednictvím procesního rozhodnutí.

---

323 DZ k zákonu č. 30/2000 Sb., k poznámkám č. 324 až 327 (§ 242b).

324 DZ k zákonu č. 296/2017 Sb., ve znění pozměňovacích návrhů

325 JIRSA, 2019, op. cit., k § 243c.

326 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 30 Cdo 4099/2013. Dále také usnesení nejvyššího soudu ze dne 17.6.2019, sp. zn. 32 Cdo 1247/2019.

327 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2006, sp. zn. 22 Cdo 3219/2006.

Zákonem č. 404/2012 Sb. byla možnost odmítnutí dovolání pro zjevnou bezdůvodnost z OSŘ 1963 vyjmuta. O tom, proč se tak stalo, důvodová zpráva mlčí. Jelikož význam pojmu „zjevná bezdůvodnost“ je značně nejasný, je možné, že ve snaze zákonodárce dostát požadavkům jasnosti a předvídatelnosti zákonné úpravy, artikulovaných ve výše zmíněném derogačním Nálezu ÚS 29/11, bylo pojmuto za vhodné předmětnou část ustanovení odstranit. Dle některých názorů se může jednat pouze o mezeru v zákoně způsobenou nedopatřením zákonodárce.³²⁸

Odmítnutí pro zjevnou bezdůvodnost bylo do právní úpravy dovolání poměrně záhy vráceno, a to zákonem č. 296/2017 Sb., což svědčí spíše tomu, že se jednalo o nechtěné opomenutí. Nicméně, původní návrh novelizačního zákona, ani původní důvodová zpráva k němu se znovuzavedením možnosti takového postupu vůbec nepočítaly. Ustanovení § 243c odst. 1 dostalo aktuální podobu až pozměňovacím návrhem v rámci legislativního procesu.³²⁹ Z upravené důvodové zprávy k zákonu č. 296/2017 Sb. ve znění pozměňovacích návrhů vyplývá, že primárním účelem znovuzavedení této možnosti je snížit časové náklady dovolacího soudu, které vyplývají z věcného projednávání zjevně bezdůvodných dovolání, jelikož takový stav jde proti zásadám efektivity a hospodárnosti řízení.

Návrat tohoto ustanovení do právní úpravy nezůstal bez odezvy odborné veřejnosti. Již v připomínkovém řízení se vůči němu kriticky vymezila Česká advokátní komora (dále jen „ČAK“), která ho nazvala nevhodným a nesystémovým. Než soud shledá dovolání zjevně bezdůvodným, je totiž dle ČAK nutné, aby se s ním seznámili a předběžně ho zhodnotili všichni členové dovolacího senátu. Jediným faktorem odbřemenění Nejvyššího soudu je tak při výše zmíněném postupu pouze možnost usnesení o odmítnutí pouze stručně odůvodnit (dle § 243f odst. 3), což nepředstavuje žádné zásadní zkrácení řízení. Naopak, takový postup narušuje právní jistotu účastníků řízení, kdy i u přípustných dovolání není zřejmé, zda budou projednána věcně, a zda byl v případě odmítnutí pro zjevnou bezdůvodnost naplněn požadavek vyčerpání všech dostupných opravných prostředků ve vztahu k ústavní stížnosti. Konečným následkem může být zvýšený nápad ústavních stížností na ÚS, který bude suplovat rozhodovací činnost Nejvyššího soudu. Pokud navíc ÚS následně rozhodnutí zruší a věc vrátí k novému projednání, bude to

---

328 Viz PAVLIŠ, 2016, op. cit., s. 165 - 166.

329 Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna (2013-2017), Sněmovní tisk č. 987/2, Bod 7, odst. 2. [online]. [cit. 1.5.2020]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=987&ct1=2>>.

představovat mnohem zásadnější zásah do právní jistoty a časových, resp. finančních nákladů všech dotčených stran.³³⁰

Existují také obavy, že odmítání dovolání pro zjevnou bezdůvodnost bude možné zneužívat k obcházení předpokladů přípustnosti stanovených v § 237. „Zjevná bezdůvodnost“ je totiž značně nejasným pojmem a mohlo by docházet k ohýbání jeho výkladu pro potřeby odbřemenění Nejvyššího soudu. Možnosti takového zneužití svědčí i to, že na rozdíl od přípustnosti dle § 237, kde je při nesplnění předpokladů k odmítnutí třeba souhlas všech členů tříčlenného dovolacího senátu, u zjevné bezdůvodnosti postačí pouze souhlas většiny z nich.³³¹

Lze říci, že pojem „zjevná bezdůvodnost“ se možnostmi rozličného a nepředvídatelného výkladu blíží problematickému prvku dřívější právní úpravy v podobě rozhovávání o přípustnosti dovolání na základě „zásadního právního významu“ posuzované otázky, který ÚS již dříve z právního řádu vyjmul.³³² V budoucích úpravách by proto měl pojem „zřejmá bezdůvodnost“ být nahrazen pojmem zřejmějšího významu, případně, s ohledem na výše uvedenou kritiku České advokátní komory, z právní úpravy dovolání zcela vypuštěn.

Z ustanovení § 243c odst. 1 byla novelou č. 296/2017 Sb., také vyjmuta povinnost Nejvyššího soudu rozhodnout o odmítnutí dovolání na základě jednoho ze tří výše zmíněných důvodů ve lhůtě šesti měsíců od okamžiku, kdy mu soud prvního stupně věc postoupil. Smyslem existence lhůty bylo zvýšení právní jistoty dovolatele v tom, jak (resp. v jakém časovém horizontu) bude s jeho podáním naloženo³³³, přičemž fakticky se takový předpoklad nepodařilo naplnit. Jednalo se totiž o tzv. pořádkovou lhůtu, s jejímž marným uplynutím nebyly spojeny žádné procesní následky. S ohledem na nevynutitelnost dodržení lhůty a přetíženost Nejvyššího soudu lhůta často nebyla respektována, a stala se tak pravidlem bez reálného uplatnění.³³⁴ Na druhou stranu nutno říci, že ani odbornou veřejností diskutovaný možný následek nedodržení

---

330 Připomínky České advokátní komory ze dne 18.4.2016 k návrhu zákona č. 296/2017 Sb., ve znění pozměňovacích návrhů. [online]. [cit. 2.5.2020]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=colu-mn-1&p_p_col_count=3&_material_WAR_odokkpl_pid=RACKA85EB631&tab=remarks>.

331 Viz § 37 a § 243c odst. 2 OSŘ 1963. Dále také JIRSA, 2019, op. cit., k § 243c.

332 Viz subkapitulu č. 2.8.

333 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb., k bodům č. 50-51 k § 243c odst. 1.

334 O tom např. LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 223.

lhůty v podobě stanovení fikce přípustnosti dovolání, by nebyl vhodnou úpravou. V případě velkého nápadu dovolání by totiž tato fikce mohla způsobit cyklickou zahlcenost Nejvyššího soudu a zásadní narušení úkolu sjednocovat judikaturu.³³⁵

Dále Nejvyšší soud dle § 243c odst. 3 věty první, dovolání odmítne také v případě, že:

4. Bylo podáno po uplynutí zákonné dovolací lhůty³³⁶;
5. Bylo podáno osobou bez aktivní legitimace.³³⁷

3.8.2 Zastavení dovolacího řízení

Pokud již dříve nedojde k zastavení dovolacího řízení soudem prvního stupně, může tak dle § 243c odst. 3 věty druhé a třetí, učinit dovolací soud a dovolací řízení tím ukončit. Dojde k tomu v případě, kdy:

1. Dovolatel vzal dovolání zpět, a to v celém jeho rozsahu.
2. Dovolatel nesplňuje podmínku povinného právního zastoupení v dovolacím řízení (§ 241) a tuto vadu nezhojil ani na výzvu soudu prvního stupně, ani nepožádal soud o ustanovení právního zástupce.
3. Dovolatel nezaplatil soudní poplatek.³³⁸

3.8.3 Zamítnutí dovolání

Dle § 243d odst. 1 písm. a) soud dovolání zamítne a dovolací řízení tím ukončí, dojde-li k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Odvolací soud rozhodl správně především tehdy, pokud zjištěný skutkový stav podřadil pod správnou právní normu, kterou také správně vyložil i aplikoval. Odvolací soud takové předpoklady splnil především tehdy, pokud dle názoru dovolacího soudu, právní normu určil, vyložil nebo aplikoval v souladu s ustálenou judikaturou

---

335 STANISLAV, 2013, op. cit., s. 24.

336 Viz subkapitolu č. 3.2.3

337 Viz subkapitolu č. 3.2.4

338 K bodu č. 2 a č. 3 blíže viz subkapitolu č. 3.6.1

Nejvyššího soudu, od které se není třeba do budoucna odchylovat; případně Nejvyšší soud souhlasí se způsobem posouzení právní otázky jím doposud neřešené.³³⁹

K zamítnutí dovolání dojde i v případě, kdy odvolací soud sice napadenou právní otázku posoudil chybně, nicméně na správnost výroku napadeného rozhodnutí taková chybnost neměla podstatný vliv. Jinými slovy, ke stejnému výroku ve věci by došlo i bez výskytu vady.³⁴⁰ Takový postup, vycházející z obdobné premisy jako zásah do rozhodnutí prostřednictvím odvolání, má zajistit to, aby rozhodnutí odvolacího soudu (tedy pravomocná rozhodnutí), byla rušena nebo měněna pouze výjimečně tam, kde to je nezbytně nutné.³⁴¹

Nutno připomenout, že pokud odvolací soud některou právní otázku posoudil chybně, ale dovolatel ji ve svém podání vůbec nenapadl, dovolání bude také zamítnuto. Tento postup vyplývá z výše zmíněné vázanosti Nejvyššího soudu v podání vymezeným dovolacím důvodem.

3.8.4 Změna napadeného rozhodnutí

S cílem urychlit řízení, a tím posílit právní jistotu účastníků, byl zákonem č. 404/2012 Sb., novelizujícím OSŘ 1963, do rozhodování Nejvyššího soudu vnesen kromě kasačního také revizní prvek.³⁴² Dovolací soud může, dle § 243d odst. 1 písm. b), v určitých případech sám napadené rozhodnutí změnit a tím dovolací řízení ukončit, jestliže odvolací soud rozhodl nesprávně³⁴³, a možnost takového postupu vyplývá z dosavadních výsledků řízení. Revizním rozhodnutím dochází ke změně práv a povinností účastníků, aniž by se řízení vracelo před některý ze soudů nižšího stupně a tím pádem nedochází ke zbytečným průtahům. V tomto smyslu má za splnění podmínek změna rozhodnutí přednost před jeho zrušením a vrácením před jiný soud.

Možnost učinit rozhodnutí revizní povahy je limitováno charakterem dovolacího řízení, ve kterém soud neprovádí dokazování a věc posuzuje pouze po právní, nikoliv skutkové stránce.

---

339 Viz subkapitolu č. 3.2.1

340 Viz subkapitolu č. 3.4.1

341 DRÁPAL, 2009, op. cit., k § 243d ve spojení s § 219.

342 Viz subkapitolu č. 1.3.

343 K „nesprávnosti“ rozhodnutí viz příklady „správného“ rozhodnutí za užití logického argumentu a *contrario* v subkapitole č. 3.8.3.

Dosavadní výsledky řízení umožňující učinit věcnou změnu rozhodnutí představují především stav, kdy ke zjištění správného právního posouzení věci dovolacím soudem není potřeba provádět další dokazování, ani zohledňovat skutečnosti, ke kterým by se měli účastníci řízení vyjádřit před soudem.³⁴⁴

Pozitivní prvek rychlosti, plynoucí z možnosti změny napadeného rozhodnutí, může být v některých případech (např. právní posouzení relativně neurčité právní normy) narušen nutností nařídit veřejné ústní jednání ve věci. V opačném případě by mohlo dojít k nežádoucímu potlačení kontradiktorní povahy sporného řízení a z toho vyplývajícimu porušení práv účastníků řízení na spravedlivý proces.³⁴⁵

Zákonem č. 296/2017 Sb., byla výslovně upravena povinnost dovolacího soudu také zrušit všechna rozhodnutí vydaná soudem první či druhé instance v případě, že jsou na změněném rozhodnutí závislá.³⁴⁶ Obecně řečeno, rozhodnutí je závislé, pokud by bez existence jiného rozhodnutí nemohlo obsahově obstát při přezkumu správnosti. Mezi závislá rozhodnutí zpravidla patří výroky o nákladech předcházejícího řízení a další. Nicméně závislé může být i rozhodnutí vzešlé ze zcela jiného řízení. Příkladem je rozhodnutí o existenci dědického práva vzešlé z řízení vedeného dle zákona o zvláštních řízeních soudních. Takové rozhodnutí je závislé, pokud bylo založeno na sporné skutečnosti, k jejímuž závaznému posouzení došlo v řízení vedeném dle občanského soudního řádu, k jehož iniciaci byl účastník řízení vyzván dle § 170 ZŘS. Dovolací soud závislá rozhodnutí nemůže sám věcně změnit, jelikož nepřezkoumává jejich věcnou správnost, ale pouze jejich podmíněnost původně napadeným výrokem.³⁴⁷

O vztah závislosti se naopak nejedná v případě, kdy soud z později zrušeného či změněného rozhodnutí pouze vycházel při zodpovězení předběžné otázky dle ustanovení § 135. Příkladem je rozhodnutí o náhradě škody, které mimo jiné v rámci předběžné otázky vychází z rozhodnutí trestního soudu o tom, zda došlo ke spáchání trestného činu a kdo je jeho pachatelem. Pokud

---

344 LAVICKÝ, 2016, op. cit., k § 243d. Konkrétní příklady změny rozhodnutí viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2018, sp. zn. 26 Cdo 2632/2018 nebo ze dne 24.4.2019, sp. zn. 26 Cdo 668/2018.

345 Viz subkapitolu č. 3.7.3.

346 § 243d odst. 2 OSŘ 1963. Před účinností zmíněného zákona takovou povinnost zákon uváděl pouze pro případ, že soud napadené rozhodnutí zrušil.

347 Viz subkapitolu č. 3.7.1.

bylo toto rozhodnutí trestního soudu později zrušeno, je možné rozhodnutí vzešlé z řízení dle občanského soudního řádu změnit pouze cestou žaloby na obnovu řízení.³⁴⁸

3.8.5 Zrušení napadeného rozhodnutí

Pokud nedošlo k odmítnutí dovolání nebo zastavení řízení a odvolací soud rozhodl nesprávně, přičemž dosavadní výsledky řízení neukazují, že je možné rozhodnutí změnit samotným dovolacím soudem, Nejvyšší soud dle § 243e odst. 1, napadené rozhodnutí zruší. Jinými slovy, zrušení rozhodnutí je zásahem do pravomocného rozhodnutí s tak zásadními následky pro další průběh řízení a právní jistotu účastníků, že je na místě tak učinit pouze tehdy, pokud nelze rozhodnout jinak.³⁴⁹ Stejně tak jako v případě změny rozhodnutí, se zrušením rozhodnutí dovolací soud zruší také všechna předcházející rozhodnutí, která jsou na něm závislá.³⁵⁰

Kromě již výše dovozených příkladů³⁵¹ může nesprávnost rozhodnutí spočívat také v tom, že posouzení předmětné právní otázky v rozhodnutí odvolacího soudu zcela chybí, případně není kompletní.³⁵² V judikatuře Nejvyššího soudu se jednalo například o situaci, kdy, ačkoliv dovolatel v podání výslovně otevřel právní otázku způsobu výpočtu úhrady nákladů za jeden ošetrovací den v nemocničním zařízení, odvolací soud ji zcela opomenul vyřešit.³⁵³

Dají-li se důvody zrušení vztáhnout i na rozhodnutí soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni, musí být, dle § 243e odst. 2 věty druhé, zrušeno i jím vydané rozhodnutí. Nejvyšší soud tak ale může učinit pouze tehdy, pokud by ze stejného důvodu mohl takové rozhodnutí zrušit i soud druhé instance v rámci odvolacího řízení.³⁵⁴

Výhradně ke zrušení rozhodnutí dojde také v případě, kdy je toto rozhodnutí, resp. jemu předcházející řízení, stíženo zmatečnostními a dalšími vadami.³⁵⁵ Tyto vady zpravidla

---

348 PAVLIŠ, 2016, op. cit., s. 165. Dále také SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243e.

349 STANISLAV, 2013, op. cit., s. 26

350 § 243e odst. 2 věta třetí a čtvrtá OSŘ 1963. Blíže viz subkapitulu č. 3.8.5.

351 Viz příklady „správného“ rozhodnutí za užití logického argumentu a *contrario* v subkapitole č. 3.8.3.

352 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243e.

353 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 2015, sp. zn. 32 Cdo 4421/2013.

354 DRÁPAL, 2009, op. cit., k § 243e odst. 2. Dále také SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243e.

355 Ke zkoumání zmatečnostních a dalších vad v rámci dovolacího řízení viz subkapitoly č. 3.4.3 a č. 3.7.1.

představují vážná procesní pochybení, při kterých není možné v řízení vůbec pokračovat, jelikož způsobila výrazné porušení práv účastníků řízení a mohla mít za následek nesprávné skutkové posouzení věci. Dovolací soud sám takové vady napravit nemůže, revizní prvek rozhodování je proto omezen a může dojít pouze ke zrušení napadeného rozhodnutí.³⁵⁶

3.8.6 Postup dovolacího soudu po zrušení napadeného rozhodnutí

Zrušením napadeného rozhodnutí se sice končí dovolací řízení, nicméně původní spor, resp. předmětná práva a povinnosti, mezi účastníky vyřešen není a dovolací soud musí ve zrušujícím výroku výslovně stanovit, jak s dalším řízením ve věci naložit.

Zpravidla je, dle § 243e odst. 2, věc vrácena k dalšímu řízení odvolacímu soudu, jehož rozhodnutí bylo zrušeno, a který je povinen se věcí znovu zabývat. Zjištěné vady se ale mohou dotýkat i rozhodnutí soudu první instance, a v takovém případě je, dle věty druhé zmíněného ustanovení, řízení ve věci vráceno tomuto soudu. Stane se tak například za situace, kdy odvolací soud neodstranil již existující procesní vady řízení či převzal skutkové vady rozhodnutí soudu prvního stupně, případně pokud převzal nesprávný výklad některé právní otázky.³⁵⁷ Kromě vrácení, může dovolací soud věc také postoupit věcně příslušnému soudu první instance, pokud je původní rozhodnutí zrušeno právě z důvodu rozhodování věcně nepřislušného soudu.

Dovolací soud věc vrátí před některý ze soudů první či druhé instance také u zmatečnostních a jiných vad, jejichž existence nebrání v řízení pokračovat. Konkrétně u kterých zmatečnostních vad je možné takto postupovat lze dovodit z § 243e odst. 4 za použití logického argumentu a contrario. Ten totiž stanoví, že v případě zmatečnostních vad, kdy: bylo rozhodnuto ve věci, která vůbec nenáleží do pravomoci soudů (§ 229 odst. 1 písm. a); osoba, která v řízení vystupovala jako účastník, neměla způsobilost jím být (§ 229 odst. 1 písm. b); nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba (§ 229 odst. 1 písm. d); vady litispendence (§ 229 odst. 2 písm. a); vady res iudicata (§ 229 odst. 2 písm. b), musí dovolací soud po zrušení napadeného rozhodnutí řízení buď zastavit, nebo věc postoupit orgánu, do jehož pravomocí

---

356 Srovnej § 243e odst. 4 OSŘ 1963 a dále SVOBODA, 2017, op. cit., k § 229 a § 235e, upravující řízení o žalobě pro zmatečnost.

357 DRÁPAL, 2009, op. cit., k § 243e odst. 2.

náleží.³⁵⁸ Z uvedeného plyne, že v ostatních případech zmatečnosti, v ustanovení § 243e odst. 4 neuvedených, lze postupovat dle § 243e odst. 2, tedy vrátit věc před soud první nebo druhé instance.

V případech, kdy je rozhodnutí zrušeno, protože odvolací soud nedodržel závazný právní názor dovolacího soudu, nebo řízení, které vydání zrušeného rozhodnutí předcházelo, trpí závažnými vadami, může Nejvyšší soud dle § 243e odst. 3 společně s vrácením věci také nařídit, aby věc v dalším řízení projednal jiný soudní senát původně rozhodujícího soudu nebo přikázal věc k dalšímu řízení zcela jinému odvolacímu soudu. Zákonem č. 404/2012 Sb. byl obdobný postup dovolacímu soudu umožněn i ve vztahu k soudu prvního stupně. Mezi vady řízení, které ospravedlňují nařízení změny senátu či soudu patří dle judikatury např. situace, kdy soud bez odůvodnění nerespektoval dovolatelem zmiňovanou judikaturu soudu vyššího stupně.³⁵⁹

3.8.7 Rozhodnutí o nákladech řízení

Pravidla pro rozhodování o nákladech řízení před dovolacím soudem se, dle § 243c odst. 1 věty první, řídí obdobným užitím ustanovení § 224 odst. 1 odst. 2 (rozhodování o nákladech řízení před odvolacím soudem), které mimo jiné odkazuje také na přiměřené užití ustanovení o nákladech řízení před soudem prvního stupně (§ 142 až § 151). Další pravidla pro rozhodování o nákladech v dovolacím řízení, jsou obsaženy v ustanoveních § 243f odst. 3 poslední věty (odůvodnění rozhodnutí) a § 243g odst. 1 (rozhodnutí o nákladech řízení).

Z ustanovení, na která je odkazováno lze seznat, že v rámci občanského soudního řízení je uplatňována zásada, dle které má o nákladech řízení rozhodovat soud, jehož rozhodnutím (ať už procesním či meritorním) se řízení končí.³⁶⁰ Dle přiměřeného užití ustanovení § 151 odst. 1 tak o nákladech řízení rozhoduje soud přímo v rámci tohoto konečného rozhodnutí, a to bez návrhu. Ze způsobu konečného rozhodnutí dále vyplývá, zda daný soud rozhoduje pouze o části nákladů (např. vzniklých pouze v dovolacím řízení), anebo souhrnně o všech předcházejících nákladech

---

358 Zastavení řízení v tomto smyslu není zařazeno mezi konkrétní příklad rozhodnutí o zastavení řízení v subkapitole č. 3.8.2, jelikož se nejedná pouze o zastavení dovolacího řízení, ale o ukončení možnosti vedení jakéhokoliv řízení, které by po zrušení rozhodnutí mohlo před civilními soudy následovat.

359 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 551/2006. Dále také DRÁPAL, 2009, op. cit. (10), k § 243e odst. 3.

360 JIRSA, 2019, op. cit., k § 243c.

řízení (např. dovolací soud rozhoduje společně o nákladech vzniklých před soudem první i druhé instance a před dovolacím soudem).

Dovolací soud je proto na základě výše zmíněných pravidel kromě o předmětu řízení oprávněn a povinen rozhodnout také o nákladech řízení tehdy, pokud:

1. Dovolání meritorně zamítne. V takovém případě rozhodne pouze o nákladech samotného dovolacího řízení. Výrok o nákladech řízení učiněný odvolacím soudem zůstává v platnosti a k rozhodnutí dovolacího soudu má akcesorickou povahu.
2. Napadené rozhodnutí meritorně změní. Současně s tím zruší rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech řízení, jelikož jsou na změněném rozhodnutí závislá³⁶¹, a učiní nové rozhodnutí o nákladech všech předcházejících řízení.
3. Učiní rozhodnutí procesní povahy o odmítnutí dovolání nebo zastavení řízení. Zde opět rozhodně pouze o nákladech dovolacího řízení (viz bod č. 1).
4. Napadené rozhodnutí zruší pro některé vady zmatečnosti (§ 229 odst. 1 písm. a), b) nebo d); § 229 odst. 2 písm. a) nebo b), a současně řízení zastaví nebo věc postoupí jinému orgánu. Zde opět rozhodne pouze o nákladech dovolacího řízení (viz bod č. 1 a č. 3).

Naopak, dovolací soud o nákladech řízení vůbec nerozhoduje a činí tak soud, jemuž byla věc vrácena nebo postoupena tehdy, pokud:

1. Dovolací soud zruší napadené rozhodnutí a věc vrátí k dalšímu řízení odvolacímu soudu (případně jinému senátu odvolacího soudu či přikáže zcela jinému odvolacímu soudu). O nákladech řízení rozhodne odvolací soud, jemuž byla věc vrácena, resp. přikázána.
2. Dovolací soud zruší napadené rozhodnutí i rozhodnutí soudu první instance a věc vrátí k dalšímu řízení soudu první instance (případně jinému samosoudci, senátu či přikáže zcela

---

361 Viz § 243d odst. 2. Dále také viz subkapitolu č. 3.8.4.

jinému soudu první instance). O nákladech řízení rozhodne soud první instance, jemuž byla věc vrácena, resp. přikázána.

3. Dovolací soud zruší napadené rozhodnutí a věc postoupí věcně příslušnému soudu. O nákladech řízení rozhodne soud, jemuž byla věc postoupena.

3.9 Náležitosti rozhodnutí dovolacího soudu

Mezi další aspekty dovolacího řízení patří především mechanismus rozhodování dovolacího senátu; východiska, ze kterých musí dovolací soud při rozhodování vycházet; odůvodnění rozhodnutí; a forma rozhodnutí.

3.9.1 Proces rozhodování

1. Obecná pravidla

Proces rozhodování, resp. pravidla pro posouzení dovolání a faktické učinění procesního či meritorního rozhodnutí, se pro různé způsoby rozhodnutí liší. Z ustanovení § 243b ve spojení s ustanovením § 37 plyne, že pokud není speciálně stanoveno pro dovolací řízení jinak, k rozhodnutí je třeba většiny hlasů soudního senátu. Nejvyšší soud zpravidla rozhoduje v senátu, který se skládá ze tří členů³⁶², z čehož vyplývá, že pokud zákon nestanoví jinak, musí být určité rozhodnutí odsouhlaseno alespoň dvěma členy senátu.

2. Rozhodování o odmítnutí dovolání a zastavení řízení

Zákon „stanovuje jinak“ v případě rozhodnutí, kterým se dovolání odmítá nebo dovolací řízení zastavuje, a to hned dvěma různými způsoby.

a) Přípustnost dovolání dle § 237

V tomto ohledu je rozhodným pravidlo zavedené zákonem č. 404/2012 Sb., obsažené v ustanovení § 243c odst. 2, dle kterého s odmítnutím dovolání pro nesplnění předpokladů přípustnosti, stanovených v § 237, musí souhlasit všichni členové senátu Nejvyššího soudu.

---

³⁶² § 19 odst. 1 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

Nutnost absolutní shody je výrazem objektivizace rozhodování o přípustnosti dovolání, zavedenou jako odpověď na výše zmíněný derogační Nález ÚS 29/11.³⁶³ Z ustanovení § 243c odst. 2 a contrario; ve spojení s ustanoveními § 243b, § 37, § 237 a § 238; a ze systematického a teleologického výkladu dotčených ustanovení lze dovodit, že pro odmítnutí dovolání pro nepřipustnost podle § 238 nebo 238a postačí souhlas pouze většiny členů senátu (viz bod č. 1).³⁶⁴

b) Ostatní případy odmítnutí dovolání a zastavení dovolacího řízení

Na druhou stranu, v některých případech, ve kterých objektivita rozhodování vyplývá již ze samotné podstaty a znění zákonné úpravy, není z hlediska rychlosti a hospodárnosti řízení nutné do rozhodování zapojovat všechny členy senátů.³⁶⁵ Proto dle § 243f odst. 2 může v případě „dovolání, které bylo podáno opožděně, které bylo podáno někým, kdo k dovolání není oprávněn, nebo které nebylo řádně doplněno nebo opraveno a v dovolacím řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat“, rozhodnout o zastavení řízení nebo odmítnutí dovolání pouze předseda nebo jiný pověřený člen senátu dovolacího soudu (tedy pouze jediná osoba).

K výkladu tohoto ustanovení judikatura ÚS dodává, že má směřovat na případy, kdy podmínky k věcnému projednání dovolání zřejmě nejsou splněny (jedná se o tzv. „malou justiční násobilku“). K těmto případům dle ÚS určitě nepatří posuzování přípustnosti na základě ustanovení § 237, která musí být podrobena komplexnějším a hlubším úvahám, což je potvrzeno i existencí speciální, přísnější, právní úpravy (viz bod písm. a). Pokud by s cílem urychlit řízení bylo dovolání odmítáno pro nesplnění předpokladů přípustnosti v § 237 pouze jedním členem dovolacího senátu, jednalo by se ze strany soudu o nepředvídatelný postup, který by byl v rozporu s ústavně zaručeným právem dovolatele na zákonného soudce.³⁶⁶

Stejně jako v případě přípustnosti dle § 237 (dovozeno obdobným způsobem a z totožné judikatury ÚS), nemůže být o dovolání rozhodnuto pouze jedním členem senátu v případě odmítnutí dovolání pro zjevnou bezdůvodnost.³⁶⁷ Jelikož ale pravidla rozhodování pro odmítnutí pro zjevnou bezdůvodnost nejsou speciálně upravena, spadá tento případ do zbytkové kategorie

---

363 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb., k bodům č. 50-51 k § 243c odst. 2.

364 PAVLIŠ, 2016, op. cit., s. 163.

365 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb., k bodům č. 50-51 k § 243f odst. 2.

366 Nález Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. II. ÚS 849/16.

367 Viz subkapitulu č. 3.8.1

(viz bod č. 1), a s takovým postupem musí vyslovit souhlas alespoň dva členové senátu dovolacího soudu.³⁶⁸

3.9.2 Východiska rozhodnutí dovolacího soudu

Odvolací soud při vynášení rozhodnutí, které bylo později napadeno dovoláním, vycházel z určitého, z řízení a dokazování vzešlého, skutkového stavu věci. Aby bylo možné v dovolacím řízením posoudit správnost tohoto rozhodnutí, musí Nejvyšší soud, dle § 243f odst. 1, vycházet při jeho přezkumu ze stejného skutkového stavu jako soud odvolací, tedy ze stavu panujícího v době vydání napadeného rozhodnutí.

Od tohoto pravidla se také odvíjí již několikrát zmíněný zákaz uvádění, resp. zohledňování, nových důkazů a skutečností v dovolacím řízení (§ 241a odst. 6).³⁶⁹ Nové skutečnosti a důkazy by logicky narušily skutkový stav zjištěný odvolacím soudem a rozhodnutí dovolacího soudu, vycházející z těchto pozměněných skutečností, by nemělo co do přezkumu správnosti napadeného rozhodnutí žádnou vypovídací hodnotu.

Naopak je tomu u posuzování přípustnosti dovolání, kdy je rozhodující stav, který panuje v době, kdy dovolací soud o přípustnosti dovolání rozhoduje.³⁷⁰

3.9.3 Odůvodnění rozhodnutí

Kromě samotných výroků upravujících práva a povinnosti účastníků řízení, respektive průběh dalšího řízení a povinnost uhradit jeho náklady, je nutné tyto výroky také dostatečně odůvodnit.³⁷¹ Nutný rozsah, odůvodnění se liší dle způsobu, kterým dovolací soud rozhodl, a to na odůvodnění stručné (§ 243f odst. 3 věty první) a plné (ostatní rozhodnutí dle § 243f odst. 3 věty první a contrario, pokud zákon nestanoví jinak). Zvláštní kategorií jsou některá rozhodnutí o nákladech řízení, která není třeba odůvodňovat vůbec (§ 243f odst. 3 věty druhé).

---

368 § 243b ve spojení s § 37. Dále také SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243c.

369 Viz subkapitolu č. 3.5.5.

370 Viz subkapitolu č. 3.8.1.

371 V obecném pojetí nutnost odůvodnění rozhodnutí vyplývá z práva na spravedlivý proces, zásady předvídatelnosti práva a zásady přezkoumatelnosti rozhodnutí orgánů veřejné moci.

1. Plné odůvodnění rozhodnutí

Plné odůvodnění rozhodnutí se řídí přiměřeným užitím ustanovení § 157 odst. 1 odst. 2.³⁷² Odůvodnění v tomto smyslu musí obsahovat především informace o tom, čeho se dovolatel domáhal a na základě jaké argumentace; jak se k dovolání vyjádřila protistrana nebo vedlejší účastník; jak dovolací soud posoudil vznesenou právní otázku; v čem se s odvolacím soudem shoduje, v čem nikoliv a proč (např. pomocí citace konkrétní judikatury). Obecně vzato by soud měl klást důraz na přesvědčivost své argumentace tak, aby pro účastníky řízení bylo zřejmě seznatelné, proč bylo rozhodnuto určitým způsobem.

2. Stručné odůvodnění rozhodnutí

Uvést pouze stručné odůvodnění je možné tam, kde soud usnesením dovolání odmítá nebo dovolací řízení zastavuje.³⁷³ Jedná se o prvek, mající za úkol urychleně dovést řízení do jeho konce tam, kde není třeba rozhodnutí podrobovat komplexní právní argumentaci, protože důvod rozhodnutí je objektivně seznatelný a zřejmý. V takových případech zákon soudu dovoluje v odůvodnění pouze stručně uvést, proč: je dovolání opožděné (např. dovolání bylo podáno po rozhodném datu); je nepřípustné (např. v souladu s jakou judikaturou Nejvyššího soudu posoudil odvolací soud právní otázku); dovolání trpí vadami, pro něž nelze v řízení pokračovat (např. dovolatel vůbec nevymezil dovolací důvod); dovolací řízení muselo být zastaveno (např. dovolatel nezaplatil soudní poplatek).

Určitou dobu po zavedení možnosti stručného odůvodnění bylo nejasné, co konkrétně si lze představit pod pojmem „stručně odůvodnit“, a to především ve vztahu k odmítnutí pro nesplnění předpokladů přípustnosti stanovených v § 237. Na základě několika ústavních stížností tuto otázku zodpověděl Ústavní soud. Z jeho judikatury plyne, že není dostačující, pokud Nejvyšší soud odůvodní odmítnutí dovolání pouze odkazem na příslušné ustanovení zákona (např. odmítnutí dovolání pro nesplnění náležitostí uvedených v § 243b odst. 1, tedy chybějící vymezení splnění předpokladů přípustnosti) bez bližšího upřesnění vztahujícího se k projednávané věci. Taková forma odůvodnění je nedostatečná a neumožňuje adekvátní přezkum

---

372 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb., k bodům č. 50-51 k § 243f odst. 3.

373 Viz subkapitoly č. 3.8.1 a č. 3.8.2.

rozhodnutí, což ve výsledku vede k porušení práva dovolatele na spravedlivý proces.³⁷⁴ Dle následné judikatury ÚS musí být (stručné) odůvodnění především jasné, předvídatelné, bezrozporné a racionálně zdůvodněné.³⁷⁵ V tomto smyslu dále není dostačující, pokud dovolací soud např. sice odkáže na spisové značky judikatury, se kterou se rozhodnutí odvolacího soudu rozchází, ale neuvede, z jakého důvodu zmíněnou judikaturu považuje za správnou; nebo pokud konstatuje, že právní otázka již byla dovolacím soudem řešena a k tomu pouze odkáže na dokumenty svého kolegia; a to vše bez jakéhokoliv náznaku individualizace projednávaného případu.³⁷⁶ Ústavní soud těmito závěry vymezil, především pro samotné soudce, pomyslnou hranici, za kterou už je snaha o zrychlení a hospodárnost řízení v rozporu s jinými principy ovládající občanské soudní řízení (resp. soudní řízení jako takové).

Dále je dovozováno, že možnost rozhodnutí pouze stručně odůvodnit se vztahuje také na odmítnutí dovolání pro zjevnou bezdůvodnost dle § 243c odst. 1, ačkoliv ustanovení § 243f odst. 3 takovou možnost výslovně neupravuje. Pokud je totiž možné stručně odůvodnit odmítnutí pro nepřijatelnost v souvislosti s ustanovením § 237, na které jsou kladeny zvýšené procesní nároky³⁷⁷, je logické, aby se taková možnost vztahovala i na odmítnutí pro zjevnou bezdůvodnost.³⁷⁸ S těmito závěry se i s ohledem na obecný smysl institutu stručného odůvodnění, kterým je urychlení řízení, dá souhlasit. Jediným aspektem, který výše zmíněnému výkladu nesvědčí, je časová souslednost vzniku úpravy obou institutů. Odmítnutí dovolání pro zjevnou bezdůvodnost bylo původně uzákoněno novelou č. 30/2000 Sb. a příslušné ustanovení bylo účinné až do konce roku 2012. Možnost stručného odůvodnění odmítnutí dovolání byla uzákoněna novelou č. 7/2009 Sb., tedy v době, kdy ustanovení o možnosti odmítat dovolání pro zjevnou bezdůvodnost bylo stále účinné, přesto se o něm zákon v tomto smyslu výslovně nezmiňuje. Znění ustanovení § 243f odst. 3 týkající se stručného odůvodnění se v tomto smyslu nezměnilo ani v rámci novely č. 296/2017 Sb., kterým byla možnost odmítnout dovolání pro

---

374 Nález Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 313/14. Obdobně také dřívější nález Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2004, sp. zn. II. ÚS 594/02, který se ale týká již opuštěného institutu přípustnosti dovolání dle otázky „zásadního právního významu“.

375 Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2642/14.

376 Nález Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. II. ÚS 1257/15. Dále také nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 1538/14, nebo nález Ústavního soudu ze dne 24. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 700/16. Blíže k tomu viz SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243f odst. 3 a k § 243c.

377 Viz subkapitolu č. 3.9.1.

378 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243f odst. 3 a k § 243c

zjevnou bezdůvodnost do OSŘ 1963 vrácena. Není tedy zcela jasné, zda v takovém počínání zákonodárce lze spatřovat nějaký úmysl, nebo se jedná pouze o dvojí, nechtěné opomenutí.

3. Odůvodnění rozhodnutí o nákladech řízení

Z ustanovení § 243f odst. 3 věty druhé plyne, že pokud soud dovolání odmítne nebo dovolací řízení zastaví, není třeba nijak odůvodňovat výrok týkající se nákladů dovolacího řízení. Důvodem je fakt, že pravidla pro rozhodnutí o náhradě nákladů v těchto případech vyplývají přímo ze zákona (§146) a odůvodnění by bylo nadbytečné.³⁷⁹ S tímto odůvodněním se neztotožňuje některá komentářová literatura s tím, že zvláště v případě zastavení řízení nemusí být pravidla pro náhradu nákladů ze zákona zcela zřejmá, a vypuštěním odůvodnění může dojít k porušení práv účastníků na spravedlivý proces.³⁸⁰

V případě ostatních způsobů rozhodnutí musí být, na základě logického argumentu a contrario, výrok o náhradě nákladů odůvodněn, a to ve stejném rozsahu jako rozhodnutí ve věci samé.

3.9.4 Forma rozhodnutí

Kritériem definujícím, zda Nejvyšší soud o dovolání rozhodne usnesením či rozsudkem, je dle ustanovení § 243f odst. 4, kombinace formy napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, společně se způsobem a druhem rozhodnutí soudu dovolacího.

V případech, kdy Nejvyšší soud zamítá dovolání proti rozsudku odvolacího soudu nebo mění či zrušuje rozsudek odvolacího soudu (tedy ve všech případech meritorního rozhodnutí ve spojitosti s rozsudkem odvolacího soudu), činí tak také ve formě rozsudku. V ostatních případech rozhoduje usnesením. Pokud je rozhodováno rozsudkem, lze v něm současně rozhodnout o zastavení řízení nebo postoupení věci jinému orgánu, aniž by muselo být učiněno samostatné usnesení, které je pro tyto druhy rozhodnutí jinak předepsáno.

---

379 DZ k zákonu č. 404/2012 Sb., k bodům č. 50-51 k § 243f odst. 3 větě druhé.

380 SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243f odst. 3 větě druhé.

Rozsudkem (resp. usnesením) rozhodne Nejvyšší soud také tehdy, pokud některý ze soudů nižšího stupně rozhodl usnesením (resp. rozsudkem), ačkoliv dle zákona mělo být rozhodnuto v jiné formě.³⁸¹

3.10 Další průběh řízení

Jestliže se rozhodnutím dovolacího soudu řízení končí³⁸², řešení práv a povinností účastníků jsou okamžikem nabytí právní moci takového rozhodnutí konečná, závazná a nezměnitelná. Jelikož proti meritornímu rozhodnutí není přípustné podání žádného řádného opravného prostředku, nabývá toto rozhodnutí právní moci primárně okamžikem jeho doručení účastníkům řízení.³⁸³

Jestliže se rozhodnutím dovolacího soudu řízení nekončí (tedy v případě zrušení napadeného rozhodnutí dle § 243e odst. 1), ale pokračuje dle pravidel OSŘ 1963, před některým z civilních soudů, kterému věc byla vrácena, postoupena (§ 243e odst. 2 věty první) nebo přikázána (§ 243e odst. 3 věty první), platí pro toto následné řízení, kromě obecných procesních postupů, určitá speciální pravidla. Především jde o vázanost soudu nižší instance názorem dovolacího soudu, který napadené rozhodnutí zrušil (§ 243g odst. 1 věty první ve spojení s obdobným užitím § 226 odst. 1), a další pravidla (obdobné užití § 226 odst. 2). Pro případ změny i zrušení napadeného rozhodnutí dále platí také pravidlo poskytující ochranu právům třetích osob, která by zrušením původního rozhodnutí mohla být negativně dotčena (§ 243g odst. 2).

3.10.1 Vázanost názorem dovolacího soudu

Aby Nejvyšší soud mohl prostřednictvím dovolacího řízení naplňovat jeden z účelů své činnosti, sjednocování rozhodovací praxe soudů nižších instancí, je třeba, aby právní názory obsažené v rozhodnutích o dovolání byly náležitě respektovány tam, kde tyto soudy nižších instancí mají na další průběh řízení nějaký vliv. V opačném případě by mohlo docházet k nikdy nekončícímu koloběhu zrušování rozhodnutí, a to kvůli opakujícímu se nedostatku v podobě nerespektování právního názoru Nejvyššího soudu. Za tímto účelem ustanovení § 243g odst. 1

---

381 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001. Dále také SVOBODA, 2017, op. cit., k § 243f odst. 4.

382 Viz subkapitolu č. 3.8.

383 § 159 OSŘ 1963

věty první za středníkem, ve spojení s § 226 stanovuje, že pokud dovolací soud napadené rozhodnutí zruší a věc vrátí k novému projednání příslušnému soudu, je tento soud (ať už první či druhé instance) vázán právním názorem dovolacího soudu, vysloveným v rámci zmíněného zrušovacího rozhodnutí. Z možného předmětu dovolacího řízení vyplývá, že vázanost právním názorem se týká jak právního posouzení otázek hmotného, tak procesního práva.

Povinnost respektování právního názoru je podmíněna především jeho seznatelností, jasností a bezrozporností v rámci rozhodnutí dovolacího soudu, což je realizováno prostřednictvím požadavků kladených na odůvodnění tohoto rozhodnutí.³⁸⁴ Vázanost právním názorem Nejvyššího soudu prostupuje celým následujícím řízením, ať už pokračuje jakkoliv. Odvolací soud je v tomto smyslu vázán vyloveným názorem i v případě, že je věc vrácena k řízení soudu první instance, proti jehož novému rozhodnutí je následně znovu podáno odvolání. Stejně tak, pokud je věc vrácena k řízení před odvolací soud, který následně zruší původní rozhodnutí soudu první instance, platí vázanost právním názorem také pro tento soud.

Vázanost je dále podmíněna skutkovým stavem, na který jsou právní názory aplikovány. V následujícím řízení totiž může, z povahy řízení soudu první a druhé instance, dojít k jeho změně. Pokud se nově nalezený skutkový stav věci změnil doté míry, že právní názor dovolacího soudu na něj již nelze aplikovat, nejsou tímto názorem soudy nižších instancí dále vázány.³⁸⁵

Pokud by soud první instance, resp. odvolací soud, v novém rozhodnutí právní názor dovolacího soudu nerespektoval, lze proti těmto rozhodnutím opět podat odvolání (§ 201 a § 205 odst. 2 písm. c), resp. dovolání (§ 237 a § 241a odst. 1). Nutno připomenout, že i v tomto případě bude dovolací důvod naplněn pouze za předpokladu, že nerespektování právního názoru vedlo k nesprávnému rozhodnutí ve věci.³⁸⁶

---

384 Viz subkapitolu č. 3.9.3. Dále také SCHELLEOVÁ, 2006, op. cit., s. 677.

385 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004. K vázanosti právním názorem blíže viz BUREŠ, 2006, op. cit., k § 243d odst. 1 a § 226.

386 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1461/2001. K tomu blíže viz subkapitolu č. 3.4.2.

3.10.2 Další pravidla řízení

Z obdobného užití ustanovení § 226 odst. 2 vyplývají i další pravidla. Jednak je pro následující řízení vyloučeno užití ustanovení § 104a (zkoumání věcné příslušnosti) za předpokladu, že dovolací soud věc postoupil k řízení věcně příslušnému soudu (§ 243e odst. 2). Tímto krokem byla otázka věcné příslušnosti vyřešena a její opětovné zkoumání by bylo nadbytečné.

Navíc, v průběhu dalšího řízení může soud vycházet pouze z některých dříve zjištěných skutečností, a to z uznání žalovaného; ze shodných skutkových tvrzení účastníků; a se souhlasem účastníků i z některých, případně všech, důkazů. Ostatní skutečnosti musí být znovu nalézány a prokazovány.

3.10.3 Ochrana práv třetích osob

Jakmile rozhodnutí odvolacího soud nabude právní moci nebo je vykonáno (ať už dobrovolně nebo donucením), může úspěšný účastník řízení se získaným plněním nebo nabytými právy volně disponovat, tedy i převádět taková plnění nebo práva na třetí osoby. Pokud třetí osoby do takových právních vztahů vstupují v dobré víře, je třeba jejich právní postavení chránit pro případ, že pravomocné rozhodnutí bude později v rámci dovolacího řízení zrušeno nebo změněno. Dle § 243g odst. 2 proto není možné, aby se nové rozhodnutí dotklo právních poměrů jiných osob než účastníků předchozího řízení.

Částečně obdobná ochrana může být poskytnuta právům účastníků řízení prostřednictvím odkladu vykonatelnosti nebo právní moci napadeného rozhodnutí (§ 243).³⁸⁷ Rozdíl mezi těmito dvěma instituty spočívá v okruhu chráněných subjektů (třetí osoby vs. účastníci odvolacího řízení) a v podmínkách poskytnutí ochrany. Zatímco ochrana poskytována účastníkům řízení závisí na subjektivním rozhodnutí dovolacího soudu a je podmíněna také pozdějším rozhodnutím ve věci, ochrana právního postavení třetích osob je aktivována samotným podáním dovolání, bez možnosti uvážení soudu, a bez ohledu na pozdější rozhodnutí ve věci.

---

387 Viz subkapitulu č. 3.7.2.

Nicméně ani ochrana třetích osob není bezbřehá. Třetí osoba musí být v dobré víře v oprávnění protistrany s určitými právy disponovat, např. právě na základě pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu. Dobrou víru nenarušuje ani fakt, že třetí strana věděla o tom, že proti dotčenému rozhodnutí bylo podáno dovolání.³⁸⁸ Pokud však třetí osoba předmětné právní jednání podstupuje výhradně s cílem znemožnit původně neúspěšnému účastníku řízení, aby se v případě zrušení či změny pravomocného rozhodnutí mohl domoci svých práv, ochrana dle § 243g odst. 2 jí nenáleží.³⁸⁹

3.11 Zhodnocení dovolání v rámci současné právní úpravy

Při pohledu na dosavadní vývoj právní úpravy dovolání se dá říci, že vztah jeho dvou účelů byl dlouhou dobu spíše v disbalanci a sjednocování judikatury bylo vždy více či méně v dominantním postavení k nalézání individuální spravedlnosti. Je zcela jisté v kompetenci zákonodárce nalézání individuální spravedlnosti v rámci dovolání částečně upozadit, nicméně zcela opomenout jej určitě nelze. Bez vůle účastníka řízení podat dovolání by ke sjednocování judikatury totiž nemohlo vůbec docházet a zákonodárce by proto měl zohledňovat i zájmy dovolatele, aby se z něj nestal pouhý „*dodavatel materiálu*“.

Ačkoliv zákonem č. 404/2012 Sb. byl do značné míry naplněn požadavek na jasnost a předvídatelnost právní úpravy předpokladů přípustnosti dovolání, o požadavku na odbřemenění Nejvyššího soudu, a z toho plynoucím požadavku na rychlost řízení, se tento závěr učinit nedá. Podle oficiálních statistik se právě nápad nových dovolání v průběhu let, ani s ohledem na několikrát změny úpravy předpokladů přípustnosti, nedaří efektivně regulovat. Nejvyšší soud z toho důvodu každoročně vykazuje velký počet nevyřízených dovolání, což má logicky vliv také na rychlost celého řízení.³⁹⁰ I přesto, že se dovolacímu soudu daří ročně vyřídit více věcí, než činí jejich nový nápad, při současném nastavení přípustnosti dovolání a zachování současného trendu by soud dospěl k úplnému vyřízení nedodělků až v horizontu několika let. Takový stav by mohl mít, kromě narušení právní jistoty účastníků řízení a víry občana v právo, vliv také na vyvození odpovědnosti státu za škodu způsobenou účastníkům řízení při výkonu

---

388 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. 22 Cdo 812/2000.

389 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 778/2005. Dále také DRÁPAL, 2009, op. cit., k § 243d.

390 Příloha č. 1 Statistika Nejvyššího soudu ve vztahu k dovolání od roku 2010 do roku 2019.

veřejné moci.³⁹¹ Dlouhodobé statistiky vysokého nápadu dovolání mohou vypovídat také o subjektivním vnímání tohoto institutu samotnými dovolateli. Ti mohou dovolání z důvodu nevhodné úpravy přípustnosti vnímat spíše jako řádný opravný prostředek, bez ohledu na jeho zákonem stanovený vztah k právní moci napadeného rozhodnutí.³⁹²

V souvislosti se zabřemeněním Nejvyššího soudu je často zmiňováno možné řešení v podobě zvýšení počtu soudců Nejvyššího soudu. Takový krok by jistě pomohl vylepšit výše uvedené statistiky, nicméně ze systémového hlediska by se jednalo pouze o potlačení negativních následků za současného opomíjení zdroje problému samotného. Proto je nutné kromě případného zvyšování počtu soudců do budoucna také hledat právní úpravu, který by alespoň částečně naplňovala všechny uvedené předpoklady.

---

391 STANISLAV, 2013, op. cit., s. 23.

392 LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 202.

4 Dovolání dle zahraničních právních úprav

Při úvahách nad možnou budoucí právní úpravou dovolání v českém civilním řízení je vhodné se inspirovat také podobou obdobných institutů vyskytujících se v zahraničních právních řádech. České úpravě jsou historicky a geograficky nejbližší právní úpravy Slovenské republiky, Rakouské republiky a Spolkové republiky Německo. V následujících subkapitolách věnujících se zahraničním právním úpravám bude zaměřena pozornost primárně na předpoklady přípustnosti dovolání, resp. řízení před v pořadí třetím soudem, případně na další dílčí aspekty.

4.1 Slovenská republika

Zákon č. 160/2015 Z.z., Civilný sporový poriadok, v platném znění (dále citováno jako „CSP“), upravuje dovolání jako mimořádný opravný prostředek, a to ve formě tzv. běžného „*dovolanie*“ (§ 419 až § 457 CSP) a ve formě „*dovolanie generálneho prokurátora*“ (§ 458 až § 465 CSP).

4.1.1 Dovolání

Běžnou formu dovolání lze proti rozhodnutí odvolacího soudu podat tehdy, pokud to zákon připouští.³⁹³ K podání této formy dovolání je aktivně legitimován především neúspěšný účastník předchozího řízení, omezeně také vedlejší účastník a prokurátor.³⁹⁴

CSP připouští v první skupině případů dovolání podat proti každému meritornímu rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se řízení končí, pokud je řízení, jež mu předcházelo, stíženo některou taxativně vypočtenou závažnou vadou procesního charakteru (např. v případě, že osoba, která v řízení vystupovala jako jedna ze stran, neměla procesní subjektivitu).³⁹⁵ Jedná se o obdobné vady, které česká právní úprava považuje za vady zmatečnosti.

Jako dovolací důvod může být pro tuto skupinu rozhodnutí uvedena výhradně některá z vypočtených procesních vad.³⁹⁶

---

393 § 419 CSP

394 § 424 až § 426 CSP

395 § 420 CSP

396 § 431 odst. 1 CSP

Druhou skupinou rozhodnutí, proti kterým je podání dovolání přípustné, jsou rozhodnutí odvolacího soudu (diformní i konformní), pokud závisela na vyřešení právní otázky, a) při jejímž řešení se odvolací soud odklonil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu; b) která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo; c) je dovolacím soudem rozhodována rozdílně.³⁹⁷ Oproti české právní úpravě chybí předpoklad přípustnosti, podle kterého by měla být dovolacím soudem přehodnocena dosavadní ustálená rozhodovací praxe v určité otázce.

Negativně je stanovena přípustnost pro bagatelní věci, a to buď ve vztahu k výroku napadeného rozhodnutí, nebo předmětu sporu. Dovolání také není možné podat pouze proti důvodům rozhodnutí.³⁹⁸

Výhradní dovolací důvod pro tuto skupinu rozhodnutí představuje nesprávné právní posouzení věci.³⁹⁹

4.1.2 Dovolání generálního prokurátora

Druhou formu dovolání představuje mimořádný, dozorový opravný prostředek, který může podat proti rozhodnutí soudu výhradně generální prokurátor v případě, že je to potřebné k ochraně práv, na kterou nelze dosáhnout prostřednictvím jiných právních prostředků. Podle CSP je takový postup na místě, pokud dotčené rozhodnutí porušuje právo na spravedlivý proces, anebo spočívá na svévolných či neudržitelných právních závěrech. Generální prokurátor je k podání této formy dovolání současně aktivně legitimován pouze na základě podnětu některého z účastníků předchozího řízení. Lhůta pro podání činí tři měsíce od nabytí právní moci rozhodnutí.⁴⁰⁰

4.2 Rakouská republika

Federální zákon Rakouské republiky č. 113/1895 Ř. z., ze dne 1. srpna 1895 o soudním řízení v občanských sporech (tzv. „*Zivilprozessordnung*“, tedy již citovaný CŘŠ 1895, ve znění

---

397 § 421 odst. 1 CSP

398 § 422 a § 423 CSP

399 § 432 odst. 1 CSP

400 § 458 a § 461 CSP

pozdějších předpisů, v této subkapitole citováno jako „ZPO-O“) upravuje dovolání, resp. řádnou revizi („*die Revision*“), jako řádný opravný prostředek pouze proti rozsudkům odvolacího soudu. Podání řádné revize má automatické suspenzivní účinky ve vztahu k právní moci i vykonatelnosti napadeného rozsudku.⁴⁰¹ Vedle řádné revize je upravena také revize mimořádná.

4.2.1 Řádná revize

Podání revize proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné tehdy, pokud napadený rozsudek závisí na vyřešení právní otázky hmotného nebo procesního práva, které mají zásadní význam pro zachování právní jednoty, právní jistoty nebo právního vývoje. Napadenému rozhodnutí lze přisoudit takový význam například proto, že se odvolací soud při řešení právní otázky odchýlil od ustálené judikatury Nejvyššího soudu, nebo se jedná o právní otázku judikaturou Nejvyššího soudu dosud neřešenou, nebo se jedná o právní otázku, jejíž výklad není v judikatuře Nejvyššího soudu ustálen.⁴⁰²

Negativně je přípustnost vymezena především pomocí bagatelní hodnoty předmětu sporu nebo povahou práv, o kterých se řízení vede (např. v oblasti rodinného práva).⁴⁰³

ZPO-O vymezuje čtyři důvody dovolání, korespondující s právní úpravou účinnou na našem území do roku 1950⁴⁰⁴.

O přípustnosti řádné revize je povinen, a to i bez návrhu, v daném rozsudku závazně rozhodnout již odvolací soud.⁴⁰⁵

4.2.2 Mimořádná revize

I přes výrok odvolacího soudu o nepřípustnosti podání revize je možné podat tzv. mimořádnou revizi („*außerordentliche Revision*“), pokud peněžitá hodnota předmětu sporu přesahuje částku 30 000 EUR. Podání mimořádné revize má odkladný účinek ve vztahu k právní moci, nikoliv však k vykonatelnosti napadeného rozsudku.⁴⁰⁶

---

401 § 502 odst. 1 ve spojení s § 505 odst. 3 ZPO-O

402 § 502 odst. 1 ZPO-O

403 § 502 odst. 1 až odst. 3 ZPO-O

404 Viz subkapitolu č. 2.2.3.

405 § 500 odst. 2 bod č. 3 ZPO-O

406 § 505 odst. 4 ZPO-O

4.3 Spolková republika Německo

Federální zákon Spolkové republiky Německo ze dne 30. ledna 1877, Občanský soudní řád (tzv. „*Zivilprozessordnung*“, dále citováno jako „ZPO-D“) upravuje dovolání, resp. revizi („*die Revision*“), jako mimořádný opravný prostředek proti pravomocným rozsudkům odvolacích soudů, pokud to zákon připouští.⁴⁰⁷ Negativně je přípustnost revize vymezena ve vztahu k některým konkrétním rozhodnutím odvolacího soudu.⁴⁰⁸

Podání revize je přípustné, pokud napadený rozsudek obsahuje otázku a) zásadního právního významu; b) k jejímuž zodpovězení je třeba využít soudcovského výkladu práva; c) jejíž vyřešení je potřebné k zajištění jednoty judikatury.⁴⁰⁹

O přípustnosti revize rozhoduje z úřední povinnosti odvolací soud, a to přímo ve výroku daného rozhodnutí. Strany řízení mohou v určitých případech proti negativnímu posouzení přípustnosti revize podat stížnost („*die Nichtzulassungsbeschwerde*“) ke Spolkovému soudnímu dvoru (tedy dovolacímu, resp. reviznímu soudu), který může dodatečně přípustnost posoudit kladně.⁴¹⁰ Stížnost lze zároveň podat pouze v případě, že peněžitá hodnota předmětu sporu přesahuje částku 20 000 EUR a zároveň odvolací soud rozhodl, že je podání revize nepřipustné.⁴¹¹ Možnost podání této stížnosti má poskytovat stranám řízení ochranu proti přílišné restriktivnosti odvolacího soudu v otázce přípustnosti revize.⁴¹²

4.4 Zhodnocení zahraničních právních úprav

Nejbližší se tuzemské právní úpravě dovolání blíží slovenská úprava. Nejedná se o žádný převratný objev, jelikož OSŘ 1963 byl z historických důvodů hlavním procesním předpisem po velice dlouhou dobu také na Slovensku. Stanovení podmínek přípustnosti obou forem dovolání naznačuje, že jeho účelem je také kombinace nalézání individuální spravedlnosti a sjednocování

---

407 § 542 odst. 1 ZPO-D

408 § 542 odst. 2 ZPO-D

409 § 543 odst. 2 ZPO-D. Dále také GOTTWALD, P. Dovolání podle německého práva. *Bulletin Advokacie*. 15.3.2019. [online]. [cit. 19.5.2020]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/dovolani-podle-nemeckeho-prava>>.

410 § 543 odst. 1 ZPO-D

411 § 544 odst. 2 ZPO-D

412 GOTTWALD, 2019, op. cit.

rozhodovací praxe. Ke sjednocování judikatury však slovenský zákonodárce zvolil odlišnou cestu v podobě dozorové formy dovolání generálního prokurátora. Je zcela jistě žádoucí, aby v rámci dovolacího řízení mohl soud do určité míry ovlivňovat výběr právních otázek, jejichž výklad je potřeba sjednotit, resp. přehodnotit. Otázkou je, zda slovenská právní úprava, poskytující silné postavení generálnímu prokurátoru, příliš nepotlačuje zásadu dispozitivnosti jako jednu ze základních zásad civilního řízení.

Z úpravy rakouské a německé lze vysledovat zřejmou tendenci výrazně upřednostnit v rámci vztahu účelů dovolání zájem na rozvoji práva a sjednocování rozhodovací praxe. Dovolací soud tak plní ve vztahu k právu spíše prospektivní úlohu. Odvolací soud v obou úpravách plní roli jakési první hráze, kdy svým výrokem o přípustnosti či nepřípustnosti podání dovolání filtruje přílišný nápad podání. V obou úpravách je pak v určitých případech možno negativní rozhodnutí odvolacího soudu revokovat rozhodnutím samotného dovolacího soudu. Jasně vyjádřené upřednostnění sjednocování judikatury autor této práce považuje za vhodné řešení, jelikož nalezení úpravy rovnovážně naplňující oba účely dovolání se při pohledu na dosavadní vývoj tohoto institutu zdá být spíše nemožné. Negativním aspektem takové úpravy však zůstává určitá nepředvídatelnost přípustnosti opravného prostředku pro samotné dovolatele, která může být zmenšována pouze poskytováním ustálené a kvalitní judikatury.

5 Dovolání v systému opravných prostředků z pohledu de lege ferenda

V předchozích kapitolách byly opakovaně nastíněny prvky, které by v ideálním případě právní úprava dovolání měla, resp. neměla, obsahovat. Nejproblematičtějším aspektem se zda být nalezení vhodného nastavení předpokladů přípustnosti dovolání ve vztahu k účelům, které má dovolání plnit a ve vztahu k dalším zájmům jednotlivých dotčených subjektů (např. rychlost řízení; posílení právní jistoty; odbřemenění dovolacího soudu; snížení nákladů řízení na minimum, apod.).

Co do účelu dovolání by předpoklady přípustnosti měly být v ideálním případě nastaveny tak, aby bylo možno jejich prostřednictvím rovnoměrně, případně v mírné disbalanci, naplňovat oba účely dovolacího řízení, tedy sjednocování rozhodovací praxe civilních soudů a vedle toho nalézání individuální spravedlnosti v konkrétních případech. Aby taková rovnováha nastala, není možné nastavit pravidla přípustnosti dovolání ani příliš úzce, ani příliš široce. Pokud by byla přípustnost dovolání nastavena příliš široce, bez možnosti soudu tento nápad efektivně regulovat, byl by dovolací soud zahlcen nespočtem věcného projednávání dovolání, fakticky by se zabýval primárně nalézáním individuální spravedlnosti a pro sjednocování judikatury by nezbývalo příliš prostoru. Pokud by byly naopak podmínky stanoveny příliš úzce, před dovolací soud by se dostal pouze minimální počet právních otázek, což by výrazně snížilo vliv sjednocování jejich výkladu na rozhodování soudů jako takové.⁴¹³

Vedle toho by úprava předpokladů přípustnosti měla ve světle derogačního nálezu ÚS 29/11 být stanovena přinejmenším tak, aby dovolatel mohl s alespoň relativní (nikoliv absolutní) jistotou seznat, resp. předvídat, zda jím napadené rozhodnutí má šanci být přezkoumáno věcně.⁴¹⁴

Ačkoliv ÚS stanovením požadavku předvídatelnosti pravidel předpokladů přípustnosti sledoval pouze zájem na ochraně práv účastníků civilního řízení, je možné, že tímto zásahem do budoucna vytvořil pro zákonodárce velice složitou situaci. Požadavek předvídatelnosti je totiž do

---

413 LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 217-219

414 Viz subkapitulu č. 2.8.1.

značné míry kontradiktorní k požadavku prospektivnosti dovolání. Aby mohl být účel dovolání orientován prospektivně, musí mít dovolací soud alespoň částečnou možnost se subjektivně podílet na výběru právních otázek zasluhujících jednotný výklad, přičemž bude často omezen pouze prostřednictvím pojmů s obtížně definovatelným obsahem (např. „zásadní význam pro zachování právní jednoty“ – rakouská úprava, nebo „zásadní právní význam“ posuzované otázky – německá úprava apod.⁴¹⁵). Taková úprava sice svědčí rozvoji práva a možnosti soudu efektivně nakládat i s větším počtem podání, ale současně s sebou vždy ponese větší či menší míru nejistoty pro samotného dovolatele.

Vhodná pravidla přípustnosti dovolání ale nejsou jediným žádoucím prvkem úpravy. Pokud je dovolání v konkrétní věci shledáno jako přípustné, měla by právní úprava následného řízení o dovolání ve vztahu k účastníkům řízení splňovat také požadavky na rychlost a hospodárnost řízení, s cílem posílit právní jistotu účastníků včasným vynesením konečného, závazného a nezměnitelného rozhodnutí ve věci.

Pokud jsou výše uvedené předpoklady správné, je nezbytné pokusit se je přivést k životu prostřednictvím konkrétních návrhů úpravy dovolání *de lege ferenda*. V následujících subkapitolách je proto shrnuta jednak část Věcného záměru civilního řádu soudního, zabývající se novým nastavením koncepce a pravidel pro dovolání v civilním řízení. Dále je také poskytnut vlastní návrh autora této práce, zakládající se na některých výše učiněných úvahách a závěrech.

5.1 Dovolání dle Věcného záměru Civilního řádu soudního z roku 2017

V rámci plánované celkové rekodifikace pravidel civilního řízení by mělo dojít také k vytvoření nové podoby institutu dovolání. Za tímto účelem již v roce 2017 Ministerstvo spravedlnosti uveřejnilo Věcný záměr civilního řádu soudního (dále citováno také jako „CŘS 2017“ nebo „Věcný záměr CŘS“), připravený pracovní skupinou složenou ze soudců a akademiků z oboru práva a právní vědy. Jmenovitě se na tvorbě záměru podíleli Petr Lavický, Alena Winterová, Bohumil Dvořák, Eva Dobrovolná a Petr Pulkrábek. Přijetí Věcného záměru odbornou veřejností bylo spíše rozporuplné. Na jedné straně se na dokument a jeho tvůrce snesla

---

415 Viz subkapitoly č. 4.2, č. 4.3, č. 4.4.

kritika prostřednictvím výstupů na odborných konferencích⁴¹⁶; soudců Nejvyššího soudu jak jednotlivě, tak prostřednictvím oficiálního vyjádření občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu⁴¹⁷, se kterým se následně ztotožnila také Soudcovská unie České republiky⁴¹⁸. Na druhé straně byl Věcný záměr částí odborné veřejnosti hodnocen i kladně, například prostřednictvím usnesení Odborného kolegia pro občanské právo, působícím v rámci Akademie věd České republiky. Toto kolegium doporučilo i přes dílčí výhrady k pravidlům přípustnosti dovolání pokračovat v legislativních pracích, vycházejících z předmětného dokumentu.⁴¹⁹

5.1.1 Koncepce ČŘS 2017

Inspiračním zdrojem pro koncepci nové české procesní úpravy by podle jejích autorů měl být rakouský Civilní řád soudní z roku 1895, který je založen na výše zmíněné sociální koncepci civilního řízení.⁴²⁰ Tato koncepce akcentuje především zájem celé společnosti na tom, aby došlo k rychlému nalezení objektivní spravedlnosti, a to bez generování zbytečně vysokých nákladů pro dotčené subjekty. Na základě těchto předpokladů by ČŘS 2017 měl být ovládan co do zahájení a vymezení obsahu řízení zásadou dispoziční; dále pak omezenou zásadou projednací ve spojení s posílením role soudce, který by řízení mohl aktivně usměřňovat; a principem procesní ekonomie. Tyto zásady a principy by se měly ideálně promítat do všech procesních institutů včetně dovolání.⁴²¹ Jeden z autorů ČŘS 2017 k této problematice dodává, že zvolená sociální koncepce také nejlépe odpovídá účelu civilního procesu vyplývajícímu z Ústavy a

---

416 Např. Senát Parlamentu České republiky. Zápis z konference. *Nový civilní proces z pohledu praxe*. 20.11.2018. Dostupné z: <<https://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/89814/75241>>.

417 Nejvyšší soud, občanskoprávní a obchodní kolegium. *Stručné vyjádření Nejvyššího soudu k věcnému záměru nového civilního řádu soudního*. 14.12.2017 [online]. [cit. 21.5.2020]. Dostupné online z:

<http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~TiskovezpravyNejvyssihosoudu~Uvodni_strucne_vyjadreni_Nejvyssihosoudu_ke_zverejnenemu_vecnemu_zameru_noveho_civilniho_radu_soudniho~?openDocument&lng=CZ>. A na to navazující obsáhlejší Vyjádření Nejvyššího soudu k Věcnému záměru ČŘS. 30.4.2018. [online]. [cit. 21.5.2020]. Dostupné z:

<http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~TiskovezpravyNejvyssihosoudu~Civilni_kolegium_Nejvyssihosoudu_schvalilo_aktualni_material_v_nemz_se_opet_kriticky_vyjadruje_k_navru_vecneho_zameru_noveho_civilniho_radu_soudniho~>.

418 Profesní sdružení soudců Soudcovská unie ČR. *Stanovisko k navrhovanému věcnému záměru nové úpravy civilního procesního práva*. 29.6.2018. [online]. [cit. 21.5.2020]. Dostupné z: <<https://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/2938-stanovisko-k-navrhovanemu-vecnemu-zameru-nove-upravy-civilniho-procesniho-prava.html>>.

419 Ústav státu a práva Akademie věd České republiky, Odborné kolegium pro občanské právo. Zpráva z V. zasedání kolegia. 10.1.2018. Dostupné z: <<https://www.ilaw.cas.cz/kontakty/odborne-kolegium-pro-obcanske-pravo.html>>.

420 Viz subkapitolu č. 2.2.

421 Věcný záměr ČŘS 2017, Hlava I., subkapitola č. 2.5.

judikatury ÚS. Tímto účelem je především ochrana skutečně existujících subjektivních práv osob, tedy nalezení objektivní spravedlnosti, která má být navíc dosažena v přiměřeném čase, jinak pro dotčené osoby postrádá významu. Oběma těmito požadavkům odpovídá nejlépe právě sociální koncepce civilního procesu.⁴²²

Pro úplnost je třeba dodat, že dle ČŘS 2017 by nový procesní předpis měl upravovat pouze řízení sporné a účelem civilního sporného řízení by měla být ochrana subjektivních práv a chráněných zájmů.⁴²³ To mimo jiné znamená, že by dovolání ve vztahu k řízením nesporným, exekucím nebo insolvenčním mělo být upraveno v rámci samostatných, speciálních právních předpisů.

5.1.2 Účel dovolání

O žádoucím nalezení úpravy umožňující rovnoměrné naplňování všech účelů dovolání prostřednictvím stanovení vhodných předpokladů jeho přípustnosti již bylo zmiňováno výše, a to hned několikrát. V rámci ČŘS 2017 dochází v tomto směru k posunu, kdy je nalezení rovnovážného stavu s ohledem na zkušenosti s dosavadními úpravami považováno za téměř nedosažitelné, a proto je účelu sjednocování rozhodovací praxe civilních soudů v důležitých právních otázkách přiznáno dominantní postavení. Individuální nalézání spravedlnosti by v tomto pojetí mělo být zajištěno pouze výjimečně, především z důvodu hrubě nesprávného právního posouzení věci.⁴²⁴

Pokud má být dominantní postavení sjednocování judikatury naplněno v praxi, bude nutné se opět zabývat dlouhodobým problémem, jakým způsobem zapojit dovolací, a případně také odvolací, soud do výběru důležitých právních otázek, jejichž výklad je žádoucí sjednotit. Další subkapitoly této práce ukážou, zda ČŘS 2017 tento problém řeší vhodným způsobem.

---

422 LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 34-36.

423 Bod č. 1 a 2 ČŘS 2017

424 Věcný záměr ČŘS 2017, Hlava II, obecná část. Dále také LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 220.

5.1.3 Povaha dovolání

Zásadní změnou, kterou by ČŘS 2017 přinesl, je změna povahy dovolání z mimořádné na řádnou. Jednalo by se tedy o opravný prostředek směřující proti vybraným nepravomocným rozhodnutím, jejichž právní moc a vykonatelnost by byly podáním dovolání automaticky odloženy, což by z civilního řízení učinilo trojinstanční proces.⁴²⁵ Automatický odklad vykonatelnosti by se netýkal pouze rozhodnutí, proti kterým by bylo podáno tzv. výjimečné dovolání.⁴²⁶ Kromě konkrétních, níže uvedených faktorů, je taková úprava inspirována především rakouskou úpravou institutu dovolání v podobě řádného opravného prostředku⁴²⁷, která je českému civilnímu procesu z historických a geografických důvodů blízká.

Jako důvody proti dovolání jako řádného opravného prostředku jsou uváděny jednak ty důvody, pro které bylo dovolání při jeho znovuzavedení zákonem č. 519/1991 Sb. koncipováno jako opravný prostředek mimořádný⁴²⁸, a dále také současná kritika takového pojetí. Nejčastěji uváděné negativní důvody a jejich kritika jsou následující:

1. Rozpor možnosti rozhodování Nejvyššího soudu ČSFR v dovolacím řízení ve věci samé se zásadami týkajícími se rozdělení kompetencí mezi národními republikami a Česko Slovenskou federací.

Rozdělení kompetencí mezi republiky a federaci bylo v době rozhodování o povaze dovolání upraveno především ústavním zákonem č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění ústavní novely č. 556/1990 Sb., tzv. velkého kompetenčního zákona. Nutno říci, že z žádného ustanovení tohoto ústavního předpisu tvrzený rozpor nevyplývá.

Co je však podstatnější, z dobových odborných článků vyplývá, že ve skutečnosti nebylo při rozhodování o povaze dovolání rozhodné výše uvedené stanovení kompetenci, ale pouze nesouhlas slovenských poslanců s tím, aby Nejvyšší soud ČSFR meritorně rozhodoval o rozhodnutích Nejvyšších soudů jednotlivých republik, které by byly v postavení odvolacích

---

425 Věcný záměr ČŘS 2017. Hlava I. subkapitola č. 2.5.4; Hlava II., obecná část a bod č. 346.

426 Viz subkapitolu č. 4.1.5.

427 Viz subkapitolu č. 4.2.

428 Viz subkapitolu č. 2.5.1.

instancí.⁴²⁹ Reálně tak žádný právní rozpor neexistoval a jednalo se pouze o vůli části poslanců, jejichž důvody byly spíše politické nežli právní. To, zda tehdejší argumenty byly oprávněné či nikoliv, definitivně ztratilo smysl dne 1.1.1993, kdy došlo k zániku federace a vytvoření samostatných republik. Tento argument proto optikou dneška nemůže ve vztahu k dovolání obstát.⁴³⁰

2. Rozpor s obecnou tendencí, vyskytující se v kontinentálním právním prostoru, soudní řízení zrychlovat, zefektivňovat a oklešťovat od nadbytečných finančních nákladů. Nutnost naplnění těchto požadavků byla opřena o doporučení Výboru ministrů Rady Evropy z roku 1984⁴³¹, které dle tehdejšího výkladu tuzemských zákonodárců, kromě zmíněných aspektů, doporučuje také omezit opravné prostředky, především pak prostředky dozorového typu.

Co do pravdivosti takového tvrzení lze říci, že předmětné doporučení Výboru ministrů Rady Evropy sice akcentuje požadavky na rychlé, efektivní a hospodárné řízení,⁴³² nicméně, žádné ustanovení předmětného dokumentu ani náznakem nedoporučuje omezit opravné prostředky v rámci civilního řízení. Jediným ustanovením, týkajícím se partikulárně opravných prostředků je princip č. 7, který doporučuje přijmout opatření, která by odrazovala od zneužívání opravných prostředků.⁴³³ Za prostředek sloužící k dosažení takového cíle lze považovat např. trest pro svévolné učinění určitého procesního úkonu s primárním cílem způsobit průtahy řízení. S takovým opatřením jednak ČŘS 2017 počítá a v obecné formě ve vztahu k celému procesu je zmíněno i v samotném Doporučení č. R (84) 5.⁴³⁴ Z výše uvedeného výkladu plyne, že tvrzený argument rozporu s předmětným doporučením Výboru ministrů byl mylný již v době rozhodování o povaze dovolání v roce 1991, a nemůže proto obstát ani dnes.⁴³⁵

---

429 RUBEŠ, J. Kodifikace a rekodifikace civilněprocesních předpisů. *Právní praxe*. 1993, č. 3. s. 135. ISSN 12100900.

430 DVOŘÁK, B. Nad koncepcí dovolání v civilních věcech. *Právník*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2018, č. 4, s. 348. ISSN 02316625.

431 Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 28. února 1984, č. R (84) 5. (dále citováno jako „Doporučení č. R (84) 5“). [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z: <<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804e19b1>>. Inspiraci českých zákonodárců tímto doporučením potvrzuje také STEINER, V. Civilní proces z hledisek jeho současného a dalšího vývoje. *Právník*. 1995, č. 12. s. 1074-1080. ISSN 02316625.

432 Např. viz princip č. 3 a č. 9 Doporučení č. R (84) 5.

433 Princip č. 7 Doporučení č. R (84) 5: „Steps should be taken to deter the abuse of post-judgment legal remedies.“

434 Bod č. 64 ČŘS 2017, resp. Princip č. 2, bod č. 2 Doporučení č. R (84) 5

435 DVOŘÁK, 2018, op. cit., s. 347-348.

Pokud by se chtěl zákonodárce inspirovat nějakým dokumentem Rady Evropy, pak by to mělo být až pozdější Doporučení Výboru ministrů ze dne 7. února 1995 číslo R (95) 5⁴³⁶, které se zabývá nejen opravnými prostředky v civilním řízení obecně, ale také konkrétně řízením před v pořadí třetím soudem, u nás v podobě dovolacího řízení, který by mohl ve věci rozhodovat.⁴³⁷ Toto doporučení uvádí, že pokud soud třetí instance nepovolí odklad vykonatelnosti, rozhodnutí soudu druhé instance by mělo být vykonatelné („*enforceable*“).⁴³⁸ Ve vztahu k právní moci a vykonatelnosti je tedy v tomto doporučení spíše poskytnuto státům volné uvážení, jakou povahu bude mít řízení před třetím soudem. Ve zbytku kapitoly č. IV. klade předmětné doporučení důraz především na úpravu předpokladů přípustnosti dovolání. V první řadě by mělo být zohledněno, že o předmětu řízení již rozhodovaly dva nezávislé soudy. V pořadí třetí soud by proto nemusel poskytovat pouze nápravu vad v konkrétních případech, ale jeho činnost by mohla sloužit spíše k vývoji práva, sjednocování jeho výkladu, případně vyřešení právních otázek, u nichž to vyžaduje veřejný zájem.⁴³⁹ Aby takový účel mohl být naplněn, měly by podmínky přípustnosti opravného prostředku být stanoveny spíše restriktivně, aby se soud mohl zabývat pouze vybranými případy.⁴⁴⁰

3. Automatické odložení právní moci napadeného rozhodnutí vedoucí k prodloužení řízení a narušení právní jistoty účastníků řízení. Tyto negativní aspekty nebyly uváděny pouze v minulosti, ale je jimi výrazně argumentováno i dnes, v rámci současné odborné debaty nad budoucí povahou institutu dovolání.⁴⁴¹

436Dále citováno jako „Doporučení č. R (95) 5“. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z: <<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680505f3c>>.

437 LAVICKÝ, P. *Český civilní proces z pohledu aktů Rady Evropy*. Konference Dny práva. Masarykova universita v Brně. 2010. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z:

<[https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/05_obcan/Lavicky_Petr_\(1829\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/05_obcan/Lavicky_Petr_(1829).pdf)>.

438 Kapitola IV., Čl. č. 7, písm. e) Doporučení č. R (95) 5.

439 Ibid. Čl. č. 7, písm. c)

440 Ibid. Čl. č. 7, písm. f)

441 Nejvyšší soud, 14.12.2017, op. cit., bod č. 3. Dále také KRČMÁŘ, Z. Dovolání jako řádný opravný prostředek? Jde o koncepci myšlenkově zastaralou. *Česká justice*. 2.2.2018. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z:

<<https://www.ceska-justice.cz/2018/02/soudce-ns-krcmar-dovolani-jako-radny-opravny-prostredek-jde-o-koncepci-myslenkove-zastaralou/>>. Dále také DRÁPAL, L. Věcný záměr civilního řádu soudního neodpovídá potřebám 21. století. *Česká justice*. 25.9.2018. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/2018/09/drapal-vecny-zamer-civilniho-radu-soudniho-neodpovida-potrebam-21-stoleti/>>.

Stanovení civilního procesu jako řízení dvojinstančního bezpochyby přispívá k rychlejšímu vynesení konečného, závazného a dalším řádným opravným prostředkem nezměnitelného rozhodnutí odvolacího soudu, a tím i k posílení právní jistoty účastníků řízení. Je však otázkou, zda takové posílení právní jistoty není pouze dočasné a zdánlivé v případě, že po využití řádného opravného prostředku (odvolání) je za určitých okolností možné využít opravný prostředek mimořádný (dovolání), jehož prostřednictvím lze vstoupit do pravomocných rozhodnutí odvolacího soudu. Podle autorů ČŘS 2017 s sebou takový stav přináší několik negativních následků, které odůvodňují stanovení dovolání jako řádného opravného prostředku. Mezi tyto negativní následky patří možné rozpoutání nového sporu; zvýšení nákladů na další řízení; a především nutnost komplikovaného navracení plnění či právního stavu v předešlý stav v případě, že pravomocné rozhodnutí, na jehož základě je prováděn výkon rozhodnutí nebo exekuce, resp. dochází k dispozici se získaným plněním či právy, je později Nejvyšším soudem zrušeno či změněno. Kvůli ustanovením poskytujícím v takových situacích ochranu práv třetích osob⁴⁴² mohou být nepříznivé následky takové situace i nevratné. Případné zrušení pravomocného rozhodnutí dovolacím soudem dle autorů ČŘS 2017 pak samo o sobě může přinést výraznější prodloužení procesu poskytování ochrany právům a narušení právní jistoty účastníků řízení než by přinášel druhý řádný opravný prostředek, jelikož řízení je v takové situaci vráceno před soud nižšího stupně ke zcela novému projednání.⁴⁴³ V obecnější rovině jsou dle tvůrců ČŘS 2017 institutem narušujícím právní jistotu spíše mimořádné opravné prostředky, jelikož svým možným zásahem do zdánlivě konečných a nezměnitelných rozhodnutí znehodnocují institut právní moci.⁴⁴⁴

Dle kritiků navrhované úpravy se v tomto bodu tvůrci ČŘS 2017 opírají pouze o historickou návaznost na úpravu dovolání účinnou před rokem 1948, přičemž jediným analytickým důvodem pro změnu současného stavu uvádějí narušení právní jistoty, které se fakticky týká pouze omezeného množství případů. Dle těchto kritiků by k prodloužení řízení, a z toho plynoucímu

---

442 Viz subkapitolu č. 3.10.3.

443 DVOŘÁK, 2018, op. cit., s. 345-346.

444 Věcný záměr ČŘS 2017. Obecná část, subkapitola č. 2.5.4; Hlava II, obecná část. Dále také LAVICKÝ, P. Názor, že dovolání coby řádný opravný prostředek oslabí princip právní jistoty, je absurdní. *Česká justice*. 25.9.2018. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/2018/01/petr-lavicky-nazor-ze-dovolani-coby-radny-opravny-prostredok-oslabi-princip-pravni-jistoty-je-absurdni/>>. Dále také LAVICKÝ, P. Náprava občanského soudního řádu novelizacemi se zcela vyčerpala. *Česká pozice*. 7.6.2018. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z: <https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/naprava-obcanskeho-soudniho-radu-novelizacemi-se-zcela-vycerpala.A180605_152933_pozice-tema_lube>.

narušení právní jistoty účastníků řízení naopak došlo zavedním trojinstančního procesu, kdy by byl zbytečně oddalován okamžik nabytí právní moci rozhodnutí poté, co ve věci rozhodovaly již dva nezávislé soudy.⁴⁴⁵

Dle autora této práce nesvědčí zavedení trojinstančního procesu ani účel dovolání, který by měl dle ČŘS 2017 hrát primární roli, a to sjednocování judikatury. Aby bylo možné takové nastavení účelů dovolání naplnit, bude logicky nutné prostřednictvím předpokladů přípustnosti buď výrazně omezit univerzalitu tohoto opravného prostředku nebo zajistit efektivní a rozsáhlou selekci věcí, neobsahujících právní otázky hodné sjednoceného výkladu Nejvyšším soudem. Pokud se taková úprava podaří najít, měl by se případný vstup do pravomocných rozhodnutí týkat ještě omezenějšího počtu případů než dnes, a proto by nemělo docházet k výraznému narušování právní jistoty účastníků řízení.

5.1.4 Způsobilý předmět dovolání

Věcný záměr ČŘS 2017 se snaží v otázce způsobilého předmětu omezit dosavadní univerzalitu dovolání, kdy by jím bylo možné napadnout pouze rozsudek odvolacího soudu (objektivní podmínka), kterým byla dovolateli způsobena alespoň částečná procesní újma (subjektivní podmínka), pokud to zákon připouští (stanovením dalších podmínek přípustnosti).⁴⁴⁶ Tímto krokem má dojít k částečnému odbřemenění odvolacího soudu vyloučením procesních usnesení z možnosti dovolacího přezkumu, za současného vytvoření samostatné speciální úpravy přípustnosti dovolání proti usnesením vydaných v jiných než sporných řízeních (pro nesporná řízení v ZŘS, pro exekuční řízení v zákone č. 120/2001 Sb., exekučním řádu, pro insolvenční řízení v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení).⁴⁴⁷

Ačkoliv autoři tímto krokem zřejmě pouze následovali výše uvedený záměr, dle kterého by nový civilní předpis měl upravovat pouze řízení sporné, je v tomto ohledu nutné souhlasit z již vyřčenou kritikou odborné veřejnosti. Dle té není možné, resp. je nevhodné, předložit novou

---

445 Nejvyšší soud, 30.4.2018, op. cit., písm. A).

446 Bod č. 340 ČŘS 2017

447 Dále také LAVICKÝ, 2018, op. cit.

úpravu dovolání pouze pro řízení sporná, aniž by byla paralelně vypracována speciální pravidla pro ostatní druhy řízení.⁴⁴⁸

I v případě, že by tato speciální úprava byla vypracována paralelně s ČŘS 2017, považují kritici takové tříštění úpravy dovolání za nevhodné, předně vedoucí k vytvoření složitého právního prostředí jak pro soudce, tak advokáty.⁴⁴⁹

5.1.5 Přípustnost dovolání

ČŘS 2017 upravuje přípustnost dovolání na základě principu diformity a konformity rozsudků odvolacího soudu ve spojení s omezenou možností odvolacího, případně dovolacího, soudu do otázky přípustnosti dovolání proti konformním rozsudkům vnést svůj subjektivní názor. Tímto krokem se stanovená pravidla s určitými modifikacemi částečně vrací k obdobné úpravě účinné na našem území od počátku roku 1992 do konce roku 2012.⁴⁵⁰

Jak u diformních, tak konformních rozsudků odvolacího soudu by přípustnost byla v první řadě omezena hodnotou předmětu sporu ve výši 50 000 Kč, a to jak pro řízení s peněžitým, tak nepeněžitým předmětem, u něž by bylo ve výroku rozsudku uvedeno jeho ocenění. Kromě toho by negativní přípustnost byla zachována pro věci, pro jejichž povahy není dovolací přezkum žádoucí (viz současný § 238 OSŘ 1963).⁴⁵¹

V případě diformních rozsudků nespadajících pod některé ustanovení o negativní přípustnosti, by bylo podání dovolání přípustné vždy, bez možnosti subjektivní ingerence jakéhokoliv soudu. Pravidlo vychází z předpokladu, dle kterého neshoda soudu první a druhé instance ve výkladu právních otázek napovídá o nutnosti dané rozhodnutí přezkoumat, případně výklad sjednotit.⁴⁵²

Proti konformním rozsudkům by naopak bylo podání dovolání přípustné pouze tehdy, pokud by tento rozsudek závisel na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud:

---

448 Nejvyšší soud, 14.12.2017, op. cit., bod č. 8. Dále také KRČMÁŘ, 2018, op. cit.

449 Nejvyšší soud, 30.4.2018, op. cit. písm. B).

450 V subkapitoly č. 2.5 až 2.8.

451 Bod č. 341 ČŘS 2017 s následným komentářem

452 Ibid.

- I. odchytil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo;
- II. která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo;
- III. která je dovolacím soudem rozhodována rozdílně nebo;
- IV. má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.⁴⁵³

V případě konformních rozsudků naopak autoři ČRS 2017 vkládají důvěru ve dvojí totožné právní posouzení věci soudy první a druhé instance, díky čemuž dovolací přezkum zpravidla nebude potřeba. Znovu zavedenou novinkou by v tomto směru bylo především to, že o přípustnosti dovolání by na základě výše uvedených hledisek rozhodoval soud odvolací, a to bez návrhu, přímo ve výroku rozsudku. Takové nastavení by mělo sloužit k posílení právní jistoty účastníků řízení o tom, zda mohou dovolání podat, jelikož by k takovému závěru nemuseli dojít sami a dovolací soud by navíc byl tímto rozhodnutím o přípustnosti vázán.⁴⁵⁴

Výjimku by představovaly ty konformní rozsudky, jejichž hodnota peněžitého či nepeněžitého předmětu sporu by přesahovala částku 100 000 Kč, proti kterým by účastník řízení i přes nesouhlas odvolacího soudu mohl podat tzv. „výjimečné dovolání“. O přípustnosti mimořádného dovolání by rozhodoval již sám dovolací soud, a to na základě stejných hledisek, jako soud odvolací. Možnost podání výjimečného dovolání by měla mimo jiné částečně umožnit vyhnout se nejednotnosti a přílišné restriktivnosti výkladu odvolacích soudů ve vztahu k hlediskům přípustnosti dle bodu č. 341 písm. b) ČRS 2017.

I v tomto případě by se jednalo o řádný opravný prostředek, jehož podání by automaticky odkládalo právní moc napadeného rozsudku a poskytovalo možnost požádat soud také o odklad vykonatelnosti. Na rozdíl od běžného dovolání by tedy i po podání výjimečného dovolání mohla být na základě vykonatelného rozsudku vedena exekuce. Díky nastavení předpokladů přípustnosti by se však mělo jednat pouze o ojedinělé případy, bez výraznějšího vlivu na právní jistotu.⁴⁵⁵

Ani uvedené pojetí předpokladů přípustnosti dovolání a způsob rozhodování o ní se neseťkalo s kladnou reakcí odborné veřejnosti. Ačkoliv se dle těchto hlasů nová úprava inspiruje

---

453 Ibid.

454 Ibid. Dále také bod č. 343 a 344 ČRS 2017

455 Bod č. 342 ČRS 2017 s následným komentářem

zahraničními právními úpravami dovolání (např. rakouskou či německou), kde tento systém může být funkční, ČRS 2017 v tomto směru dostatečně nezohledňuje negativní zkušenosti českých soudů s obdobným nastavením pravidel přípustnosti dovolání, účinným od počátku roku 1992 do konce roku 2000 (zapojení odvolacího soudu do závazného rozhodování o přípustnosti dovolání proti potvrzujícím rozhodnutím), resp. do konce roku 2012 (přípustnost stanovená na základě diformity a konformity rozhodnutí odvolacího soudu).

Zmíněné negativní zkušenosti se zapojením odvolacího soudu do závazného rozhodování o přípustnosti dovolání měly spočívat např. v tom, že dovolací soud byl v tomto ohledu výrokem odvolacího soudu vázán, a byl proto nucen věcně projednávat i ta dovolání, která sice byla dle zmíněného výroku přípustná, nicméně fakticky zákonné podmínky přípustnosti vůbec nespĺňovala. O přípustnosti dovolání by měl proto závazně rozhodovat pouze Nejvyšší soud, na jehož judikatuře jsou podmínky přípustnosti založeny, a který jediný může rozhodovat o dovolání meritorně.⁴⁵⁶ Kromě toho někteří odborníci poukazují na to, že z důvodu velkého množství projednávaných dovolání, resp. rozhodnutí o nich, nebudou moci soudci odvolacích soudů objektivně zhodnotit, zda je určitá právní otázka dovolacím soudem již řešena či nikoliv.⁴⁵⁷

Tvrzená „*neosvědčenost*“ kritéria diformity rozhodnutí pak měla spočívat v jeho netransparentnosti, kdy se význam pojmu „*diformita*“ lišil dle výkladu odvolacího soudu, účastníků řízení a dovolacího soudu. Předpoklad, že změna rozhodnutí soudů prvního stupně soudem odvolacím indikuje vyšší pravděpodobnost nesprávnosti rozhodnutí, se navíc dle odborníků také nepotvrdil.⁴⁵⁸

S uvedenou kritikou lze souhlasit pouze částečně. Předpoklady pro přiznání přípustnosti uvedené v bodě č. 241 písm. b) odst. I. až III. ČRS 2017 jsou totiž z judikatury Nejvyššího soudu objektivně seznatelné a v rámci obřemenění dovolacího soudu by o nich případně mohl určitou formou rozhodovat odvolací soud. Pouze předpoklad uvedený v bodě č. 241 písm. b) odst. IV. ČRS 2017, tedy skutečnost, že ustálený výklad určité právní otázky má být dovolacím soudem

---

456 Nejvyšší soud, 14.12.2017, op. cit., bod č. 1, č. 5 a č. 9. Dále také např. DRÁPAL, 2018, op. cit.

457 Příspěvek Krčmáře, Z. Konference. *Nový civilní proces z pohledu praxe*. 20.11.2018., op.cit.

458 Nejvyšší soud, 30.4.2018, op. cit. písm. C).

do budoucna přehodnocen, by měl podléhat výhradně posouzení Nejvyšším soudem, jelikož se jedná o jeho myšlenkové konstrukce, které mají být přehodnoceny. Na základě uvedených argumentů je dle autora této práce alespoň částečné zapojení odvolacího soudu do rozhodování o přípustnosti dovolání možné. Nejenže takový postup může přispět ke snížení objemu práce Nejvyššího soudu, ale také účastníkům řízení ve značném množství případů poskytnout žádoucí odpověď na otázku, zda jsou oprávněni podat dovolání či ne.

Stejně tak u předpokladů přípustnosti stanovených na základě diformity či konformity rozhodnutí nelze bez dalšího konstatovat, že se jedná o úpravu již vyzkoušenou a neosvědčenou. Úprava účinná do konce roku 2012, založená na obdobném principu, byla považována nálezem ÚS 29/11 za nevhodnou, resp. pro dovolatele nejasnou a nepředvídatelnou, především proto, že přípustnost dovolání podmiňovala subjektivním rozhodnutím Nejvyššího soudu o tom, že v rozhodnutí řešená právní otázka byla svou povahou „zásadně právně významná“.⁴⁵⁹ Takto výkladově nejasný pojem, vnášející do rozhodování o přípustnosti dovolání značnou nejistotu, byl proto zmíněným derogačním nálezem z OSŘ 1963 vyjmut. Princip diformity a konformity v tomto ohledu nehrál zásadní roli, jelikož rozhodným bylo (a stále je) spíše znění zákonných mantinelů pro subjektivní posuzování přípustnosti Nejvyšším soudem.

Ačkoliv institut výjimečného, resp. mimořádného, dovolání se zdá být jedním z možných řešení, je třeba k určitým jeho aspektům přistupovat obezřetně. Předně je v tomto ohledu nejistá funkčnost kategorie tzv. bagatelních sporů jako rozhodného kritéria pro přípustnost výjimečného dovolání. Hodnota předmětu sporu totiž často nemusí odpovídat důležitosti v rozhodnutí řešené právní otázky. Nicméně, při vhodném, ne příliš přehnaném, nastavení výše „bagatelní“ hranice by toto kritérium mohlo být vhodným doplňkem napomáhajícím k částečnému odbřemenění odvolacího soudu.

Dalším negativním aspektem může být oceňování sporů s nepeněžitým předmětem. Není zcela zřejmé, podle jakých kritérií by měl soud při oceňování postupovat. Nevhodné, resp. neurčité, nastavení kritérií by mohlo nepřímo umožnit soudu libovolně a nepředvídatelně

---

459 Viz subkapitulu č. 2.8.

označovat nepeněžité spory dle jejich „významnosti“, a tím opět⁴⁶⁰ obcházet zákonná pravidla přípustnosti dovolání.

Vedle toho se vyskytují také obavy, dle kterých by s sebou proces oceňování sporů přinesl výrazné navýšení nákladů řízení.⁴⁶¹

5.1.6 Dovolací důvody

Tradičním dovolacím důvodem zůstává nesprávné právní posouzení věci.⁴⁶² K tomu ale dle CŘS 2017 přistupuje jako dovolací důvod také existence vad zmatečnosti, které v současné právní úpravě sice u přípustného dovolání musí Nejvyšší soud zohlednit i bez návrhu, nicméně nemohou vystupovat jako dovolací důvod samostatný.⁴⁶³ Povýšení vad zmatečnosti na samostatný dovolací důvod autoři odůvodňují závažností takových vad, které by dle nich měli být výrazněji zohledňovány také v rámci dovolání.

S tímto názorem nelze souhlasit. Jak bylo uvedeno, pokud dovolací soud zjistí existenci vad zmatečnosti, musí je podle stávajícího znění OSŘ 1963 ve svém rozhodování zohlednit. Pokud by mohly být ale uplatňovány jako samostatný dovolací důvod, bez nutnosti výskytu nesprávného právního posouzení věci, docházelo by k nežádoucímu překrývání institutu dovolání s žalobou pro zmatečnost, která je k nápravě vad tohoto druhu primárně určena. Obdobná právní úprava navíc byla novelou č. 30/2000 Sb. opuštěna, jelikož přezkum zmatečnostních vad zbytečně zatěžoval Nejvyšší soud a znemožňoval efektivně provádět sjednocování výkladu nesprávně posouzených právních otázek.⁴⁶⁴

S nevhodně zvolenými dovolacími důvody souvisí také bod č. 348 písm. c) CŘS 2017, který umožňuje dovolateli uvádět a dovolacímu soudu zohledňovat dosud neuvedené důkazy sloužící výhradně k prokázání existence vad zmatečnosti (tedy dovolacího důvodu podle bodu č. 350 písm. b) CŘS 2017). Kvůli tomu, že dle bodu č. 351 CŘS 2017 je v tomto ohledu provedení dokazování důvodem k nařízení ústního jednání ve věci, by mohlo docházet k nežádoucím

---

460 Viz subkapitolu č. 2.8.

461 Nejvyšší soud, 30.4.2018, op. cit. písm. C).

462 Bod č. 350 písm. a) CŘS 2017

463 Bod č. 350 písm. b) CŘS 2017. Dále viz subkapitolu č. 3.4.3.

464 Nejvyšší soud, 14.12.2017, op. cit., bod č. 4. Dále také KRČMÁŘ, 2018, op. cit.

průtahům řízení pouze za účelem prokazování vad zmatečnosti, k jejichž nápravě je primárně určen jiný opravný prostředek.

5.1.7 Dovolací jednání

Dle současné úpravy, dovolací soud rozhodne o dovolání zpravidla bez jednání. Považuje-li to za potřebné, nařídí k projednání dovolání jednání.⁴⁶⁵ ČŘS 2017 rozšiřuje v bodu č. 351 situace, ve kterých by mělo být veřejné, ústní jednání, za přítomnosti účastníků nařízeno.

Prvním novým důvodem pro nařízení jednání je nutnost provedení dokazování, a to v souvislosti s nově zavedeným samostatným dovolacím důvodem existence vad zmatečnosti. Vzhledem k výše uvedeným výhradám k vadám zmatečnosti jako samostatnému dovolacímu důvodu se zda také nařizování jednání v tomto smyslu jako nevhodně zvolená úprava způsobující nežádoucí průtahy dovolacího řízení.

Druhým novým důvodem pro nařízení jednání je vůle alespoň jedné ze stran dovolacího řízení. I tento důvod se zdá být z pohledu rychlosti řízení spíše nevhodným, resp. nadbytečným. Strany řízení by měly vše potřebné uvést již v samotném dovolání, přičemž jeho doplnění či změny (resp. upřesnění) jsou omezeny zákonem stanovenou lhůtou.⁴⁶⁶ Nařízení jednání by v tomto ohledu mělo sloužit pouze pro potřeby soudu k případnému upřesnění jednotlivých dovolatelem uvedených argumentů, a nikoliv jako druhá šance stran řízení se k podání vyjádřit.

Kromě ryze právních argumentů nesvědčí dle kritiků této úpravě nařizování jednání ani hmotná vybavenost Nejvyššího soudu. Ten v současnosti disponuje velice omezeným počtem jednacích síní a změna pravidel by tak v sobě musela nutně zahrnovat i miliardové investice do nových soudních prosotr.⁴⁶⁷

Ačkoliv je omezená hmotná kapacita dovolacího soudu v současnosti realitou, nepovažuje autor této práce takový argument jako relevantní. Pokud by byla v budoucnu navržena vhodná,

---

465 Viz subkapitolu č. 3.7.3.

466 Viz subkapitolu č. 3.5.4.

467 Nejvyšší soud, 30.4.2018, op. cit. písm. C). Dále např. také příspěvek Šuka, P. Konference. *Nový civilní proces z pohledu praxe*. 20.11.2018., op.cit.

fungující a široce přijímaná právní úprava dovolání, nemůže být překážkou její realizace do praxe pouze argument nedostatečného množství jednacích síní.

5.1.8 Vázanost Nejvyššího soudu dovolacím návrhem

Významnou změnou je také úprava vázanosti Nejvyššího soudu dovolacím návrhem. ČŘS 2017 v otázce vázanosti posiluje dispoziční zásadu a to tak, že kromě uvedeného rozsahu dovolání a dovolacích důvodů by měl dovolací soud být vázán také dovolatelem navrženým způsobem rozhodnutí ve věci (např. navrženou změnou či zrušením napadeného rozhodnutí).⁴⁶⁸ Taková úprava však jde spíše proti smyslu sociální koncepce civilního řízení, která by se měla promítat také do institutu dovolání. Dle této koncepce je nutné vybalancovat procesní práva účastníků řízení s rolí soudce, který by se v určitých situacích měl mimo jiné starat o brzké dovedení sporu k jeho konci.⁴⁶⁹ Pokud by tedy byl soud vázán v dovolání uvedeným způsobem rozhodnutí, např. v podobě návrhu na zrušení napadeného rozhodnutí, nemohl by ve vhodné situaci napadené rozhodnutí změnit, čímž by došlo k výraznému oddálení vyřešení sporu a soud by byl zákonem odstříhnut od možnosti naplňovat sociální koncepci civilního řízení.⁴⁷⁰

5.1.9 Další charakteristiky

Mezi další aspekty navrhované úpravy patří také zkrácení dovolací lhůty, a to na jeden měsíc od doručení písemného vyhotovení rozsudku.⁴⁷¹ Zkrácení lhůty si ve vztahu k dovolání jako řádnému opravnému prostředku klade za cíl především zkrátit dobu, ve které bude vyneseno pravomocné rozhodnutí ve věci a tím spor definitivně ukončen. Dle autorů ČŘS 2017 jednoměsíční lhůta také odpovídá složitosti dovolací materie.

Aby nebylo dovolání, nadané automatickým suspenzivním účinkem, podáváno bezdůvodně, pouze v úmyslu způsobit průtahy řízení, měl by být soud oprávněn uložit dovolateli či jeho advokátovi tzv. trest pro svévoli v podobě finančního postihu.⁴⁷²

---

468 Bod č. 354 ČŘS 2017

469 Viz subkapitoly č. 2.2 a č. 4.1.1.

470 Nejvyšší soud, 14.12.2017, op. cit., bod č. 6. Dále také Nejvyšší soud, 30.4.2018, op. cit. písm. F).

471 Bod č. 345 ČŘS 2017

472 Bod č. 347 a č. 64 ČŘS 2017

Dá se říci, že v ostatních ohledech zůstává úprava dovolání obdobná, resp. totožná, jako ta stávající. Subsidiárně by měla pro dovolací řízení být využívána pravidla pro řízení odvolací.⁴⁷³ Stejně tak co do způsobu rozhodnutí by dovolacímu soudu měla zůstat možnost dovolání procesně odmítnout, resp. zastavit řízení, nebo meritorně rozhodnutí potvrdit, změnit či zrušit a řízení vrátit před soud nižšího stupně (s ohledem na nové pravidlo vázanosti dovolacím návrhem). Soud, jemuž by byla věc vrácena, by měl být vázán názorem dovolacího soudu.⁴⁷⁴ V případě, že by soud napadený rozsudek potvrdil nebo změnil, měl by tak učinit ve formě rozsudku, v ostatních případech by měl rozhodnout ve formě usnesení.⁴⁷⁵

5.1.10 Kritika věcného návrhu *de lege ferenda*

Mezi kritiky ČŘS 2017 se našli i tací, kteří částečně poskytli také svůj pohled na možnou budoucí úpravu dovolání. Účel dovolání a činnost Nejvyššího soudu by dle tohoto pohledu měly zcela jistě směřovat ke sjednocování judikatury, přičemž by dovolací soud neměl být příliš přetížen. Nejvíce konstruktivním se v tomto pohledu jeví názor, dle kterého by mohla být přípustnost dovolání stanovena velice široce, přičemž by ale dovolací soud nebyl v případě odmítnutí dovolání pro nepřipustnost svázán přehnanými pravidly, především povinností takové rozhodnutí přehnaně odůvodňovat.⁴⁷⁶

Jakkoliv se tento koncept zdá vhodným, opět naráží na opakující se a zjevně neřešitelný problém, kterým je střet obecně uznávané potřeby sjednocovat judikaturu s požadavkem Ústavního soudu na udržení určité míry předvídatelnosti samotných dovolatelů v otázce přípustnosti dovolání.⁴⁷⁷

5.2 Vlastní návrh právní úpravy dovolání

Na základě výše uvedených úvah je v následujících subkapitolách poskytnut také vlastní návrh autora této práce týkající se právní úpravy dovolání *de lege ferenda* (dále citováno jako „Vlastní návrh“). Vzhledem k mimořádně silné kritice týkající se ČŘS 2017, se Vlastní návrh

---

473 Bod č. 353 ČŘS 2017

474 Bod č. 356 a č. 357 ČŘS 2017

475 Bod č. 358 ČŘS 2017

476 Příspěvek Šuka, P. Konference. *Nový civilní proces z pohledu praxe*. 20.11.2018., op.cit.

477 K tomu především viz subkapitoly č. 2.8, č. 3.2.2

nesnaží za každou cenu přijít s novou, převratnou změnou úpravy, ale usiluje pouze o zavedení dílčích prvků svědčících některým vysloveným požadavkům, jejichž podstaty se paralelním působením v praxi nevylučují (především odbřemenění soudu, rychlost řízení a zajištění prospektivní funkce rozhodování).

5.2.1 Povaha a účel dovolání

Dovolání by mělo nadále mít povahu mimořádného opravného prostředku. Pokud budou podmínky přípustnosti, resp. pravidla rozhodování o ní, nastaveny vhodně, případné narušení právní jistoty by se mělo dotknout pouze menšího množství případů, a tím i v menší míře narušovat právní jistotu účastníků řízení.

Jako hlavní účel dovolání by měl být částečně upřednostněn rozvoj práva a zajišťování jednoty jeho výkladu (prospektivní funkce). Tato koncepce by se měla ve Vlastním návrhu promítnout do pravidel pro rozhodování o přípustnosti dovolání a pravidel vázanosti soudu dovolacími důvody (obecně tedy posílení role soudu).

5.2.2 Přípustnost dovolání

1. Znění pozitivních předpokladů přípustnosti dovolání by mělo zůstat totožné se současnou právní úpravou obsaženou v § 237, tedy:

„Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva:

- a) při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo;*
- b) která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo;*
- c) je dovolacím soudem rozhodována rozdílně nebo;*
- d) má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.“*

2. O přípustnosti dovolání dle § 237 by sice stále po podání dovolání rozhodoval dovolací soud, nicméně by došlo ke změně procesních pravidel pro odmítnutí nepřípustného dovolání. Nově by o odmítnutí dovolání pro nepřípustnost z důvodů č. 1 písm. a) až c) Vlastního návrhu mohl rozhodnout pouze předseda senátu dovolacího soudu nebo jím pověřený člen senátu

(tedy jediná osoba).⁴⁷⁸ Pouze u nepřipustnosti z důvodu č. 1 písm. d) Vlastního návrhu, tedy pokud by měl dovolací senát posoudit, zda by neměla být ustálená judikatura Nejvyššího soudu do budoucna přehodnocena, by stále museli s odmítnutím dovolání souhlasit všichni členové senátu.⁴⁷⁹

V případech uvedených v bodu č. 1 písm. a) až c) Vlastního návrhu je totiž možné existenci, neexistenci či neustálenost judikatury Nejvyššího soudu seznat na základě objektivních ukazatelů. Není proto třeba bezvýhradně trvat na tom, aby byl jejím posuzováním primárně zatěžován dovolací senát jako celek.

Připustnost dovolání dle bodu č. 1 písm. d) lze naopak posoudit pouze na základě subjektivního uvážení, které je z logiky věci méně předvídatelné. Je proto žádoucí, aby s názorovým odklonem od dosavadní judikatury vyslovilo souhlas více členů senátu, a tím toto subjektivní rozhodnutí legitimizovali.

3. Pro přiznání přípustnosti podle bodu č. 1 Vlastního návrhu by měla být rozhodující pouze nutnost poskytnutí jednotného výkladu určité právní otázky, nikoliv to, zda se jedná o právní otázku s judikatorním přesahem.
4. Další pozitivní a negativní podmínky přípustnosti by mohly vycházet ze současné právní úpravy obsažené v ustanoveních § 238, § 238a OSŘ 1963 (především obecné omezení přípustnosti hodnotou předmětu sporu nepřesahující částku 50 000 Kč, a další). Stejně jako dle ČŘS 2017 by hranice pro bagatelní spory platila také pro řízení s nepeněžitým předmětem, který by byl oceňován odvolacím soudem ve výroku rozhodnutí. Pokud by se nepodařilo najít dostatečně jasná a předvídatelná kritéria zaručující objektivitu oceňování sporů s nepeněžitým předmětem⁴⁸⁰, pak by tento prvek měl být z navrhované úpravy vypuštěn.

---

478 Totéž viz totožná úprava v § 243f odst. 2 OSŘ 1963

479 Srovnej totožnou úpravu pro odmítnutí dovolání z jiných důvodů dle ustanovení § 243f odst. 2 OSŘ 1963.

480 Viz kritiku v subkapitole č. 5.1.5.

5. Dovolací lhůta by byla oproti současnému stavu zkrácena na jeden měsíc od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Ve spojení s pravidly pro povinné zastoupení dovolatele by tato lhůta měla být dostatečná.
6. Speciální podmínkou přípustnosti dovolání by zůstalo povinné právní zastoupení dovolatele. Oproti současné právní úpravě by mělo dojít k upřesnění toho, zda se advokátní přímus vztahuje pouze na vypracování a podání dovolání, nebo i na další úkony učiněné vůči dovolacímu soudu.

5.2.3 Dovolací důvody

Jediným samostatným dovolacím důvodem by zůstalo nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem. Zmatečností ani jiné vady by jako samostatný dovolací důvod nebylo možné uvádět.

5.2.4 Vázanost dovolacím návrhem

V tomto ohledu je nutné zvolit úpravu, která by částečně respektovala dispoziční zásadu ve vztahu k dovolateli a částečně umožňovala Nejvyššímu soudu efektivně zajišťovat jednotu soudního rozhodování.

Dovolací soud by byl vázán vymezeným rozsahem dovolání. Nově by mohl Nejvyšší soud v rámci vymezeného rozsahu překročit uvedené dovolací důvody v situaci, kdy by dovolatelem neoznačená a dovolacím soudem již dříve vyřešená otázka hmotného nebo procesního práva měla být do budoucna posouzena jinak. Překročení vymezených dovolacích důvodů by zároveň podléhalo principu zákazu reformace in peius. Nejvyšší soud by tak mohl částečně i bez vůle dovolatele aktivně ovlivňovat výběr právních otázek, jejichž výklad je nutné do budoucna přehodnotit, aniž by tím došlo k narušení právní jistoty dovolatele nebo zhoršení jeho právního postavení.

5.2.5 Další charakteristiky

V ostatních aspektech by mohlo dovolání zůstat v současné právní úpravě. Především by to znamenalo zachování možnosti přiznání suspenzivních účinků dovolání; obsahových požadavků na procesní úkon dovolání a pravidel pro jeho doplňování a změny; pravidel pro nařizování

jednání; přiměřeného a obdobného užití ustanovení o řízení před soudem prvního a druhého stupně; způsobů rozhodnutí; apod.

Závěr

Ačkoliv od znovuzavedení institutu dovolání do civilního procesu na počátku devadesátých let 20. století uplynulo už téměř třicet let, a o nutnosti existence tohoto opravného prostředku není pochyb, je stále spíše nejasné, jaká by měla být jeho ideální podoba. Z dlouhodobého hlediska se nedaří především vytvořit takovou úpravu, která by na jedné straně jasným a předvídatelným způsobem poskytovala neúspěšným účastníkům odvolacího řízení možnost dožadovat se přezkumu rozhodnutí, a tím dosáhnout nalezení individuální spravedlnosti, a na druhé straně poskytnout dovolacímu soudu efektivní pravidla a prostor pro sjednocování rozhodovací praxe civilních soudů. Za onu hledanou ideální „úpravu“ jsou považovány především podmínky přípustnosti dovolání, které mají na povahu dovolání v praxi nejvýraznější vliv. Restriktivnost nebo permisivnost jejich nastavení totiž definuje faktická povaha dotčeného opravného prostředku bez ohledu na to, zda mu jsou či nejsou zákonem přiznány automatické suspenzivní účinky. Při pohledu na historický vývoj úpravy dovolání je zřejmé, že naplnit výše uvedené předpoklady je velice složitým až neřešitelným problémem, kdy je nakonec vždy upřednostněn jeden z účelů dovolání.

V době účinnosti rakouského civilního řádu soudního z roku 1895 bylo dovolání orientováno spíše na nápravu vad jednotlivých rozhodnutí, resp. nalézání individuální spravedlnosti. To umožnilo přípustnost tohoto institutu koncipovat velice široce a univerzálně, a ve vztahu k právní moci, upravit dovolání jako řádný opravný prostředek. Sjednocování judikatury bylo sice už v tehdejší době považováno za žádoucí, nicméně stále se k tomuto prvku přistupovalo spíše jako k pozitivní externalitě civilního řízení.

Společenská a právní situace nastalá mezi lety 1848 až 1989 pak zcela zásadním způsobem zasáhla nejen do pojetí a fungování práva jako takového, ale i do přístupu k opravným prostředkům v civilním procesu. Dovolání bylo zcela nahrazeno stížností pro zachování (později porušení) zákona s povahou řádného opravného prostředku. Kromě vztahu k právní moci ale došlo z koncepčního hlediska k důležitějšímu posunu, a to ke změně vnímání účelu v pořadí druhého opravného prostředku. Stížnost již nesloužila primárně dotčeným účastníkům řízení, ale stala se prostředkem státu k ovlivňování práva.

Takový přístup, ač na základě zcela odlišných motivů, byl následně převzat do právní úpravy dovolání po roce 1989 (resp. 1991). Dle této koncepce je k nalézání individuální spravedlnosti

poskytnut dostatečný prostor v rámci řízení před soudem prvního a druhého stupně. Dovolací řízení by mělo sloužit již k jinému účelu, a to rozvoji a sjednocování práva, vedoucímu k nalézání objektivní individuální spravedlnosti spíše z dlouhodobého hlediska. Takový posun mimo jiné znamená, že úprava dovolání musí poskytovat věcně příslušnému soudu (dnes Nejvyššímu soudu) ke sjednocování právních otázek adekvátní prostor a prostředky. Adekvátní prostor může být poskytnut především nastavením předpokladů přípustnosti opravného prostředku, které vhodnou mírou destruktivnosti ochrání dovolací soud před přílišným nápadem dovolání. Adekvátní prostředky pak mohou být poskytnuty částečnou diskreční pravomocí dovolacího soudu v otázce přípustnosti, nebo jinými oprávněními v průběhu věcného projednání případu. Ačkoliv by v tomto smyslu mělo sjednocování judikatury hrát v dovolacím řízení významnější roli, na nalézání individuální spravedlnosti nelze zcela zanevřít. Jsou to totiž účastníci odvolacího řízení, kteří podáním dovolání poskytují „materiál“ k nastolování výkladové jednoty práva, a proto musejí být v rámci dovolacího řízení respektovány i jejich zájmy.

Právě rozdílnost v pojetí toho, do jaké míry by měly být zájmy dovolatelů respektovány, se v českém civilním procesu stalo aspektem bránícím vytvoření fungující právní úpravy dovolání. Do konce roku 2012 mohla být přípustnost dovolání částečně ovlivňována rozhodnutím soudu subjektivní povahy v otázce toho, zda rozhodnutí obsahovalo otázku „zásadního právního významu“ či ne. Ačkoliv toto kritérium nebylo výkladově zcela jasným pojmem, a pro dovolatele taková úprava představovala spíše nejistotu v tom, jak s jeho podáním může být v některých případech naloženo, pro vytvoření prostoru ke sjednocování judikatury byl tento stav naopak ideální. Soud byl pomocí uvedeného kritéria v určitém rozsahu nadán možností výběru důležitých právních otázek, jejichž sjednocený výklad by posunul vpřed rozhodovací činnost soudů jako takovou. Ústavní soud však předmětné ustanovení v roce 2012 zrušil, a to především právě proto, že dle jeho názoru nesplňovalo požadavek předvídatelnosti práva a soudu otevíralo příležitost k libovolnému nakládání s podanými dovoláními. Jakkoliv se takový zásah jeví vhodným k ochraně práv účastníků řízení, ve vztahu ke koncepci dovolání znamenal vytvoření obtížně překonatelné překážky. Posuzování toho, zda se výklad určité právní otázky má do budoucna změnit totiž zákonitě musí zahrnovat subjektivní úvahu tvůrce takového výkladu, tedy dovolacího soudu, což s sebou vždy ponese značný podíl nejistoty pro účastníka, jehož případ se na předmětné právní otázce zakládá. Zákonodárce si tak v současnosti může vybrat dvě možné cesty. V rámci první z nich se podřídí vůli Ústavního soudu, podmínky přípustnosti dovolání

stanoví spíše objektivně, čímž zároveň do určité míry znemožní efektivně právo rozvíjet. V rámci druhé z cest znovu posílí pravomoci dovolacího soudu ve vztahu k výběru právních otázek, jejichž sjednocený výklad nebo jeho změna je žádoucí, přičemž bude vždy narážet na hrozbu opakovaného derogačního zásahu Ústavního soudu.

Vedle toho se dlouhodobě nedaří prostřednictvím podmínek přípustnosti omezit přílišný nápad nových dovolání na Nejvyšší soud, jehož kapacita poskytovat jednotný výklad důležitých právních otázek se tím značně smršťuje. Vzhledem k tomu, že ani několikeré změny pravidel přípustnosti dovolání nevedly k výraznějšímu poklesu nápadu dovolání, je možné, že takový stav je nezměnitelnou společenskou realitou, kdy nakonec bude nutné přistoupit k dlouho odmítanému řešení spočívajícím v navýšení počtů soudců Nejvyššího soudu.

O obtížnosti shody nad koncepčním pojetím dovolání svědčí i ne příliš kladné přijetí Věcného záměru nového civilního řádu soudního zabývajícího se ve velké míře právě změnou pojetí tohoto opravného prostředku. Na základě výše uvedených závěrů lze proto říci, že nalezení vhodné právní úpravy dovolání se nachází spíše v patové situaci, k jejímuž vyřešení nejspíše v dohledné době nedorazí.

Seznam zkratk

CŘS 1895 / ZPO-O	Zákon č. 113/1895 Ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)
CŘS 2017	Věcný záměr civilního řádu soudního z roku 2017
CSP	Zákon č. 160/2015 Z.z., Civilný sporový poriadok
DZ	Důvodová zpráva
Listina	Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
OSŘ 1963	Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád
Sb.	Sbírka zákonů České republiky
ÚS	Ústavní soud České republiky
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZPO-D	Federální zákon Spolkové republiky Německo ze dne 30. ledna 1877, Občanský soudní řád
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam použitých zdrojů

1 Monografie

BULÍN, H. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. Brno, Praha: Orbis, 1935.

BUREŠ, J., DRÁPAL, L. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. Praha: C.H. Beck, 1994. Právo a hospodářství (C.H. Beck). ISBN 807049087X.

HORA, V., SPÁČIL, J. (ed.). *Československé civilní právo procesní: I.-III. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788073575403.

KUKLÍK, J. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 9788087284179.

LAVICKÝ, P. (ed.), a kol. *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 502. ISBN 9788021076860.

LAVICKÝ, P. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 9788021076013.

OTT, E., SPÁČIL, J. (ed.). *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012-. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788073578961.

SCHELLEOVÁ, I. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 8086861090.

STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 8072391550.

SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 9788074002793.

SVOBODA, K., TRNĚNÁ, K. *Dovolání*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice právní instituty. ISBN 9788074006852.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 9788075022981.

2 Komentáře k právním předpisům

BUREŠ, J. (a kol.). *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996. Komentované zákony (C.H. Beck). ISBN 8071790400.

BUREŠ, J. (a kol.). *Občanský soudní řád: komentář*. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. Beckova edice komentované zákony. ISBN 8071793787.

DRÁPAL, L., (a kol.). *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 9788074001079.

JIRSA, J. (a kol.). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 9788075983756.

JIRSA, J., (a kol.). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 9788075522719

LAVICKÝ, P., (a kol.). *Civilní proces: Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 9788074789861.

NEUMANN, G. Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen. 2. vydání, 2. Díl, Wien 1927/28.

SVOBODA, K., (a kol.). *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 9788074006739.

3 Odborné články a příspěvky ve sbornících

BULÍN, H. Dovolání v občanském soudním řízení podle novelizovaného občanského soudního řádu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1995, č. 4, s. 16-48. [Online]. [cit. 10.1.2020]. Dostupné z: <<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/9355>>.

BULÍN, H. Advokát jako nucený zástupce dovolatele v občanském řízení soudním. *Bulletin Advokacie*. 1996, č. 5, s. 17-23. ISSN 12106348.

BUREŠ, J., DRÁPAL, L. Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád? *Právní rozhledy*. 1999, č. 3, s. 105–114. ISSN 12106410.

DAVID, L. Má být dovolací přezkum limitován uplatněnými dovolacími důvody?. *Právní rozhledy*. 2010, č. 10, s. 372-374. ISSN 12106410.

COUFALÍK, P. Střet Nejvyššího soudu a Ústavního soudu v pohledu na současnou právní úpravu dovolání v civilním sporném řízení. *Právní rozhledy*. 2016, č. 6, s. 209-214. ISSN 12106410.

DVOŘÁK, B. Nad koncepcí dovolání v civilních věcech. *Právník*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2018, č. 4, s. 343-353. ISSN 02316625.

- ELIÁŠ, K. Pár úvah nad návrhem novely občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 1999, č. 9. s. 449–454. ISSN 1210-6410.
- GOTTWALD, P. Dovolání podle německého práva. *Bulletin Advokacie*. 15.3.2019. [online]. [cit. 19.5.2020]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/dovolani-podle-nemeckeho-prava>>.
- JIRSA, J. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck. 2008, č. 12. s. 427–434. ISSN 12106410.
- KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K. Nad nálezem Ústavního soudu o ústavnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ a novou právní úpravou dovolacího řízení. *Právní rozhledy*. 2013, č. 5, s. 171-175. ISSN 12106410.
- KÜHN, Z. Civilní dovolání v zákrutech ústavní justice. *Právní rozhledy*. 2012, č. 22, s. 771-777. ISSN 12106410.
- LAVICKÝ, P., (a kol.). Obrana návrhu věcného záměru civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2019, č. 5. s. 153-159. ISSN 12106410.
- LAVICKÝ, P., (a kol.). Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin Advokacie*. 2018, č. 1-2. s. 11-21. ISSN 12106348.
- MACKOVÁ, A. Opravné prostředky po novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin Advokacie*. 2000, č. 8. s. 24-38. ISSN 12106348.
- MACUR, J. Základní teoretické otázky legislativní koncepce civilního procesu. *Bulletin advokacie*. 1998, č. 9. s. 6-17. ISSN 12106348.
- PAVLIŠ, T., DEDUCH, J. Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání. *Právní rozhledy*. 2014, č. 5, s. 153-160. ISSN 12106410.
- RUBEŠ, J. Kodifikace a rekodifikace civilněprocesních předpisů. *Právní praxe*. 1993, č. 3. s. 135. ISSN 12100900.
- SCHELLEOVÁ, I. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. *Bulletin Advokacie*. 1997, č. 6. s. 25-39. ISSN 12106348.
- SPÁČIL, J. Právní věda a právní praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1994, č. 3, s. 3-4. ISSN 18052789. [Online]. [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/10207>>.
- STANISLAV, A. Rozhodování dovolacího soudu v civilních věcech po koncepční změně institutu dovolání. *Jurisprudence*. 2013 č. 7, s. 22-27. ISSN 18023843.
- STEINER, V. Civilní proces z hledisek jeho současného a dalšího vývoje. *Právník*. 1995, č. 12. s. 1074-1080. ISSN 02316625.

SVOBODA, K. Aktuální otázky poučovací povinnosti soudu a koncentrace. *Soudní rozhledy*. 2017, č. 4. s. 310-314. ISSN 12114404.

ŠNAJDEROVÁ, K. Některé změny v právní úpravě dovolání po novele o.s.ř. č. 30/2000 Sb. účinné od 1.1.2001 *Bulletin Advokacie*. 2005, č. 11-12. s. 19-23. ISSN 1210634.

WINTEROVÁ, A. K opravným prostředkům v civilním procesu. In LAVICKÝ, P., ed. *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. s. 59-70. ISBN 9788021076860.

WINTEROVÁ, A. Recenze. *Právní praxe*. 1994, č. 10, s. 623. ISSN 12100900.

WINTEROVÁ, A. Třetí instance v civilním řízení ano či ne?. *Socialistická zákonnost*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČSFR. 1969, č. 1, s. 37-44. ISSN 00378305.

4 Internetové zdroje

Právní prostor. *Aktuality o Ministerstvu spravedlnosti*. 29.4.2016. [online]. [cit. 7.1.2020]. Dostupné z: <<https://www.pravniprostor.cz/aktuality/aktuality/ministerstvo-spravedlnosti-ustavilo-pracovni-skupinu-k-rekodifikaci-procesniho-prava>>.

Nejvyšší soud České republiky. *Statistiky*. [online]. [cit. 7.1.2019]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/ONEjvyssimsoudu~Statistiky?Open>

KRČMÁŘ, Z. Dovolání jako řádný opravný prostředek? Jde o koncepci myšlenkově zastaralou. *Česká justice*. 2.2.2018. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/2018/02/soudce-ns-krcmar-dovolani-jako-radny-opravny-prostredek-jde-o-koncepci-myslenkove-zastaralou/>>.

DRÁPAL, L. Věcný záměr civilního řádu soudního neodpovídá potřebám 21. století. *Česká justice*. 25.9.2018. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/2018/09/drapal-vecny-zamer-civilniho-radu-soudniho-neodpovida-potrebam-21-stoleti/>>.

LAVICKÝ, P. Názor, že dovolání coby řádný opravný prostředek oslabí princip právní jistoty, je absurdní. *Česká justice*. 25.9.2018. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/2018/01/petr-lavicky-nazor-ze-dovolani-coby-radny-opravny-prostredek-oslabi-princip-pravni-jistoty-je-absurdni/>>.

LAVICKÝ, P. Náprava občanského soudního řádu novelizacemi se zcela vyčerpala. *Česká pozice*. 7.6.2018. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z: <https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/naprava-obcanskeho-soudniho-radu-novelizacemi-se-zcela-vycerpala.A180605_152933_pozice-tema_lube>.

Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna (2013-2017). Sněmovní tisk č. 987/2, Bod 7, odst. 2. [online]. [cit. 1.5.2020]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=987&ct1=2>>.

5 Právní předpisy (ve znění dřívějších i pozdějších předpisů)

Zákon č. 13/1781 Sb., z.s., obecný soudní řád,

Zákon č. 113/1895 Ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)

Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého

Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád).

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

Zákon č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)

Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

NĚMECKO: Federální zákon Spolkové republiky Německo ze dne 30. ledna 1877, Občanský soudní řád.

SLOVENSKO: Zákon č. 160/2015 Z.z., Civilný sporový poriadok.

6 Seznam použité judikatury

Stanovisko Pléna Ústavního soudu ze dne 28.11.2017, sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. II. ÚS 1257/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 1.11.2016, sp. zn. III. ÚS 1594/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. II. ÚS 849/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 11.11.2013, sp. zn. I. ÚS 2447/2013.

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 313/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2004, sp. zn. II. ÚS 594/02.

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 1538/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 18.12.2014, sp. zn. IV. ÚS 1256/2014.

Nález Ústavního soudu ze dne 18.12.2014, sp. zn. IV. ÚS 1256/2014.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 12. 2008, sp. zn. II. ÚS 323/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 21.2.2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11.

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 700/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2642/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 28.4.2011, sp. zn. II. ÚS 3591/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 31.10.2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2017, sp. zn. IV. ÚS 216/16.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2000, sp. zn. Pl. ÚS 43/2000.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 21.1.2014, sp.zn. I. ÚS 3524/13.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.6.2014, sp.zn. III. ÚS 1675/2014.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. III. ÚS 772/13.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. III. ÚS 772/13.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 778/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 59/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2018, sp. zn. 26 Cdo 2632/2018.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.4.2019, sp. zn. 26 Cdo 668/2018.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1493/96.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. 26 Cdo 309/2000.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1461/2001.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 2015, sp. zn. 32 Cdo 4421/2013.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. 22 Cdo 812/2000.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.5.2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5625/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.12.2011, sp. zn. 23 Cdo 1398/2010.
Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17.6.2019, sp. zn. 32 Cdo 1247/2019.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 30 Cdo 4099/2013.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2010, sp. zn. 20 Cdo 5194/2008.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.8.2015, sp.zn. 23 Cdo 1589/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2006, sp. zn. 22 Cdo 3219/2006.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1923/2003.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4110/2007.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1339/96.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2016, sp. zn. 30 Cdo 837/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2011, sp. zn. 23 Cdo 2703/2010.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.6.1996, sp. zn. 2 Cdon 336/1996.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 551/2006.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 425/2002.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.8.2013, sp.zn. 29 NSČR 55/2013.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.5.2013, sp. zn. 26 Cdo 1322/2013.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 523/2002.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.10.2015, sp. zn. 30 Cdo 2241/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. března 2016 č. j. 28 Cdo 3921/2015-491.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3.11.2015, sp.zn. 28 Cdo 2379/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.1997, sp.zn. 2 Cdon 1363/96.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.3.2010, sp.zn. 29 Cdo 2280/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2017, sp. zn. 29 Cdo 78/2016.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 1. 2004, sp. zn. 9 Cmo 568/2003.

7 Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 238/1995 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb.

LAVICKÝ, P. *Český civilní proces z pohledu aktů Rady Evropy*. Konference Dny práva. Masarykova universita v Brně. 2010. [online]. [cit. 22.5.2020]. Dostupné z: <[https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/05_obcan/Lavicky_Petr_\(1829\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/05_obcan/Lavicky_Petr_(1829).pdf)>.

LAVICKÝ, P., WINTEROVÁ, A., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., PULKRÁBEK, Z. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Ministerstvo spravedlnosti, Legislativa, Rekodifikace. [Online] dostupné z: <<https://crs.justice.cz/>>.

Nejvyšší soud, občanskoprávní a obchodní kolegium. *Stručné vyjádření Nejvyššího soudu k věcnému záměru nového civilního řádu soudního*. 14.12.2017 [online]. [cit. 21.5.2020].

Dostupné online z: <http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~TiskovezpravyNejvyssihosoudu~Uvodni_strucne_vyjadreni_Nejvyssiho_soudu_ke_zverejnenemu_vecnemu_zameru_noveho_civilniho_radu_soudniho~?openDocument&lng=CZ>

Profesní sdružení soudců Soudcovská unie ČR. *Stanovisko k navrhovanému věcnému záměru nové úpravy civilního procesního práva*. 29.6.2018. [online]. [cit. 21.5.2020]. Dostupné z: <<https://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/2938-stanovisko-k-navrhovanemu-vecnemu-zameru-nove-upravy-civilniho-procesniho-prava.html>>.

Senát Parlamentu České republiky. Zápis z konference. *Nový civilní proces z pohledu praxe*. 20.11.2018. Dostupné z: <<https://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/89814/75241>>.

Ústav státu a práva Akademie věd České republiky, Odborné kolegium pro občanské právo. Zpráva z V. zasedání kolegia. 10.1.2018. Dostupné z: <<https://www.ilaw.cas.cz/kontakty/odborne-kolegium-pro-obcanske-pravo.html>>.

Poslanecká sněmovna N. S. R. Č. 1937. IV. volební období. 5. zasedání. Tisk č. 850. Vládní návrh. Uvozovací zákon k civilnímu řádu soudnímu. s. 354 a násl. [online]. [cit. 22.3.2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0850_30.htm>.

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 28. února 1984, č. R (84) 5.

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 7. února 1995, č. R (95) 5.

Připomínky České advokátní komory ze dne 18.4.2016 k návrhu zákona č. 296/2017 Sb., ve znění pozměňovacích návrhů. [online]. [cit. 2.5.2020]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&_material_WAR_odokkpl_pid=RACKA85EB63I&tab=remarks>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 Statistiky Nejvyššího soudu ve vztahu k dovolání od roku 2010 do roku 2019

Příloha č. 1

Statistiky Nejvyššího soudu ve vztahu k dovolání od roku 2010 do roku 2019

Rok	Nevyřízeno z minulého období	Nový vápád	Vyřízeno	Nevyřízeno
2010	5592	4987	5513	5066
2011	5066	4599	5514	4111
2012	4111	3914	5000	3025
2013	3025	4444	4777	2692
2014	2692	5462	5262	2892
2015	2893	5757	5812	2838
2016	2836	6050	5971	2930
2017	2930	6105	6151	2884
2018	2884	4784	5264	2404
2019	2404	4340	4774	1970

Zdroj: Vlastní zpracování autora této práce.

Původní zdroj dat: Nejvyšší soud. *Statistiky*. [online]. [cit. 17.5.2020]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/ONEjvyssimsoudu~Statistiky?Open>.

Dovolání v systému opravných prostředků

Abstrakt

Jaký účel má v rámci civilního soudního řízení plnit institut dovolání? Má mít dovolání povahu řádnou či mimořádnou? Mají být předpoklady přípustnosti dovolání stanoveny zcela objektivně či mají alespoň částečně záviset na subjektivním uvážení dovolacího soudu? To je pouze část z mnoha otázek, které již po několik historických etap provázejí institut dovolání a vzhledem k plánované celkové rekonstrukci občanského soudního řádu zůstávají aktuálními i dnes. Autor této práce si klade za cíl na některé z těchto otázek poskytnout odpověď založenou na kritickém pohledu na historický vývoj dovolání, jeho současnou právní úpravu a na dovolání z pohledu de lege ferenda.

V první kapitole práce se autor obecně zabývá opravnými prostředky v civilním soudním řízení, jejich povahou, účinky a vymezením pojmu dovolání. Největší pozornost je věnována účelům dovolání, mezi které se řadí nalézání individuální spravedlnosti a sjednocování rozhodovací praxe civilních soudů.

V druhé kapitole se autor podrobně zaměřuje na historický vývoj institutu dovolání. Mezi jeho důležité vývojové etapy a milníky patří především doba existence rakousko-uherské monarchie, recepce rakouských právních předpisů do československého právního řádu, období mezi roky 1948 až 1989, kdy bylo dovolání z právního řádu dočasně vyjmuto, období po roce 1991, kdy bylo dovolání znovuzavedeno do československého právního řádu a v neposlední řadě také derogační nález Ústavního soudu z roku 2012.

Ve třetí kapitole je pojednáváno o platné a účinné právní úpravě dovolání. Kromě účelu a povahy dovolání, podmínek přípustnosti a dovolacích důvodů jsou v této kapitole rozebrány i další aspekty dovolání, např. advokátní přímus, obsahové náležitosti dovolání, role soudu prvního stupně, a další.

Čtvrtá kapitola poskytuje zhruba komparativní pohled na historicky a geograficky příbuzné zahraniční právní řády a v nich obsažené opravné prostředky podobající se dovolání.

V páté kapitole autor nejdříve obecně shrnuje závěry týkající se vhodné podoby úpravy dovolání z pohledu de lege ferenda a následně tyto závěry využívá ke kritické analýze Věcného

záměru civilního řádu soudního z roku 2017, který ve velké míře zasahuje také do právní úpravy dovolání. V neposlední řadě je v páté kapitole učiněn i vlastní návrh autora práce týkající se právní úpravy dovolání z pohledu de lege ferenda.

Klíčová slova:

občanské soudní řízení, opravné prostředky, dovolání, povaha dovolání, přípustnost dovolání, dovolací důvody

The Position of Review Appeal in the System of Remedies

Abstract

What is the purpose of the review appeal in civil matters? Should the review appeal be of an ordinary or extraordinary nature? Should the admissibility requirements of the review appeal be determined entirely objectively, or should it depend, at least in part, on the subjective discretion of the appellate court? This is only a part of numerous questions that have accompanied the institute of review appeal for several historical stages and, due to the planned overall recodification of the civil procedure law, these issues remain relevant even today. The author of this work aims to provide an answer to some of these questions based on a critical view of the historical development of the review appeal, current legislation concerning this matter and the review appeal from *de lege ferenda* perspective.

In the first chapter, the author generally discusses remedies in civil proceedings, their nature, effects, and definition of the review appeal. The greatest attention is paid to the purposes of the review appeal, which include finding individual justice and unifying the decision-making practice of the civil courts.

In the second chapter, the author focuses in detail on the historical development of the institute of review appeal. Its important stages of development and milestones include the period of existence of the Austro-Hungarian monarchy, the reception of Austrian legislation into the Czechoslovak legal system, the period between 1948 and 1989 when the review appeal was temporarily set aside, the period after 1991 when the appeal was reintroduced into the Czechoslovak legal system and, last but not least, derogating judgment of the Constitutional Court in the 2012.

The third chapter deals with the applicable and effective legal regulation of the review appeal. In addition to the purpose and nature of the review appeal, the admissibility requirements and grounds of the review appeal, this chapter also discusses other aspects of the review appeal, such as the obligation of legal representation, the content of appeal, the role of the court of the first instance, and others.

The fourth chapter provides a cursory comparative overview of historically and geographically related foreign legal systems and the remedies resembling the institute of the review appeal.

In the fifth chapter, the author generally summarizes the conclusions regarding the appropriate form of the review appeal regulation from *de lege ferenda* perspective and subsequently uses these conclusions to critically analyse “The Consultation Document of the Civil Procedure Code” of 2017, which largely intervenes in the review appeal regulation. Finally, in the fifth chapter, the author's own proposal concerning the legal regulation of review appeals from *de lege ferenda* perspective is made.

Keywords:

civil proceedings, remedies, review appeal, nature of the review appeal, admissibility of the review appeal, grounds for the review appeal